

T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ YAŞAYIŞLARI
ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA
(GÜZELYURT ÖRNEĞİ)

İsmail SEZGİN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bünyamin SOLMAZ

KONYA-2019

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	İSMAİL SEZGİN		
	Numarası	148102011012		
	Ana Bilim /BilimDalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI/ DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ YAŞAYIŞLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA (GÜZELYURT ÖRNEĞİ)			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

İsmail SEZGİN
148102011012

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	İSMAİL SEZGİN
	Numarası	148102011012
	Ana Bilim / Bilim Dalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI/ DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF. DR. BÜNYAMİN SOLMAZ
	Tezin Adı	KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ YAŞAYIŞLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA(GÜZELYURT ÖRNEĞİ)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan 'Kıbrıslı Türklerin Dini Yaşayışları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma(Güzelyurt Örneği)' başlıklı bu çalışma 01/07/19 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	PROF. DR.	BÜNYAMİN SOLMAZ	
2	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ	ARIF KORKMAZ	
3	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ	MUSTAFA ÖZDEMİR	

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	İSMAİL SEZGİN		
	Numarası	148102011012		
	Ana Bilim /BilimDalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI/ DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	PROF. DR. BÜNYAMİN SOLMAZ		
Tezin Adı	KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ YAŞAYIŞLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA (GÜZELYURT ÖRNEĞİ)			

Özet: Kıbrıslı Türkler adanın en kalabalık ikinci etnik grubudur. 1960 yılına kadar İngiliz Sömürgesi olan ada 1960 yılında Rum-Türk-İngiliz ortaklığında yeni bir cumhuriyetin temellerini atmıştır. Ancak bu yeni devlet çok uzun ömürlü olmamıştır. Rumların bitmek bilmez enosis düşüncesi yüzlerce yıldır beraber yaşadıkları Türk komşularını etnik kıyımına tabi tutmaya götürmüştür. Neticesinde Türkiye garantörlük hakkını kullanarak adaya müdahale etmiştir. II. Barış Harekatı sonrası ada bugünkü bölünmüş şeklini almıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuş ve bağımsız bir Türk devleti olmuştur. Nitekim dünya bu devleti tanımak yerine bozguncu Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne sınırsız haklar tanımaktadır. Türkiye ise ilk günden beri soydaşlarının yanında yer almaktadır. Yaptığımız bu çalışma II. Barış Harekatını başlangıç kabul edilerek Kıbrıslı Türklerde yaşanan değişimi ortaya koymaktadır. II. Barış Harekatıyla birlikte Kıbrıslı Türkler yaklaşık bir asır ayrı oldukları Türkiye ile yakınlaşmıştır. Tarihi ve sosyolojik bilgilerden yararlanarak yaklaşık elli yıldır beraber olan Türkiye ve KKTC arasında yaşanan etkileşim araştırma konusu yapılmıştır. Kıbrıslı Türklerin dini yaşayışları ve algıları ölçülmeye çalışılmıştır. İnanç, ibadet, dini uygulama, dini algılama vb. boyutlarda ne gibi farklılıklar olduğu ortaya konmuştur. Örneklem olarak da Güzelyurt ilçesi seçilmiştir. Güzelyurt adanın dördüncü büyük kent merkezidir. 1974 yılından beri Türk yurtdur.

Anahtar kavramlar: II. Barış Harekatı, Kıbrıslı Türkler, dini yaşayış, dini algılama, ibadet, inanç.

ABSTRACT

Author'	Name and Surname	İSMAİL SEZGİN		
	Student Number	148102011012		
	Department	DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGION/ SOCIOLOGY OF RELIGION		
	Study Programme	Master's Degree(M.A.)	X	
		Doctoral Degree(Ph.D.)		
	Supervisor	PROF. DR. BÜNYAMİN SOLMAZ		
Title of the Thesis/ Dissertation	A COMPARATIVE RESEARCH ON THE RELIGIOUS LIVES OF TURKISH CYPRIOTS (EXAMPLE OF MORPHOU)			

Abstract: Turkish Cypriots are the second most populous ethnic group on the island. Until 1960, the British colonial island in 1960, the Greek-Turkish-British partnership laid the foundations of a new republic. However, this new state did not last very long. The never-ending idea of enosis by the Greeks led to their ethnic neighbors who had been living together for hundreds of years. Turkey intervened on the island as a result of using the right of guarantee. II. After the Peace Operation, the island took its present form. The Turkish Republic of Northern Cyprus was established and became an independent Turkish state. As a matter of fact, the world gives unlimited rights to the corrupt Greek Cypriot Administration instead of recognizing this state. If Turkey is located next to the kin since the first day. This study we did II. Peace Operation is accepted as the beginning and it shows the change experienced in Turkish Cypriots. II. Peace Operation Turkish Cypriots with Turkey that has close relations with nearly a century apart. Historical and sociological information that is benefiting from interactions with nearly fifty years of research took place between Turkey and the TRNC have been made. The religious lives and perceptions of Turkish Cypriots tried to be measured. Faith, worship, religious practice, religious perception and so on. the differences in dimensions have been revealed. Güzelyurt was chosen as the sample. Güzelyurt is the fourth largest city center of the island. It is a Turkish homeland since 1974.

Key concepts: II. Peace Operation, Turkish Cypriots, religious life, religious perception, worship, faith.

ÖNSÖZ

İnsan doğup büyüdüğü toplum ile anlam kazanır. Hayatın ne olduğunu o toplumda öğrenir. Her insan içinde bulunduğu toplumun özelliklerini belleğine aktarır. Böylelikle insan içinde bulunduğu toplumun örfünü, geleneğini, adetlerini vb. özelliklerini kuşaktan kuşağa aktaran aracı olmaktadır.

Kıbrıs Türk toplumu Osmanlı'nın iskan politikaları neticesinde adaya gönderilmiş Osmanlı Türkleri'nin devamıdır. Bu insanlar Anadolu'dan hiç bilmedikleri bir memleket gelirken yanında getirdikleri tek şey malları, dünyalık eşyaları değildi. Toplumun özelliklerini de beraberinde getirdiler. Akıllarında, vicdanlarında, yüreklerinde, hafızalarında taşıdıkları şeyler Anadolu'daki soydaşlarından farklı değildi.

Geçen yüzyılların ardından Osmanlı dağılmış, Kıbrıs elden çıkmış ve İngiliz sömürgelerine dahil olmuştur. Müslüman ve Türk tebaadan anayurda dönenler olsa da ciddi bir nüfus vatan bildikleri bu topraklarda kalmayı, uğruna can vermeyi göze almışlardır. Yaşanan tarihi travmatik hadiseler, iç çatışmalar, etnik kıyım, ambargolar bu necip Müslüman Türk milletine yurdunu terk ettirememiştir.

II. Barış Harekatı ile beraber anavatan ile tekrar tarihi ve fiziki olarak bir araya gelen adada müstakil bir Türk devleti kurulmuştur. Ancak tekrar buluşan bu iki toplumda bir takım değişimler meydana gelmiştir. Geçen yıllar bellekleri dönüştürmüş, hafızaları eskitmiştir. Dini, örfi, kültürel bir takım deformasyonlar meydana gelmiştir. Adada onlarca üniversite olmasına rağmen sosyolojik çalışmaların azlığı, özellikle de Felsefe ve Din Bilimleri adı altında müstakil eserlerin azlığını görüp, üstümüze düşeni yapmaya karar verdik.

Güzelyurt II. Barış Harekatı'ndan sonra Göçmen Kıbrıslı Türklerin ve anavatandan gelen göçmen Türklerin yurdu olmuştur. Çalışmamızı adanın en bereketli ve bakir topraklarında yapmamızın nedeni, ülkenin taksiminden beri ilçenin geri iade edilecek gözüyle bakılmasından dolayıdır. İlçede halen eski yapılar çoğunlukta olup kalkınma hareketi gerçekleşmemektedir. Bundan dolayı da 1974'te iskan edilen ve halen aynı evde oturan binlerce Kıbrıslı Türk vardır. Yaptığımız bu çalışmada araştırmanın konusu, problemi, amacı, yöntemi, kapsamı ve sınırlılıklarına ait bilgiler giriş kısmında verilmiştir. Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm teorik ve kamralsal çerçevelerden oluşmaktadır. Öncelikle ada hakkında genel bilgiler verilip daha sonrasında yaşanan dönüşümlerin nedenine temel teşkil edebilmek için sosyolojik ve tarihi bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise

araştırmanın bulguları analiz edilmiştir. Sonuç ve değerlendirme kısmı ile de çalışma nihayete ermektedir.

Bu çalışma esnasında öncelikle benden bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen bölüm hocalarıma ve danışmanım Prof. Dr. Bünyamin Solmaz Bey'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez savunma sınavımda görev alan Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Özdemir ve Dr. Öğretim Üyesi Arif Korkmaz hocalarıma da teşekkür ederim. Benimle beraber saha çalışması yapan Kenan İşkey hocama ve din sosyolojisi master öğrencisi Burak Aydın'a şükranlarımı sunarım. Benimle beraber kaygılanan, stres yaşayan ve sürekli beni motive eden başta eşime, kızıma, beni büyüten anneme, babama ve aileme de teşekkür ederim.

İsmail SEZGİN

Konya-2019

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren-Çevirenler
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
EOKA	: Etniki Organosis Kypriou Agoniston- Kıbrıslıların Millî Mücadele Örgütü
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
haz.	: Yayına hazırlayan/hazırlayanlar
Hz.	: Hazreti
KATAK	: Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTFD	: Kıbrıs Türk Federe Devleti
KMTHP	: Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi
NATO	: North Atlantic Treaty Organization- Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfalar
st.	: Saint- Aziz
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
vs.	: Vesaire
yy.	: Yüzyıl
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TMT	: Türk Mukavemet Teşkilatı
TV	: Televizyon

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	I
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	II
ÖZET.....	III
ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	VII
TABLolar	XI
GİRİŞ	1
1. Araştırma Konusu ve Problemi.....	1
2. Araştırmanın Amacı	3
3. Araştırmanın Önemi.....	4
4. Araştırma Yöntemi.....	4
5. Evren ve Örneklem	5
6. Veri Toplama Araçları	7
7. Varsayımlar.....	7
a. Ana Varsayımlar.....	7
b. Yan Varsayımlar	8
BİRİNCİ BÖLÜM: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
A. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	9
1. Kıbrıs Hakkında Genel Bilgiler	9
2. Kıbrıs Tarihi	10
2.1. 1571'e Kadar Olan Genel Tarih.....	10
2.2. 1571-1878 Osmanlı Hakimiyeti	11
2.3. 1878-1960 İngiliz Sömürge İdaresi	13
2.4. 1960-1974 Kıbrıs Cumhuriyeti ve Sonrası.....	15
2.5. 1974'ten Günümüze Barış Harekatı, KTFD, KKTC	17
3. KKTC Hakkında Genel Bilgiler	18
3.1. Demografi	18
3.2. İdari ve Siyasi Yapı	19
3.4. Sosyal ve Kültürel Hayat	20
3.5. Dini Hayat	21
4. Güzelyurt İlçesi	23
4.1. Güzelyurt Hakkında Bilgiler	23
4.2. Güzelyurt'ta Sosyal, Kültürel ve Dini Hayat	24
B. KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ HAFIZASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	26
1. Toplumsal Hafızanın Zayıflaması	26
2. Din ve Dindarlık	27
3. Türkiye'deki İnkılapların Takip Edilmesi	29
4. Batılılaşma ve Modernleşme	31
5. Müftülük Makamı.....	34
6. Din Eğitimi	36

İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI..... 39

1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	39
a. Katılımcıların Cinsiyet Durumu	39
b. Katılımcıların Yaş Durumu	39
c. Katılımcıların Medeni Durumu	40
ç. Katılımcıların Mesleki Statüleri	41
d. Katılımcıların Öğrenim Düzeyleri	42
e. Katılımcıların Gelir Düzeyi.....	44
f. Katılımcıların İkamet Durumu	45
g. Hane Halkı ve Ailenin Menşei	45
h. Bireylerin Dindarlık Düzeyi	47
ı. Gazete okuma ve TV izleme durumu	48
i. Katılımcıların Kimliksel Özellikleri	50
j. Boş Zaman Etkinlikleri	51
k. Arkadaşlar arasında çok konuşulan konular	52
2. İnanç İle İlgili Bulgular.....	53
a. Allah'ın Varlığına İman	53
b. Meleklerin Varlığına İman	55
c. Peygamberlerin Allah'ın Elçisi Olduklarına İman	57
ç. Kutsal Kitapların Allah'tan Geldiğine İman	57
d. Kaderin Olduğuna İman.....	58
e. Ahiretin Varlığına ve Öldükten Sonra Dirilmenin Hak Olduğuna İman	60
f. Cennet ve Cehennem Varlığına İman	61
g. Kur'an-ı Kerim'in Geçerliliği İle İlgili Düşünceler	61
h. Hz. Muhammed'in (sav) Peygamberliği İle İlgili Düşünceler	62
ı. Cennete Girebilmek İçin Müslüman Olma Şartı Hakkında Düşünceler.....	63
3. İbadet İle İlgili Bulgular	64
a. Namaz.....	64
b. Kutsal Gün ve Gecelerde Lokma dağıtma.....	68
c. Fitre.....	69
ç. Hac	70
d. Oruç.....	72
e. Zekat	72
f. Kurban Kesme	74
g. Adak Adama.....	75
4. Dini Bilgi ve Dini Tecrübe Boyutu	77
a. Allah'a Dua etme	77
b. Kur'an-ı Kerim'i Okuma Düzeyi.....	77
c. Evde bulunan dini kitaplar	79
ç. Dini Bilgiyi Öğrenme Kaynakları	80
d. Dini Sorun İle Karşılaşıldığında Danışılan Mercii.....	82
e. Katılımcıların Dini Bilgi Düzeyi	83
f. Dini İnanç ve Tutumların Oluşumu	83
g. Katılımcıların Cami İmamı Hakkındaki Düşünceleri	85
h. Halk İnanışları ve Pratikleri	88
ı. Türbe Ziyaretleri	92
i. Şeyh Nazım Kıbrısî Dergahını Ziyaret Etme	93
j. Katılımcıların Cami Hakkındaki Düşünceleri	95
k. Müslüman Olmanın Alameti	95
l. Katılımcıların Dövme Hakkındaki Düşünceleri	96
m. Fatıha Suresi'ni Bilme	98
n. Gusül Abdestini Bilme	100

o. Katılımcıların Uygulama Boyutundaki Dindarlık Düzeyi	101
ö. Katılımcıların Dini Törenler Hakkındaki Düşünceleri	102
p. Katılımcıların Allah'ı Anma Durumu	103
5. Dinî Algı, Düşünce ve Etki Boyutu.....	104
a. Tercih Edilen Zengin Olma Biçimi	104
b. Katılımcıların Sosyal Meseleler Hakkındaki Düşünceleri	105
c. Katılımcıların Evlilik Hakkındaki Düşünceleri.....	114
ç. Din Görevlisinin Günah İşlemesi	118
d. Dindarlığın Göstergesi	119
e. Oy Verirken Dini Hassasiyete Önem Verme	121
f. Katılımcıların Ülke Meseleleri Hakkındaki Düşünceleri	123
g. Dini Eğitim Veren Kurumlar Hakkındaki Görüşler	126
h. Dini Özgürlükler İle Alakalı Düşünceler	127
ı. Dini Yaşayışın Niteliği	128
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	129
KAYNAKÇA	132
<i>İnternet Kaynakları .....</i>	<i>136</i>
EKLER.....	137
ÖZGEÇMİŞ.....	151

TABLolar

Tablo 1: İlçe ve Cinsiyete göre sürekli ikamet eden nüfus, 2011.....	19
Tablo 2: Cinsiyet Durumuna Göre Dağılım.....	39
Tablo 3: Yaş Durumuna Göre Dağılım.....	39
Tablo 4: 1967 yılından önce ve sonra doğanlar.....	40
Tablo 5: Medeni Durumuna Göre Dağılım.....	40
Tablo 6: Medeni durum ile yaş durumunun karşılaştırılması.....	41
Tablo 7: Mesleki statüye göre dağılım.....	41
Tablo 8: Öğrenim düzeylerine göre dağılım.....	42
Tablo 9: ‘Üniversiteyi nerede okudunuz veya okumak istersiniz?’ ifadesine göre dağılım.....	43
Tablo 10: Öğrenim durumları üniversite ve üzeri olan katılımcıların okudukları üniversiteye göre dağılım.....	43
Tablo 11: Gelir düzeyine göre dağılım.....	44
Tablo 12: İkamet durumuna göre dağılım.....	45
Tablo 13: Hane halkı.....	45
Tablo 14: Ailenin Menşei.....	46
Tablo 15: Katılımcıların dindarlık düzeyine göre dağılım.....	47
Tablo 16: Dindarlık düzeyi ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare).....	47
Tablo 17: Dindarlık düzeyi ile cinsiyet durumu arasındaki ilişki (ki kare).....	48
Tablo 18: Gazete okuma durumu.....	48
Tablo 19: TV izleme durumu.....	49
Tablo 20: Kimliksel özellik durumuna göre dağılım.....	50
Tablo 21: GKRY kimliğine sahip olma durumu.....	51
Tablo 22: Boş zamanlarda yapılan etkinlikler.....	51
Tablo 23: Arkadaşlar arasında en çok konuşulan konulara göre dağılım.....	52
Tablo 24: Allah’ın varlığına iman etme durumu.....	53
Tablo 25: Allah’ın varlığına iman etme durumu ile cinsiyet değişkeninin ilişkisi.....	54
Tablo 26: Cinsiyet durumuna göre Allah’ın varlığına iman etme konusundaki ortalamalar (t-testi)....	54
Tablo 27: Meleklerin varlığına iman etme durumu.....	55
Tablo 28: Meleklerin varlığına iman etme durumu ile dindarlık düzeyi ilişkisi (anova).....	56
Tablo 29: Peygamberlerin Allah’ın elçisi olduklarına iman etme durumu.....	57
Tablo 30: Kutsal kitapların Allah’tan geldiğine iman etme durumu.....	57
Tablo 31: Kaderin olduğuna iman etme durumu.....	58
Tablo 32: Kaderin olduğuna iman etme durum ile gelir düzeyinin aritmetik ortalaması (anova).....	59
Tablo 33: Kaderin olduğuna iman etme durumu ile gelir düzeyi ilişkisi.....	59
Tablo 34: Ahiretin varlığına ve öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna iman etme durumu.....	60
Tablo 35: Cennet ve Cehennem varlığına iman etme durumu.....	61
Tablo 36: Kur’an-ı Kerim’in tüm zamanlar için geçerli olduğuna inanma durumu.....	62
Tablo 37: Hz. Muhammed’in peygamberliği hakkında düşünceler.....	63
Tablo 38: ‘Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir?’ ifadesi hakkında düşünceler....	64
Tablo 39: Beş vakit namaz kılma durumu.....	65
Tablo 40: Beş vakit namaz kılma durumu ile Dini ibadetleri yerine getirme düzeyi ilişkisi (anova) ...	65
Tablo 41: Erkeklerin Cuma namazı kılma durumu.....	66
Tablo 42: Erkeklerin bayram namazı kılma durumu.....	66
Tablo 43: Teravîh namazı kılma durumu.....	67
Tablo 44: Teravîh namazı kılma durumu ile Dini ibadetleri yerine getirme düzeyi ilişkisi (anova).....	67

Tablo 45: Kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtma durumu.....	68
Tablo 46: Kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtma durumu ile Dini ibadetleri yerine getirme düzeyi ilişkisi (anova).....	69
Tablo 47: Fitre verme durumu.....	69
Tablo 48: Hac ibadetini yerine getirme durumu.....	70
Tablo 49: Hac ibadetini yerine getirme durumu ile GKRY kimliğine sahip olma durumunun karşılaştırılması (anova).....	71
Tablo 50: Oruç Tutma durumu.....	72
Tablo 51: Zekat verme durumu.....	72
Tablo 52: Aylık gelir düzeyi ile Zekat verme durumu arasındaki ilişki (anova).....	73
Tablo 53: Kurban kesme durumu.....	74
Tablo 54: Adak adama durumu.....	75
Tablo 55: Adak adama durumu ve cinsiyet ilişkisi.....	76
Tablo 56: Cinsiyet durumuna göre adak adama durumu arasındaki ortalamalar(t-testi).....	76
Tablo 57: Allah'a dua etme durumu.....	77
Tablo 58: Kur'an okuma durumu.....	77
Tablo 59: Kur'an-ı Kerim'i okuma durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki.....	78
Tablo 60: Evde bulunan dini kitaplara göre dağılım.....	79
Tablo 61: Evde bulunan dini kitaplar ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki.....	80
Tablo 62: Dini bilgiyi öğrenme kaynaklarına göre dağılım.....	80
Tablo 63: Dini bilgiyi öğrenme kaynakları ve 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki.....	81
Tablo 64: 'Dini sorunla karşılaştığında danışılan mercilere göre dağılım.....	82
Tablo 65: Dini bilgi düzeyi göre dağılım.....	83
Tablo 66: Dini inanç ve tutumların oluşmasını etkileyen faktörler.....	83
Tablo 67: Dini inanç ve tutumların oluşumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki.....	84
Tablo 68: Cami imamı hakkındaki düşünceler.....	86
Tablo 69: Cami imamı hakkında düşünceler ile Beş vakit namaz kılma durumunun karşılaştırılması (anova).....	87
Tablo 70: Halk inanışlarına ve pratiklerine inanma durumu.....	88
Tablo 71: Halk inanışlarına ve pratiklerine inanma durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki.....	89
Tablo 72: Halk inanışlarını ve pratiklerini yapma durumu.....	90
Tablo 73: Katılımcıların türbe ziyaretleriyle ilgili düşünceleri ve davranışları.....	92
Tablo 74: Şeyh Nazım Dergahı'na gidip gitmeme durumu.....	93
Tablo 75: Şeyh Nazım Dergahına gidip gitmeme durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare).....	94
Tablo 76: Cami hakkındaki düşünceler.....	95
Tablo 77: Müslüman olmanın alameti hakkındaki düşünceler.....	95
Tablo 78: Dövme hakkındaki düşünceler.....	96
Tablo 79: Dövme hakkındaki düşünceler ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare).....	97
Tablo 80: Fatiha Suresini bilme durumu.....	98
Tablo 81: Fatiha Suresi'ni bilme durumu ile cinsiyet durumunun ilişkisi (ki kare).....	98
Tablo 82: Fatiha Suresi'ni bilme durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare).....	99
Tablo 83: Gusül abdesti bilme durumu.....	100

Tablo 84: Gusül abdestini bilme durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare).....	100
Tablo 85: Uygulama boyutunda dindarlık düzeyi	101
Tablo 86: Dini törenlere katılma durumu	102
Tablo 87: Allah' ı anma durumu	103
Tablo 88: Tercih edilen zengin olma biçimine göre dağılım.....	104
Tablo 89: Katılımcıların Flört hakkındaki düşünceleri	105
Tablo 90: 'Başıma gelen iyi veya kötü olaylarda benim rolümün olduğunu düşünüyorum' ifadesi hakkında düşünceler	106
Tablo 91: Katılımcıların başörtüsü hakkındaki düşünceleri.....	107
Tablo 92: Katılımcıların 'Başörtüsü laik bir Kıbrıs için engeldir' ifadesi hakkındaki düşünceleri	108
Tablo 93: 'İçki içmek zararlıdır' ifadesi hakkındaki düşünceler.....	108
Tablo 94: 'İçki içmek günahtır' ifadesi hakkındaki düşünceler	109
Tablo 95: Müslümanın modern olması hakkındaki düşünceler.....	110
Tablo 96: 'Dinin, kişisel gelişmeye engel olduğunu düşünüyorum' ifadesi hakkındaki düşünceler ..	111
Tablo 97: 'Allah' ın rızası kazanmak için Müslüman olmalıyım' ifadesi hakkındaki düşünceler	112
Tablo 98: Katılımcıların çok eşlilik hakkındaki düşünceleri.....	113
Tablo 99: Evli olanlarda eş seçimi	114
Tablo 100: Çocuğu için eş seçimi	115
Tablo 101: Bekâr olanlarda eş seçimi	115
Tablo 102: Evlenilecek kişide aranan özellikler	116
Tablo 103: Katılımcıların dini nikah konusundaki tutumları	117
Tablo 104: Katılımcıların Din Görevlisinin Günah İşlemesi Hakkındaki Düşünceleri	119
Tablo 105: Dindarlığın göstergesi sayılan davranışlar	120
Tablo 106: Katılımcıların oy verirken dini hassasiyete önem vermesi	121
Tablo 107: Kimliksel özellik durumuna göre dağılım ile Katılımcıların oy verirken dini hassasiyete önem vermesi arasındaki ilişki (anova).....	122
Tablo 108: KKTC'nin sıkıntı çektiği problemler hakkındaki görüşler	123
Tablo 109: Türkiye'nin sıkıntı çektiği problemler hakkındaki görüşler	124
Tablo 110: Katılımcıların Dini eğitim veren kurumlar hakkındaki görüşleri.....	126
Tablo 111: 'Son yıllarda Türkiye'ye paralel bir şekilde KKTC'de dini özgürlükler artmıştır.' ifadesi hakkındaki düşünceler.....	127
Tablo 112: Dini yaşayışın niteliği hakkındaki düşünceler	128

GİRİŞ

1. Araştırma Konusu ve Problemi

Yakın Doğu'da bulunan Kıbrıs, binlerce yıldır egemen uygarlıkların ilgisini çekmeyi başarmış, Doğu Akdeniz'de yer alan nadide bir adadır. Jeopolitik açıdan Anadolu yarımadasına, Arap yarımadasına ve Kuzey Afrika sahillerine yakınlığı sebebiyle stratejik öneme sahiptir. Akdeniz'in önemli limanlarına ve Suveyş Kanalı'na olan yakınlığına, bir de emperyal güçlerin petrol arama faaliyetlerini de eklediğimiz zaman Kıbrıs adasının stratejik önemi daha da artmaktadır.

Kıbrıs stratejik ve jeopolitik öneminin yanında semavi dinler için de öneme sahiptir. Örneğin ilk havarilerden olan St. Barnabas Kıbrıs'ta doğmuştur. Kudüs'e yakın olması hasebiyle de Yahudilerin de ilgisini çekmiştir. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra İslam orduları hızlı bir şekilde fetihlere girişmiş, Çin'den Atlantik'e kadar bir alana yayılma başarısı göstermiştir. İslamiyet daha ilk yıllarda Kıbrıs kıyılarına varmış ve ada halkı Müslümanlarla ilk temaslarını kurmuştur. Peygamberin süt teyzesi¹ Ümmü Haram, ya da meşhur ismiyle Hala Sultan, fetih için gelinen bu adada şehit olmuştur. Ancak Kıbrıs'ta Müslümanların düzenli bir şekilde iskânı, 1571'de Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs'ı fethetmesiyle olmuştur.

Adadaki Müslüman halk, 1571'den itibaren özellikle Anadolu'dan Kıbrıs'a iskân ettirilen Türklerin neslidir. Yüzlerce yıl hüküm süren Osmanlı'nın bir sancağı olan ada Müslüman Türk'e yurt olmuştur. Kıbrıs'ın her bir kazasında çeşmelere, hanlara, camilere ve de medreselere rastlamak mümkündür.

1878 Rus harbi esnasında Osmanlı, yardım alabilmek amacıyla İngilizlere adayı kiralamıştı. Artık durum Müslüman cemiyetinin aleyhine dönüşmekteydi. Osmanlı'nın dağılmasıyla yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Anlaşması gereği Kıbrıs'taki tüm haklarından vazgeçince de İngiltere'nin deniz aşırı sömürgesi haline gelen adada tedrici bir şekilde İslamiyet'in izleri silinmeye başlamış oldu.

---

¹ Ümmü Haram ya da meşhur ismiyle Hala Sultan, bazı âlimlere göre Hz. Peygamber'in süt teyzelerinden idi. Bazılarına göre ise aralarında babası veya dedesi yönünden süt teyzeliği bulunmaktaydı. Ümmü Harâm'ın "Hala Sultan" diye anılmasının nedeni ise teyze kelimesinin Arapçası olan "hâle" kelimesinden dolayısıyladır. Bugün de Anadolu'nun çeşitli yerlerinde teyzeye hala denilmektedir. Ayrıca Ümmü Haram, Hz. Peygamber tarafından ziyaret edilen saliha sahabelerdendi. Hz Muhammed (sav) onun deniz aşırı bir seferde şehit olacağını müjdelemiştir. Daha fazla için bkz: M. Yaşar Kandemir, 'Ümmü Haram', DİA, ss. 321-322.

Adada yaşayan Müslüman Türkler her ne olursa olsun Türkiye'den uzak da olsalar oradaki gelişmeleri takip ettiler. Türkiye Cumhuriyeti'nde laikliğin kabulü ile bir dizi dini reformlar yaşanmıştı. Anadolu'da ne olursa akabinde adada da etkisini göstermeye devam ediyordu. Türkiye'den coğrafi ve siyasî bağları kesilen Kıbrıslı Türklerde ise Anadolu'da yaşananların bir benzeri, bir takım değişimler meydana geliyordu. İngiliz egemenliğini ve Rumların ırkçı politikalarını da hesaba kattığımız zaman Kıbrıs Türkü hızlı bir dönüşüme şahitlik ediyordu. Siyasi açıdan ise Kıbrıs Türkü için asıl zor geçen dönem, sömürgeci ayrılıp Rumlarla ortak devlet kurunca başlamış oldu. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce EOKA terörünü hisseden Kıbrıslı, 1963-1974 yılları arasında açıkça zulme uğramıştır. Siyasi, etnik ve politik nedenlerle katliamlara, tecritlere ve ambargolara maruz kalan Kıbrıs Türkü, 1974'te yapılan Kıbrıs Barış Harekâtı neticesinde Anadolu ile fiili irtibat kurmaya başlamıştır. 1976'da özerk KTFD ve 1983'te ise bağımsız KKTC kurulmuş, böylece devlet teşkilatı tamamlanmıştır. Her kurum olması gerektiği gibi kurulmuştur.

1974'den itibaren geçen on yıllarda Anadolu ile Kıbrıs arasında siyasi ve ticari iş birliği adına ne gerekiyorsa yapılmaya çalışılmıştır. Neticede KKTC sadece Türkiye tarafından tanınan bir devlettir. Ancak iki toplumun da Türk ve Müslüman olmasına rağmen bu birlikteliğin ortak söylemlere pek yansımadağı gözlemlenmektedir. Özellikle adadaki Türklerin kendine has seküler bir hayat tarzını benimsemesi bu konuda dikkat çeken bir özelliktir.

Kültürü ve ananesi İslam ile yoğrulan bu millet, son yıllarda İslam karşıtı haberlerle de gündeme sıkça gelmektedir. Hâlbuki geçmişte Kıbrıslı Türkler için Müslüman olmak Türk olmak ile eşdeğer tutulmuştur. 1950'li yıllara kadar kullanılan Kıbrıs Lirası üzerindeki yazılı bulunan Türkçe, Rumca ve İngilizce ibarelerden, Türkçe olan kelimeler Osmanlıca harflerle yazılmıştır. Osmanlı'dan kalan son medrese olan Büyük Medrese ise eğitimine öğrenci yokluğundan dolayı son vermiştir. Ayrıca adaya has Nakşi tarikatı olan Şeyh Nazım Kıbrısî tarikatı da araştırma alanımız olan Güzelyurt civarında varlığını sürdürmektedir.

Din sosyolojisi toplumun dini hayatı, din-toplum ilişkileri ve dini grup ve cemaatleri inceleyen bir bilim dalıdır.² Kıbrıslı Türklerin dini hayatını incelemek, toplumsal ilişkilerde dinin yerini araştırmak bu çalışmaya yön veren amaçlardır. Ayrıca 'Yakın geçmişe kadar, Anadolu'dan etkilenen Kıbrıslı nasıl oldu da farklı bir toplum haline gelmiştir?' sorusu

² Bünyamin Solmaz, 'Sosyoloji ve Din Sosyolojisi Tarihinde Din Odaklı Yaklaşım ve Yöntem Tartışmaları', **Din Sosyolojisi Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar**, ed. Bünyamin Solmaz- İhsan Çapçoğlu, Konya: Çizgi Kitapevi, 2. baskı, 2009, s.18.

araştırmamıza yön veren ana sorulardan birini oluşturmaktadır. Bahsettiğimiz bu farklılaşmanın temelinde İngiliz idaresinin ve Rum birlikteliğinin payı olduğu tahmin edilebilir sebeplerdir. Ama elli yıla yaklaşan bir TC-KKTC birlikteliğinde, neden ortak bir söyleme ulaşılamadığı araştırmamızda irdelenmiştir.

Araştırma yaptığımız Türk toplumunu tek bir yapı olarak düşünmek, araştırmamızın geçerliliği açısından sıkıntılıdır. Adanın Kuzeyinde mevcut bulunan KKTC'ye güneyden iç göç ile gelen Türkler olduğu gibi, 1571'den beri kuzeyde aynı köyde yaşayan Türkler de bulunmaktadır. Ayrıca güneyden gelenler açısından bakıldığında karma köyde mi yaşadığı yoksa Türk köyünde mi yaşadığı da gelen kitlelerin kültürel aidiyetleri ve dini hafızaları açısından önemlidir. Bu saydıklarımıza ek olarak, Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen, etnik köken ve kültür açısından birbirinden farklı olan Türkiye göçmenlerini de hesaba kattığımız zaman, nüfusu yarım milyonu geçmeyecek bu devlette birbirinden farklı tipler karşımıza çıkacaktır.

Yaptığımız bu çalışmada Güzelyurt'ta bulunan Kıbrıslı Türklerde dini algının nedenli değişken olduğu ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışmamıza kıstas olacak olan ise 1974 Barış Harekatı ile Türkiye'nin adadaki varlığı, dini dönüşümlerin neresinde yer aldığıdır.

2. Araştırmanın Amacı

Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nde zulüm gören, ailesinden şehit veren binlerce insan olmasına rağmen, Türkler 2004'te yapılan Annan Planı'na 'evet' demiş ve yine birleşik bir devlet olmaktan yana iradelerini ortaya koymuşlardı. Türk kesminin evet demesinde başlıca nedenler arasında gelecek kaygısı ve maddi beklentiler ön plandaydı. Referandum sonuçları açısından düşünüldüğünde Kıbrıs Türkü geçen yıllarda büyük bir dönüşüme uğramıştır. Hervieu Leger'in ifadesiyle toplumsal hafıza zincirin dağıldığı, kişilerin kültürel geçmişle bağlarının koptuğu gözlemlenmektedir. Türkiye'den gelen göçmenler ülke nüfusunun yarısı olmasına rağmen, onların da ada şartlarına adapte olması sosyolojik olarak irdelenmesini gerektiren bir konu olarak önümüzde durmaktadır. Amacımız yakın geçmişle olan kültürel bağların ve dini aidiyetin zayıflamasında rol alan faktörlerin dini algıyı nasıl etkilediğini gözlemleyebilmek olmuştur. Askeri birliklerinin adı 'Mücahit'³ olan, bayrağında ay-yıldızın

³ Mücahit: Köken itibarıyla Arapça bir kelimedir. 'Cehade' kelimesinden türemiştir. Mücahit gayret eden, cihat eden manasındadır. Mücahit ünvanı 1963-1974 yılları arasında zulüm gören Kıbrıslı Türkleri savunan TMT

yer aldığı, şehit veren bu toplum, dini gerekliliklerini uygulamada ne denli istekli olduğu da ölçülmeye çalışılmıştır.

3. Araştırmanın Önemi

Tez konusu olarak belirlenen alan, özellikle dini aidiyetin ve kültürel aidiyetin ortak bir temele dayanıp dayanmadığını tespit etmek açısından önem arz etmektedir. Günlük hayatta uygulanan, alışlagelmiş bazı eylemlerin ne amaçla yapıldığını görebilmek adına da önem arz etmektedir.

Kıbrıs, jeopolitik önemi, tarihi ve kültürel geçmişi göz önüne alındığında Türkiye için büyük öneme sahiptir. Türk mevcudiyeti açısından bakıldığında Akdeniz'in karşı kıyılarında yer alan illerden farkı olmayan bu ada, dikkatlice bakıldığında kendine has özellikleri de barındırdığı gözlemlenecektir. Ancak Kıbrıs ile ilgili Sosyal Bilimlerde akademik çalışmaların azlığı hemen görülecektir. Felsefe ve Din Bilimleri açısından ise iki elin parmaklarını geçmeyecek kadar çalışma yapıldığı görülecektir. Kıbrıslı Türklerin özelde ise sadece yerli Kıbrıslı dediğimiz kişilerin fikirlerini esas alan bir çalışma olması nedeniyle de araştırmamızın önemi artmaktadır. Kıbrıslı Türklerin dini pratiklerinin ve söylemlerinin ölçülmek istendiği bu çalışma, umulur ki Kıbrıs Türk toplumunun fikir dünyasına katkı sağlayacaktır.

4. Araştırma Yöntemi

Tez konusu olarak belirlenen çalışmada din sosyolojisinin yöntem ve tekniklerinden yararlanılmış, bununla birlikte yapılan gözlemler üzerinden sorular belirlenmiştir. Bu gözlemler eşliğinde çalışmanın sınırları dahilinde sorular hazırlanmıştır. Çalışmada esas alınan yöntem ve araştırma teknikleri şu şekilde sıralanabilir: *Gözlem, katılımlı gözlem, anket, ansiklopedi ve internet taramasıdır.*

Hazırlanan anket sorularının araştırmanın amacına uygun ve deneklerin kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri şekilde açık sorulardan oluşmasına dikkat edilmiştir.

---

askerlerine verilen isimdir. 1974 sonrası kurulan Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı askerlere de mücahit denilmiştir. Türkiye'den gelen askeri birliklere 'Mehmetçik' denildiği gibi Kıbrıslı Türklerden oluşan birliklere de 'Mücahit' denilmektedir.

Çalışmanın ana eksenini, 1974 hareketi ile başlayan süreç ile Kıbrıslı Türklerin dini algılarındaki yaşanan değişimin gözlenmesi oluşturmaktadır. Sorular çalışmanın amacına dönük deneklerin kişisel bilgilerinden başlayarak araştırma alanına ait sorulara doğru bir yol izlenerek hazırlanmıştır. Anketler yüz yüze görüşmeler biçiminde uygulanmıştır.

5. Evren ve Örneklem

Bu çalışma, adadaki en verimli topraklardan olan Güzelyurt ilçesinde yapılmıştır. Garantörlük Anlaşması çerçevesinde adaya gelen Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından adanın kuzeyinde otonom bir Türk bölgesi oluşturuldu. II. Barış Harekatı'ndan önce ilçe merkezi Rumlardan oluşmaktaydı. Adanın kuzey batısında yer alan Güzelyurt hareket sonrası Türklerin hakimiyetine girmiştir. Güzelyurt'un Rum yönetimine bırakılması 2004 Annan Planı'nın bir parçasıydı. Bu sebeptendir ki Rumlara geri iade edilecek gözüyle bakılan Güzelyurt yeterince hizmet alamamıştır. Şehirleşmenin ve değişimin hızı diğer ilçelere nazaran yavaştır. Çalışmanın evreni de Güzelyurt'tur. Evreni oluşturanlar ise Güzelyurt'ta yaşayan, çarşı-pazar alışverişlerine Güzelyurt'a gelen, Güzelyurt'ta çalışan kişilerdir. Örneklemenin oluşturulmasında kolaylık sağlamak adına alan çalışması Güzelyurt ilçe merkezi olarak sınırlı tutulmuştur.

Kıbrıs'ta kendini hissettiren önemli bir ayrım, Kıbrıslı- Türkiyeli ayrımıdır. Devlet katında bir önemi olmayan bu ayrım halk nezninde kendine önemli bir yer bulmaktadır. 1974'ten sonra Anadolu'dan gelen kişileri ayırt etmek için 'göçmen', 'karasakal', 'Türkiyeli' vb. söylemler kullanılmaktadır.⁴ 1974'ten önce adada bulunan Türkler ise kendilerine 'yerli Kıbrıslı' demeyi uygun bulmaktadır. Bu ayrımdan yola çıkarak çalışmanın evrenini Güzelyurt kent merkezinde bulunan 'yerli Kıbrıslı' diyebileceğimiz, 1974'ten önce de adada varolan Türkler oluşturmaktadır. Çalışmanın önemini arttırmak ve farklı kılmak adına 1974 yılından sonra adaya göç edenler evrenin dışında tutulmuştur.

1878 yılından itibaren adada hukuki üstünlük sağlayan İngilizler, 1914 yılında Osmanlı'nın karşı cepheye yer almasıyla Kıbrıs'ı ilhak etmiştir. 1923 Lozan anlaşmasıyla da

⁴Ahmet Gürkan Atay, '1974 Sonrası Türkiye'den Kıbrıs'a Göç Edenlerin Ekonomik ve Sosyal Durumlarının Kuzey Kıbrıs Açısından Değerlendirilmesi', İstanbul: yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 67. Ayrıca Tayfun Atay'ın İngiltere'de yapmış olduğu çalışmada Kıbrıs Türklerin Türkiye'den gelen göçmenlere karşı küçümseyici tutumlarda bulunduğunu belirtilmektedir. Bkz: Tayfun Atay, **Türkler, Kürtler, Kıbrıslılar; İngiltere'de Türkçe Yaşamak**, Ankara: Dipnot Yayınları, 2006, s. 36.

resmi olarak ada Birleşik Krallık'ın bir kolonisi haline gelmiştir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulana kadar Kıbrıslı Türkler Birleşik Krallık'ın Müslüman Türk tebasını oluşturmuştur. Yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde ise kurucu ortak olmuşlardır. Yeni kurulan cumhuriyet Rumların bitmek tükenmek bilmeyen etnik idealleri yüzünden fazla uzun ömürlü olamamıştır. 21 Aralık 1963 yılında başlayan etnik çatışmalar 1974 yılına kadar devam etmiştir. İç ve dış siyasetteki karışıklıklardan dolayı Türkiye 11 yıl boyunca ciddi bir müdahalede bulunamamıştır. 1974 yılında ise Barış Harekatı düzenlenmiş ve Kıbrıslı Türkler rahata kavuşmuştur. 1878 yılında İngiliz himayesinin başlamasından 1974 yılında yapılan Barış Harekatı'na kadar neredeyse bir asır geçmiştir. Fiili olarak Osmanlı'dan ve halefi Türkiye'den ayrı düşülmüştür. Harekat ile adada yeniden Türk idaresi kurulmuştur. Harekatın gerçekleşmesiyle beraber, yaklaşık 50 yıllık bir TC-KKTC birlikteliği söz konusudur. 1974 Barış Harekatı, çalışmamız açısından tarihi bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.

Harekat ile beraber Kıbrıslı Türkler Türkiye'ye yaklaşmıştır. Adada yaşanan değişimin Kıbrıslı Türklerde ne gibi bir etkisi olduğu gözlenebilmesi adına çalışmamızın örnekleme, karşılaştırma yapabilmek için iki ayrı gruba ayrılmıştır. 1974 Barış Harekatı esas alındığında, harekattan önce doğanlar ve sonra doğanlar diye kaba taslak ayırım yapılabilmektedir. Birinci grubumuzu, harekattan önceki yaşananları net hatırlayabilmesi adına-ilkokul çağını 7 yaş olarak hesaplarsak- 1967 yılından önce doğanlardan oluşturmuştur. İkinci grubumuzu ise 1967 yılından sonra doğanlar oluşturmuştur. '1967 yılından önce doğanlar ve sonra doğanlar' yaş kriteri sunî bir ayırım olup araştırmamızın bulgularını özel kılmak adına yapılmıştır. Aksi takdirde yaşı ilkökula erişmemiş ancak yaşadıklarını hatırlayan kişileri de hesaba katmak gerekeceğinden dolayı böyle bir kıstas oluşturulmuştur. Ayrıca ebeveynlerinden biri 1974'ten önce Kıbrıs'ta bulunan kişiler de çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak ebeveynlerinin ikisi de 1974'ten önce adada yaşamadıysa evrene dahil edilmemiştir.

Yürütülen saha çalışmasında 156 kişiyle anket yapılmıştır. Yedi kişi ise evreni oluşturan koşullardan olan 'yerli Kıbrıslı' niteliğini taşımadığından dolayı araştırmamızın bulgularına dahil edilmemiştir. Ayrıca bir kişi de 'Kimse benim dinimi sorgulayamaz' diyerek anketi yarım bırakmıştır. Toplamda sekiz katılımcının verdiği cevaplar geçersiz sayılmış ve değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Geçerli olan anket sayısı ise 148'dir.

6. Veri Toplama Araçları

Birinci bölümde yer alan Kıbrıs Tarihi, KKTC ve Güzelyurt hakkında bilgiler, kavramsal bilgiler; ansiklopedi, internet, ve kaynak kitaplar vasıtasıyla elde edilmiştir. Saha çalışmasında bulgular elde etmek için de anket tekniği uygulanmıştır. Yüz yüze görüşmeler şeklinde gerçekleştirilen anketin soruları çoktan seçmeli sorulmuştur. Soru cevaplarında yer alan ifadeler genel olarak olumlu yargılardan olumsuz yargılara doğru sıralanmıştır. Bulguları analiz ederken diğer seçeneğinin yoğun olduğu sorularda, diğer seçenekleri gözden geçirilmiş ve müstakil olarak açıklanmıştır. Ayrıca Güzelyurtlu olduğum için yer yer gözlem tekniğine de başvurulmuştur.

7. Varsayımlar

a. Ana Varsayımlar

- Kıbrıs, tarih boyunca civar devletleri ve egemen ulusları cezbeden bir konumda olmuştur. Geçmişte yaşanan bir takım olaylardan ötürü ada halkı, Türkiye'ye mesafe olarak yakın olsa da Anadolu'da yaşayan soydaşlarıyla ya da dindaşlarıyla aralarında iletişim kopukluğu olmuştur.
- II. Barış Harekâtı ile adada tekrar söz sahibi olan Türkler, siyasi olarak uzaklaştıkları anavatan ile diyalogu arttırmıştır.
- Kıbrıs Türk toplumu, değişen toplumsal koşullar, teknolojik gelişmeler, farklı kültürlerin etkileri vb. nedenlerle köken itibarıyla aynı olduğu Anadolu insanı ile farklılaşmıştır.
- Güzelyurtlular, dini pratikleri uygulamada zayıf bir görünüm çizmektedir. Ancak dinin etkisi, bireysel olarak kişilerin fikir dünyasında kendine yer bulmaktadır.
- Katılımcılar bireysel dindarlığa önem göstermektedir. Dini vecibeler kişinin vicdanına indirgenmiştir.

b. Yan Varsayımlar

- Dindarlık ile cinsiyet, medeni durum, yaş, öğretim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyler arasında anlamlı bir bağ vardır.
- Dini ritüel ve pratikleri uygulamada kadınların oransal olarak daha yüksek olacağı varsayılmaktadır.
- Eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre dini konulara (felsefik ve kelami konulara) daha fazla meylettikleri varsayılmaktadır.
- Kişilerin kendilerini tanımladıkları kimliksel özellikleri ile dini tutumları arasında anlamlı bir bağ vardır.
- Din- aile ilişkileri açısından ebeveynlerinden biri Türkiye kökenli olanlar, ebeveynlerinin ikisi de Kıbrıs kökenli olanlara nazaran dini tutumlarında farklılık vardır.
- Din-çevre ilişkisi açısından arkadaş çevresi Türkiye kökenli olanlar, arkadaş çevresi Kıbrıs kökenli olanlara nazaran dini algılarında farklılıklar vardır.
- Yaşça küçük olan grup, yaşça büyük olan gruba kıyasla dini farklılıklar açısından daha hoşgörülüdür. Bunun temel nedeni ise Türkiye'nin 2000'li yıllardan sonra gütmüş olduğu dini özgürlükler politikasının etkisi olduğu söylenebilir.
- Dini bir konuda bir sorun ya da bilgi eksikliği ortaya çıktığında ise din adamlarına başvurular daha çok olacaktır. İnternette araştırma yapan ve kendi dini algısını oluşturanların daha çok gençler olacağı varsayılmaktadır.
- Kalbin temiz olması, merhametli olmak çeşitli hayır kurumlarına yardım vb. davranış kalıpları her iki grup açısından da dindarlığın göstergesi olabileceği varsayılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. Kıbrıs Hakkında Genel Bilgiler

Kıbrıs Akdeniz'in Sicilya ve Sardunya'dan sonra üçüncü büyük adasıdır. Adını adada çıkarılan önemli yer altı zenginliklerinden olan bakır madeninden (Lat. Cyprum/ Cuprum) aldığı düşünülmektedir. Adanın toplamı 9251 km² yüzölçümüne sahiptir. Kuzeyinde 70 kilometre mesafe ile Türkiye, doğusunda 112 kilometre mesafe ile Suriye, 267 kilometre mesafe ile Filistin, 162 kilometre ile Lübnan, güneyinde 418 kilometre ile Mısır, kuzeybatısında ise 965 kilometre ile Yunanistan yer almaktadır. Kıbrıs Anadolu'nun doğal bir uzantısıdır. Jeolojik dönemlerde bir zamanda Anadolu'nun Hatay bölgesine bitişik olan Kıbrıs, II. ve III. zamanlarda oluşan çökmelerden sonra Anadolu'dan kopmuştur.⁵

Adada yapılan kazılarda bulunan kalıntıların Anadolu'daki kültürlere benzediği görülmektedir. Bundan dolayı ilk gelen halkın Anadolu'dan geldiği varsayılmaktadır. Ayrıca adada ilk yaşayan halkların Anadolu'nun dışında Afrika'dan, Arap yarımadasından, Lübnan tarafından da geldiği düşünülmektedir. Kıbrıs konumu itibariyle birçok devletin ilgisini çekmiş ve adada Hititler, Mısırlılar, Fenikeliler, Asurlar, Persler, Plotemiler, Romalılar, Emeviler, Bizanslar, Templer Şovalyeleri, Lüzinyanlar, Cenevizliler, Venedikliler, Osmanlılar ve İngilizler hakimiyet kurmuştur.⁶

Resmi verilere göre Rum nüfusu 840407, Türk nüfusu ise 286257'dir.⁷ Adada bulunan yerli halk ile Kıbrıs'a egemen olan kavimlerin ve ulusların karışması sonucu tarihte bir melez halk ortaya çıkmış, bu halk daha sonraları Bizans'ın egemen olduğu dönemdeki dini kültürünün etkisiyle de kendini Yunanlı olarak görmeye başlamıştır. Bundan dolayı kendilerine Rum (Rome) adı veren bu halk, Yunanlılar ile etnik bağlarının olduklarını söylemektedir.⁸ Adada bulunan Türkler ise 1571'den sonra adaya hakim olan Osmanlı'nın Konya, Karaman yöresinden iskan ettirdiği Türklerin torunlarıdır. Ayrıca Türk nüfusunun

⁵ Cevat Rüştü Gürsoy, 'Kıbrıs; Akdeniz'in Sicilya ve Sardinya'dan Sonra Üçüncü Büyük Adası', DİA, s. 370.

⁶ <http://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/tarihi-perspektif/> et: 17.12.2018

⁷ Yakup Coştu, **İngiltere'de Türkler; Dinsel Yapılar ve Organizasyonlar**, Ankara: Araştırma Yayınları, 2018, s. 85.

Son sekiz yıldır nüfus sayımı yapılmamaktadır. İçişleri Bakanı Ayşegül Baybars 350bin vatandaş olduğunu tahmin ettiğini söylemektedir. Bkz: http://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n273393-KKTCdeki-vatandas-nufusu-350-bin et: 10.01.2019

⁸ Sabahattin İsmail, **150 Soruda Kıbrıs Sorunu**, İstanbul: Kastaş Yayınevi, 1998, s. 2.

önemli bir kısmını 1974 yılından sonra Türkiye'den göç eden Türkler oluşturmaktadır. Türklerin ve Rumların dışında Katolik mezhebine bağlı, anavatanları Suriye-Lübnan tarafları olan Maronit ya da Maruniler bulunmaktadır.⁹ Ayrıca adada azınlık olarak İngilizler ve Ermeniler de yaşamaktadır.

Ada 1974 sonrası ikiye bölünmüş durumdadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi. Bu iki bölgeyi ayıran Yeşil Hat olarak nitelendirilen ve sadece Birleşmiş Milletler askerlerinin konuşlandığı bir ara bölge vardır. Ayrıca 1960 anayasasında İngilizlerin payına düşen Dikelya ve Ağrotur İngiliz üs bölgeleri vardır. Bugün KKTC'yi sadece Türkiye tanımaktadır. Güney Kıbrıs Rum yönetimi olarak isimlendirdiğimiz bölge ise 1960 anayasasından sonra oluşan Kıbrıs Cumhuriyeti olarak dünya tarafından kabul görmektedir. Ayrıca GKRY, 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren adanın tümünü temsilen Avrupa Birliği'ne girmiştir.

2. Kıbrıs Tarihi

2.1. 1571'e Kadar Olan Genel Tarih

Şehadet parmağı İskenderun Körfezi'ni gösteren bir el olarak nitelendirilebilecek olan Kıbrıs II. ve III. zamanlarda Anadolu'dan kopmuştu. Ada'ya ilk yerleşen insanların neolitik çağda (M.Ö. 8000- M.Ö. 5000) geldikleri tahmin edilmektedir. Adada yapılan arkeolojik kazılarda ilk yerleşimcilerin Anadolu üzerinden geldiği düşünülmektedir.¹⁰ Daha öncede belirtildiği gibi adanın stratejik önemi nedeniyle birçok toplum tarafından egemenlik altına alınmış ya da koloniler halinde elde tutulmaya çalışılmıştır. Milattan çok öncelerinden başlayan bu egemenlik yarışında Mısır, Hitit, Fenike, Asur, İskender, Plotemi, Roma, Bizans, Emevi, İngiliz, Templer, Şovalyeleri, Lüzinyanlar, Cenevizliler, Venedikliler Kıbrıs'a hakim olmuştur. 1571'de ise Osmanlı hakimiyeti başlamıştır. 1571-1878 Osmanlı dönemi ve 1878'den 1960 yılına kadar da Britanya dönemi olmuştur.

Kıbrıs Müslümanlar için özel bir adadır. Hz Osman döneminde Şam Valisi Muaviye komutasında miladi 650 yılında yapılan seferde peygamberin süt teyzesi ya da meşhur ifadesi

⁹ Mustafa Şengil, 'Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Maruniler', Konya: yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, ss. 3-4.

¹⁰ İlknur Gürgen, 'M.Ö. 2bin Yılda Kıbrıs', Tarih'te Kıbrıs, ed. Osman Köse, Bursa: Dokuzbeş Matbaacılık, 2017, ss. 13-14.

ile süt halası olan Ümmü Haram Rümeysa Binti Milhan da bir deniz seferinde buraya eşiyile gelmiştir. Attan ya da deveden düşerek şehit olmuştur. Larnaka Tuz Gölü civarında medfun bulunduğu yerde türbesi bulunmaktadır. Bu türbe Müslümanlar için önemli bir ziyaret yeridir. Bu seferden sonra Kıbrıslılar Müslümanlara üç yıl vergi vermeye başlamışlar. 12000 asker de adada iskana tabi tutulmuştur. Müslümanlar adada şehir kurmuş ve cami yapmışlar. Yezit döneminde adadaki Müslümanlar geri çağırılmış¹¹, Müslümanlar geri dönünce de ada üzerinde Müslüman hakimiyeti giderek azalmış ve sonraki süreçte burayı Bizanslılar ele geçirmiştir. Memlûklüler ve Anadolu Selçukluları çeşitli zamanlarda adayla ilişki kurmuş, seferler düzenlenmiş ve adayı vergi altına almıştır.¹²

2.2. 1571-1878 Osmanlı Hakimiyeti

1260 yılında Papa IV. Aleksandr tarafından yayınlanan 'Bulla Cypria' adlı ferman ile Kıbrıs Ortodoks Kilisesi Başpiskoposluğu feshedilmiş ve yerine Latin Kilisesi'nin geçtiği duyurulmuştur. Bu süreçten sonra Kıbrıs'ta Katolikler Ortodoksları kontrol altında tutmuşlardır. Adadaki vergilerin de yegane başpiskoposluk olan Latin Katolik Kilisesi tarafından toplanacağı duyurulmuştur.¹³ Rum toplumu da Katolik mezaliminden kurtulmak için Osmanlıları kurtarıcı olarak adaya davet etmişlerdir.¹⁴

Kıbrıs, 1517 yılına kadar Mısır'daki Memlûklere vergi ödemekteydi. 1517'de Yavuz Sultan Mısır'ı fethetmesiyle, Kıbrıs'ın Memlûk Sultanı'na ödediği yıllık vergiden dolayı idari olarak Osmanlı'ya bağlanmış oldu. Hukuki olarak Osmanlı idaresine giren Kıbrıs, Memlûklülere ödediği vergiyi 1571 yılına kadar Osmanlı'ya ödemiştir. Osmanlı Rodos'u fethettikten sonra Doğu Akdeniz'i tamamiyle kontrolüne alabilmek için fethetmediği tek yer Kıbrıs idi. Ayrıca Kıbrıs hac yolları üzerindediydi ve korsanların üssü pozisyonuna gelmişti. Korsanlar hacı gemilerini yağmalıyor, Güney Anadolu sahillerine saldırıyorlardı. Ebusuud Efendi'nin de fetvasıyla Kıbrıs'a sefer için hazırlıklar başlatıldı. II. Selim döneminde Lala

¹¹ Işın Demirkent 'Kıbrıs; Tarih', DİA, s. 372.

¹² Demirkent, agm. s. 373.; Ferda Tuncer Tutaman, '1489 - 1570 - Kıbrıs'ta Venedik Hâkimiyeti' Tarih'te Kıbrıs, ed. Osman Köse, Bursa: Dokuzbeş Matbaacılık, 2017, ss.98-99. ; Mustafa Oral, 'Antalya'nın Kıbrıs ile ilişkileri', Tarih'te Kıbrıs, ed. Osman Köse, Bursa: Dokuzbeş Matbaacılık, 2017, ss. 242-245.

¹³ İsmail Şahin, 'Kıbrıs'ın Sosyal Tarihi (Tarihi Arka Planı ve 1945-1974 Arası Olayları)', Ankara: yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 73.

¹⁴ Pierre Oberling, **Bellabapis'e Giden Yol**, çev. Mehmet Erdoğan, Ankara: Genel Kurmay Başkanlığı Basınevi, 1988, ss. 2-3.

Mustafa Paşa komutasında, Doğu Akdeniz'in güvenliği için 1570'te başlanılan sefer 1571 Magosa'nın alınmasıyla tamamlanmış oldu.¹⁵

Medeniyetin sembolü olan Osmanlı, Kıbrıs'ı aldığı anda ada halkına hoşgörü göstermiş ve adada bulunanlara din ve vicdan özgürlüğü tanımıştı. Osmanlı, yıllarca Katolik zulmü altında yaşayan Rum Ortodoks Kilisesi'ne gerekli imtiyazlar tanımıştı. Rum Ortodoks Kilisesi tekrardan adadaki birinci kilise pozisyonuna getirilmişti. Ayrıca Osmanlı Devleti, Rum halkından alınan vergiyi de yine kilisenin kontrolünde toplanmasına müsaade etmişti. Ayrıca Ortodoks Rum tebası Katolikler döneminde pariçi olarak isimlendirilmekteydi. Köle olan pariçiler Katoliklerin tarlalarında angaryaya (zorunlu olarak bedavaya) çalışmaktaydı. Osmanlı adayı fethettiğinde ada nüfusu 197586'di. Bu nüfusun 70050'si pariçilerden oluşmaktaydı.¹⁶ Katolikler haricinde bulunan halk genel olarak üç tabakaya ayrılıyordu: *Pariçi, Perpiari, Lefteri*.

Pariçi sosyal tabakanın alt kısmını oluşturan, emek gücüyle bağlı bulunduğu derebeyine çalışan en alt tabakadır. Paricilerin dışında onlardan daha az bir kitle olan Perpiari denilen bir sınıf da vardır ki bunlar, ada Latinlerin eline geçmeden önceki adanın zenginleri ve soyluları sayılmaktaydı. Bu kişilerden emek gücü istenmemiş, sahip olduğu mal varlıklarından faydalanılmıştır. Bir de Lefteri denilen bir grup vardır. Bu grup ise para karşılığı özgürlüğünü satın alan, ya da iyi hal ve hareketleri nedeniyle lordları tarafından azad edilen kölelerden oluşmaktaydı. Ancak bu grup pariçilerden biriyle evlenecek olursa tekrardan pariçi sınıfından sayılıyordu.¹⁷ Osmanlı adaya gelir gelmez pariçilik sistemini de kaldırıp köleliğe son vermiş, Ortodokslara mülkiyet hakkı da tanımıştır.¹⁸ Osmanlılar Rumları zorla Müslüman yapmaya çalışmamıştır. Hatta üç asırlık Osmanlı yönetimi boyunca sadece 400 Hıristiyanın İslam'a girdiği kayıtlardan anlaşılmaktadır.¹⁹

Osmanlı adada azalan nüfusu canlandırmak ve adayı İslamlaştırmak için Konya, Karaman civarından zorunlu göçler de başlatmıştır. Baf, Magosa ve Girne sancaklarına ilave olarak Anadolu'dan Alaiye, Tarsus, İçel, Zülkadriye ve Sis ile (Kozan), Trablusşam (1573'e kadar) sancaklarını Kıbrıs'a bağlamış ve Kıbrıs Beylerbeyliği oluşturulmuştu.²⁰ Osmanlı himayesine giren her yeni yerleşim biriminde olduğu gibi, Kıbrıs'ın fethinden sonra hayırlara

¹⁵ Demirkent, agm. s. 373.; Kemal Çiçek, '**Kıbrıs; Osmanlı Dönemi**', DİA, s. 374.

¹⁶ Halil Aydınalp, '**Din ve Dünyevileşme; Kuzey Kıbrıs Örneği**', İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2018, s. 85.

¹⁷ Şahin, a.g.e., ss. 50-53.

¹⁸ Oberling, a.g.e., s. 3.; Çiçek, a.g.m., s. 375.

¹⁹ Talip Atalay, '**Geçmişten Günümüze Kıbrıs**', Konya: Mehir Vakfı Yayınları, 2003, s. 40.

²⁰ Çiçek, a.g.m., s. 375.

öncülük edilmesi amacıyla birçok vakıf kurulmuştur. Adanın her tarafında vakıfların izlerini görmek mümkündür. 1777 yılına gelene kadar adanın büyük bir kısmı Müslüman'dı. Nüfus 84.000 kişi olup bunların 37.000'i Hıristiyan, 47.000'i Müslümandı.²¹Müslümanlar adanın birçok yerinde hamam, çeşme, medrese, zaviye vb. kurumlar imar ederek adanın kalkınmasına vesile oldular. Adada bulunan birçok tarihi eser şüphesiz vakıf sisteminin bir ürünüdür. Halkın namazdan sonra eğitim almasından, sıbyan mekteplerine kadar birçok hayır kurumu yine vakıflar bünyesinde bulunuyordu.

2.3. 1878-1960 İngiliz Sömürge İdaresi

Rusya sıcak sulara inme ve Panslavizm politikaları nedeniyle sürekli Osmanlı'yı tehdit ediyor, bir yandan da azınlıkları isyana teşvik ediyordu. Osmanlı-Rus Harbinden sonra Balkanlar üzerinden Yeşilköy'e (Ayastefanos'a) kadar gelen Ruslar, aynı zamanda Doğu Anadolu'da başarı sağlamış ve Osmanlı'yı sıkıştırmıştı. 1878 yılında patlak veren Osmanlı-Rus Harbi esnasında Osmanlı Devleti artık zayıflamış ve iyice borca girmişti. İngilizler de bunu fırsat bilip Rus politikalarına karşı Osmanlı'yı koruyacaklarına söz verdiler ve Kıbrıs'ı Süveyş kanalını idare edebilmek için kiralamak istediler. Ruslar Batum'dan, Kars'tan, Ardahan'dan çekilince de Kıbrıs'ı geri vereceklerini söylediler. Daha sonrasında İngiltere'nin itirazı üzerine Berlin Antlaşması imzalanarak Ruslar geri çekilmek zorunda kaldılar. İngiltere'de destek karşılığında istediği ve sömürgelerine gidebilmek için bir karakol mesafesinde olduğu Kıbrıs'a bir komiser vali yolladı. Meclis-i Kavanin(kanunlar meclisi) oluşturularak adanın yönetimi başkanı İngiliz olan bir konseye devredildi.²²

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Almanya'nın yanında yer alınca, karşı tarafta olan İngiltere, Kıbrıs'ı ilhak ettiğini duyurdu ve 1923 yılına kadar adayı zorla elinde tuttu. 1923 Lozan Anlaşmasıyla da Kıbrıs İngilizlerin olduğu kabul edilince resmi olarak Britanya İdaresi başlamış oldu. Türklerden gitmek isteyenlere izin verildi ya da kalmak isteyenlere de İngiliz pasaportuna geçme hakkı tanındı. Yeni bir göç dalgasıyla da Türkler Ada'dan çekilmeye başladılar. Larnaka Konsolosu olarak görev yapan Asaf Bey'in de çabalarıyla Kıbrıs'tan gitmek isteyenlere yardımcı olunmaktaydı.²³

²¹ Çiçek, a.g.m., s. 377. İngilizler'in adaya gelişiyle 1880'den itibaren ise Türk nüfusu Rum nüfusuna göre oranla ciddi şekilde azalmıştır.

²² Hüseyin M. Ateşin, **Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası**, İstanbul: Marifet Yayınları,1996, ss. 95-110.

²³ Ateşin, a.g.e. s. 166.

İngilizler adaya geldiğinden beri Türk idaresinin etkilerini kırmak için Türkleri belli bir boyunduruk altında tutuyorlardı. 1931 yılında enosis olayları patlak verene kadar Rumlar gerekli desteği ve tavizi gördüler. Gerekli makamlara geldiler. Bu zamana kadar Rum yanlısı bir politika güden İngilizler, 1931 isyanını ancak Mısır'dan gelen yardımcı kuvvetlerle bastırabildi. Patlak veren iç hadiseler İngilizleri 1940'lı yıllara kadar cemaat meclisleri kapatmaya kadar götürdü. Daha sonrasında ise yine hoşgörü faaliyeti gütmeye başladılar. Tabii bu sürede de denge politikası için Türklere karşı daha duyarlı olmaya başladılar.

İngiliz Sömürge Yönetimi'ne sorun çıkarmayan bir teba olan Türkler, adada yaşanan iç karışıklıkların etkisiyle ve de kültürlerini koruma arzularıyla bir takım faaliyetlere giriştiler. KATAK (Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu) kuruldu. Dr. Fazıl Küçük daha sonrasında KATAK'ı yetersiz buldu ya da siyasi çekişmelerden dolayı Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi'ni kurdu.²⁴ KMTHP Dr. Fazıl Küçük önderliğinde Kıbrıs Türktür Partisi ve Federasyon ismini aldı. Enosis fikrine karşı Türkler öncelikle Türkiye'ye ilhak, taksim ve federasyon tezlerini savunmaya başladılar.²⁵

Türkiye II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'nin toprak ve üst istekleri ile karşılaştı. Moskova yönetimi 19 Mart 1945 tarihinde Türk-Rus Dostluk Saldırmazlık Paktı'na son vermiş, arkasından da Türkiye'nin doğu sınırlarını değiştirmek istemiştir. Kars ve Ardahan'ı isteyen Ruslar, boğazlarda da askeri üs kurmak istemiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında İngiltere, Yunanistan kazanan taraftaydılar. 1947 yılında Ege Türk karasuları yanı başında bulunan Oniki Ada İtalyanlardan alınıp Yunanlılara verilmişti. ABD'den Sovyet tehdidi karşısında yardım beklentisi içinde bulunan Türkiye bu karara tepki gösterememişti. Oniki Ada'nın tümüne, açık bir Türk engeli çıkmadan Yunanistan'a bağlanması Kıbrıslı Rumların ümitlerini arttırmış ve enosis fikrini artık Birleşmiş Milletler masasına götürmüşlerdi.²⁶ 1950'de Kıbrıs'ta Rumlar kendi içlerinde düzenledikleri plebisitte²⁷ enosis lehine %96 destek çıkardılar. Türkler plebisiti boykot ettiklerinden dolayı bu oylamaya katılmadılar. İngiltere ve Türkiye ise bu plebisiti tanımadı. Yunanistan hükümeti 1954'te ulusların kendi kaderlerinin tayini hakkı yani self-determinasyon hakkı için Kıbrıs'ta uygulanması için BM'e başvurdu. Ancak Türkiye'nin karşı çıktığı bu istek BM'de reddedildi.

²⁴ Hüseyin M. Ateşin, **Dr. Fazıl Küçük Şeyh Nazım Kıbrısı**, İstanbul: Marifet Yayınları, 1997, s.113.

²⁵ İlhak: başka bir devlete tabii olmak, bağlanmak. Taksim: Adanın ikiye ayrılarak Yunanistan ve Türkiye arasında paylaşılması tezi. Federasyon: Adada iki ulus devletli birlik.

²⁶ Erol Manisalı, **'Dünden Bugüne Kıbrıs'**, İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2002, s. 11.

²⁷ Oberling, a.g.e., s. 31.

1955'te Yunanistan'dan gelen Kıbrıs asıllı albay Grivas önderliğinde EOKA(Ethniki Organosis Kyprion Agoniston: Kıbrıslıların Millî Mücadele Örgütü) terör örgütü faaliyetlerine başlamış ve artık adada bir dizi saldırılar düzenlemişlerdi.²⁸ Buna karşılık 1957 yılında Rauf Denктаş, Burhan Nalbantoğlu, Kemal Tanrısever önceliğinde TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı) kuruldu.²⁹ Resmiyette ise 1958 yılında Rıza Vuruşkan önderliğinde Türkiye'den gelen subayların öncülüğünde faaliyetlere başladı. Rumların silahlı saldırılarına karşı adada Türkleri koruma amacıyla kurulmuş, saldıran değil kendini savunan bir örgüttü. Enosis tezine karşılık taksim tezleri ortaya atılmaya başlanmıştı. Ancak İngiltere adayı, İngiliz Milletler Topluluğu içinde tutarak buradaki etkisini sürdürmek hem de askeri üslerini vermek istemiyordu.

Süveyş Kanalı'nın İngilizlerin elinden çıkmasından sonra Kıbrıs'ın İngiltere için önemi azalmıştı. 1958 Macmillan Planı'na göre Kıbrıs'ın İngiliz Milletler Topluluğu içerisinde kalmasına, Türkiye ve Yunanistan ile de irtibat kurmasına karar verildi.³⁰ Bunun üzerine Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile Yunanistan Dışişleri Bakanı Averof arasında görüşmeler başlamış ve bir süre devam eden görüşmelerde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına karar verilmişti. 1959 tarihinde Londra'da ve Zürih'te imzalanan anlaşmalarla Türkiye, Yunanistan, İngiltere ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumları tarafından imzalanan anlaşma ile Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş 16 Ağustos 1960 yılında da ilan edilmişti. Yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı Türk olacaktı. Bakanlıklar, memuriyet %70 Rum, %30 Türk olacaktı. Ayrıca Garanti ve İttifak anlaşmaları da imzalandı. Türkiye 650, Yunanistan ise 950 askerini adada bulunduracaktı. Cumhurbaşkanı ve yardımcısının veto hakları olacaktı. Savunma, maliye, dışişleri bakanlıkları da Türklerin payına düşecekti.³¹

2.4. 1960-1974 Kıbrıs Cumhuriyeti ve Sonrası

Yeni kurulan cumhuriyetin Cumhurbaşkanı III. Makarios (Mihail Hristodulu Muskos), yardımcısı ise Dr. Fazıl Küçük olmuştu. Makarios etnik milliyetçi ve ateşli bir papazdı. Üç yıl kadar geçtikten sonra Rumların enosis planları yüzünden devlet işleyemez

²⁸ Oberling, a.g.e., s. 33.

²⁹ Oberling, a.g.e. s. 48.

³⁰ Oberling, a.g.e., s. 47.

³¹ Oberling, a.g.e. ss. 51-53.

hale gelmişti. Rumlar Türkleri devletin ortağı kabul etmiyor, Girit misali hepsini adadan sürmek istiyordu. Türklerin anayasal hakları çiğnenip hakları iade edilmiyordu. Azgın hal ve hareketlerine devam eden Rumlar adayı ilhak edip Türklerin varlığına son vermek için katliamlara ve zulümlere başladılar.³² Türklere vermeleri gereken savunma, dışişleri, maliye gibi kilit bakanlıkları vermediler. Türk yöneticilerinin yetkilerini kaldırdılar. En sonunda da Türkleri imha etmeye başladılar. Bir gece adada yapmak istediklerini silah zoruyla yapmaya karar verdiler. Ancak bu kolay olacak bir iş değildi.21 Aralık 1963'te Kanlı Noel olarak anılan bir dizi katliamlara başladılar. Daha sonrasında 1964 Kokkina Taarruzu'nu başlattılar ancak Erenköy'de direniş ile karşılaştılar. Türk jetleri uyarı uçuşları yaptı. Çıkartma başarısız oldu. 1967'de Geçitkale'de katliamlara giriştiler.³³ Türk jetleri bir kez daha ada semalarında gezince bu işin silahla olmayacağını anlayan Makarios, Akritas Planı'nı uygulamaya girişti. Bu plana göre Türkler yavaş yavaş sindirilecek ve enosis zamana yayılacaktı. Türkler dünya kamuoyunda isyancı bir azınlık olarak ilan edilecekti.³⁴

Bu yaşanan sıkıntılardan sonra Türkler adanın %3'ü büyüklüğünde bir birine kara bağlantısı olmayan Türk köylerinde yaşamaya başladı. Rauf Denктаş, 1967 yılına kadar Türkler küçük köy kolonileri halinde yaşamaya başlayınca Kıbrıs Geçici Türk yönetimi adı altında bir anayasa metni oluşturulduğunu söylemektedir. Bu anayasa metnine göre 16 Ağustos 1960 Anayasası uygulanınca kadar Türklerin yönetimini Kıbrıs Geçici Türk yönetimi üstlenmiştir.1971 yılına gelindiğinde ise geçici ismi de kaldırılıp Kıbrıs Türk Yönetimi adını almıştır.³⁵ Böylelikle ada 1974 hareketinden öncesinde iki ayrı yönetime geçmiş oldu. Makarios ve Grivas'ın yapmış olduğu planlardan dolayı Kıbrıs Türk toplumu kendine ait bir yönetime veya komiteye zorunlu bir şekilde sahip olmuştu.

Grivas 1967'de Türkiye'nin isteği doğrultusunda adadan çektilerince, 1971'de tekrar gizliden adaya girerek EOKA-b terör örgütünü kurmuş ve yeniden katliamlara başlamıştı. Ancak bu sefer hedefinde enosisi zamana yayan Makarios da vardı.³⁶

³²<http://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/tarihi-perspektif/> et: 17.12.2018

³³ Halil F. Alasya, 'Kıbrıs; İngiliz İşgali ve İdaresi, DİA, ss. 381-382.; Oberling, a.g.e., ss. 95-115.

³⁴ Aydınalp, a.g.e., ss. 76-77.

³⁵ Rauf. R. Denктаş, **Kıbrıs davamız**, Ankara: Köksav Vakfı Yayınları, 1991, ss. 38-46.

³⁶ Oberling, a.g.e, s. 117.

2.5. 1974'ten Günümüze Barış Harekatı, KTFD, KKTC

1974'te Makarios'tan Memnun olmayan Yunanistan askeri cuntası adada darbe yaptı. Makarios'u deviren cunta, onun yerine EOKA örgütü üyesi olan kasap lakablı Nikos Sampson'u lider seçmiş ve bu adam da Kıbrıs Helen Cumhuriyeti ilan etmişti. 1974'te Yunan cuntası Kıbrıs'a darbe yapınca Türkiye, Garanti Anlaşması nedeniyle kendinde meşru bir hak bulmuş ve daha sonrasında Kıbrıs Barış Harekatı düzenlemiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri 20 Temmuz 1974 günü Girne Karaoğlan mevkiinden Kıbrıs'a ayak bastı. ABD ve NATO üyesi ülkeler durumdan tedirgindi. Çünkü Yunanistan ve Türkiye yani iki NATO ülkesinin soğuk savaşın estiği bir ortamda savaşmasını istemiyordu. Bu yüzden birinci hareket sadece Girne-Lefkoşa hattı ile sınırlı kaldı. Daha sonrasında ise Cenevre'de başlayan çözüm süreci Rumların anlaşmaz tavırlarından dolayı başarılı olamadı. Türklerin ve ordusunun imha olmaması için Türkiye II. Barış Harekatı'nı gerçekleştirerek Lefke'den Mağusa'ya kadar olan bölgeyi ele geçirdi. Harekattan sonra ada bugünkü Yeşil Hat denilen çizgi ile ayrılmış ve adada ikili bir yönetim oluşmaya başlamıştır.³⁷ Ada KKTC, GKRY, Yeşil Hat (BM askerlerinin bulunduğu tampon bölge) ve İngiliz üslerinden oluşan bölümlere ayrılmış oldu.

1975'te barış görüşmeleri ve nüfus mübadelesi yapıldı. Aynı yıl iki devletli federasyona zemin hazırlanması içinde Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu. KTFD insan gücü bakımından yetersiz olduğundan dolayı Türkiye'den 40000 insan iskan edildi.³⁸ Kuzey ve Güney arasındaki görüşmeler zamanla farklı yerlerde devam etti. Beyrut'ta ya da Avrupa'da devam eden görüşmelerde herhangi bir netice alınamayınca 15 Kasım 1983 günü self determinasyon hakkını kullanan Türkler, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etti.

KKTC ile Türkiye arasında ekonomik ve ticari birtakım anlaşmalar yapıldı. Bunların ilki 1975 yılında imzalanan Ticaret ve Ödeme Protokolü'dür. Neticede dünya üzerinde KKTC'yi tek tanıyan ülke Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bundan ötürü ülke, Türkiye'den gelen yardımlarla ve ambargoyu delme çabaları ile ayakta durabilmektedir.³⁹

Yaklaşık yarım asrı bulan bu süreçte en önemli adım 2004 Annan Planı'dır. BM genel sekreteri Kofi Annan'ın hazırlamış olduğu acil çözüm planı sonrasında referandum

³⁷ Alasya, a.g.m., s. 382.

³⁸ 1974'ten sonra Kıbrıs'a gelenlerin sayısı takriben 40000 kişiydi. Tarım arazilerinin, hayvan sürülerinin, bazı sanayi tesislerinin atıl durumda kaldığından dolayı ülke ekonomisinin kalkınması adına bir işgücü gerekmektedir. Bu eksik de Türkiye'den gelen aileler tarafından giderildi. Bu gelen aileler tarım sigorta fonu adı altında on yıl çalışıp tazminat alıp geri döneceklerini belirten bir tazminata imza atmışlardır. Bkz: Ahmet G. Atay, a.g.e, ss. 44-46.

³⁹<http://mfa.gov.ct.tr/tr/dis-politika/turkiye-cumhuriyeti-ile-iliskiler/> et:17.12.2018.

yapılmıştır. Türk Kesimi Evet derken Rum Kesimi yine uzlaşmasız bir tavır ile hayır demiştir.⁴⁰ Ve Batı tarafından ödüllendirilerek(!) adanın tamamı temsilen Avrupa Birliği'ne katılmıştı.

3. KKTC Hakkında Genel Bilgiler

3.1. Demografi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti son yapılan sayıma göre nüfusu 268 bindir.(tablo1) Güncel rakamlar ise İçişleri Bakanı Ayşegül Baybars'a göre 374 bin 299 olduğudur.⁴¹ Adada sürekli yaşayan Türk nüfusu 1571'de Anadolu'dan göç eden Türklerden ve 1974 yılından sonra adanın kalkınması için iskan ettirilen Türkiye'den gelen Türklerden oluşmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta az sayıda Maroni, Rum ve İngiliz yaşamaktadır.⁴² KKTC Dışişleri Bakanlığı 25 Ekim 2011 itibariyle Kuzey Kıbrıs'ta ikamet eden Rumların sayısını 315 olarak vermektedir. (Karpaz Bölgesinde) Yine KKTC'de yaşayan bir diğer azınlık grup ise Lübnan kökenli Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı olan Arap asıllı Maronilerdir. KKTC Dışişleri'nden edinilen bilgiye göre 25 Ekim 2011 itibariyle Kuzey Kıbrıs'ta ikamet eden Maronilerin sayısı 120 olarak verilmektedir. Ancak son yapılan Maroni açılımı ile GKRY'de yaşayan Maronilere Kuzey Kıbrıs'a geri dönme hakkı tanınmıştır. Bu halkın geri dönmesi için eski köylerinde altyapı çalışmaları yapılmaya başlanmıştır.⁴³ Ayrıca adada 14. yüzyıldan beri yaşayan bir diğer Hristiyan azınlık grup da Ermenilerdir. Ada kuzey ve güney diye ayrıldığında Ermeniler de güneye geçmiştir. Ayrıca GKRY meclisinde bir de azınlık temsilcileri vardır.⁴⁴

KKTC dışında Kıbrıs Türklerinin büyük bir kısmı İngiliz sömürgesi başladığından itibaren ve de özellikle 1955'te yaşanan siyasi ve ekonomik sebeplerden dolayı ülke dışına göç etmişlerdir. Genel itibariyle bu göç Birleşik Krallık, Avustralya, ABD, Kanada ve

⁴⁰ <http://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/kibris-muzakereleri/> et: 17.12.2018.

⁴¹ http://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n280494-icisleri-Bakani-Baybars-ulkenin-toplam-nufusu-374-bin-299 et: 30.04.2019

⁴² Ali Dayıoğlu, **Kuzey Kıbrıs'ta Azınlık Hakları**, Lefkoşa: Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Yayınları, 2012, s. 16.

⁴³ <https://www.milligazete.com.tr/haber/1758608/kibrista-yeni-tehlike-maronit-acilimi> et: 05.12.2018.

⁴⁴ Rıdvan Bal, 'Kıbrıs'ta Azınlıklar ve KKTC'nin Bölünmüş Azınlığı: Maronitler', **Akademik Bakış Dergisi**, S. 61., Mayıs-Haziran 2017, s. 13.

Türkiye'de gerçekleşmiştir⁴⁵. Ülke yaşanan uluslararası problemler nedeniyle de halen göç vermektedir.

Tablo 1: İlçe ve Cinsiyete göre sürekli ikamet eden nüfus, 2011⁴⁶

İlçe	Toplam	Erkek	Kadın
Genel Toplam	286257	150483	135774
Lefkoşa	94824	49838	44986
Gazimağusa	69741	36742	32999
Girne	69163	36718	32445
İskele	22492	11524	10968
Güzelyurt	18946	9709	9237
Lefke	11091	5952	5139

3.2. İdari ve Siyasi Yapı

KKTC Anayasası temsili bir demokrasiön görür. Egemenlik KKTC vatandaşlarından oluşan halkındır. KKTC’de çok partili demokrasi uygulanmaktadır. cumhurbaşkanı devletin başıdır. 5 yılda bir genel seçim ile halk tarafından seçilir. Yasama yetkisi 50 üyeli Cumhuriyet Meclisi tarafından yürütülmektedir. Ülkede Yürütme yetkisi ise cumhurbaşkanı tarafından atanan başbakanın yönetiminde kurulan bakanlar kurulundur. Milletvekili genel seçimleri de 5 yılda bir yapılmaktadır. KKTC etkin bir şekilde yönetilmesi için 6 bölgeye ayrılır: Lefkoşa (başkent), Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele, ve Lefke.

Bugünkü Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı, Başbakan ise Ersin Tatar’dır. Başbakan şuan ikili koalisyon hükümetinin başıdır. (UBP-HP) Ülkede baskın bir çoğunluk olmadığından dolayı koalisyon hükümetleri kurulmakta ve sık sık seçim yapılmaktadır. Bu çalışma süresi boyunca KKTC’de bir erken seçim olmuş ve iki kez de hükümet kurulmuştur. Şimdiki hükümet de 22 Mayıs 2019’da kurulmuştur. 1976 KTFD’den beri bu yana kadar ülkede sürekli koalisyonları dönemi yaşamaktadır.⁴⁷ Bu da ülkenin siyasi bütünlüğüne zamanla etki etmektedir.

Ülkenin en büyük kenti ve başkenti Lefkoşa’dır. Lefkoşa’nın güneyi aynı zamanda GKRY’nin de başkentidir. Resmi dil Türkçe, kullanılan para birimi de Türk Lirasıdır.

⁴⁵ <http://mfa.gov.ct.tr/tr/dis-politika/yurt-disinda-yasayan-kibrisli-turkler/> et: 22.12.2018

⁴⁶ <http://www.devplan.org/Frame-tr.html> et: 22.12.2018

⁴⁷ <http://basbakanlik.gov.ct.tr/BA%C5%9EBAKANLIK/ESK%C4%B0-H%C3%9CK%C3%9CMETLER> et: 09.01.2019

İngilizce de yaygın konuşulan bir dildir. Ayrıca Türkiye'ye kıyasla söylenilecek olursa geçerli döviz birimi de İngiliz Sterlini'dir. Trafik sol şeritten olup araç direksiyonları da sağdadır.

3.4. Sosyal ve Kültürel Hayat

Kuzey Kıbrıs'ta konuşulan dil Türkçedir. Kıbrıs şivesi ile konuşulmaktadır. Latin harfleri 1929 yıldan itibaren kullanılmaktadır. Türkiye kurulduğu zaman sınırları dışında kalmasına rağmen Kıbrıs Türkleri, Türkiye'deki devrimleri ve inkılapları takip etmiştir. KTFD kurulunca Türkiye'deki şartlar yavaş yavaş Kıbrıs Türklerin eline de geçmeye başlamıştır. Durum ne kadar kötü olursa olsun KKTC'de kalkınma kısıtlı da olsa meydana gelmiştir.

Kuzey Kıbrıs'ta okur yazar oranı neredeyse %100'dür. Eğitim ve öğretim ilköğretim, temel ortaöğretim ve yükseköğretim şeklindedir. KKTC küçük bir ülke olmasına rağmen eğitim olanakları bakımdan gelişmiştir. Adada 18 ayrı yükseköğretim kurumunda III. Dünya ülkeleri, Türkiye ve KKTC'den gelen öğrenciler eğitim almaktadır.⁴⁸ Öğrenciler ülkede önemli bir gelir kaynağı sebebidir.

Kuzey Kıbrıs'ta uygulanan katı ambargo nedeniyle de uluslararası organizasyonlara dahil olamamaktadır. Bunda dünya çapında Rum lobisinin baskısı büyük bir etkidir. Her türlü sportif faaliyetler yine kendi içerisinde yapılmaktadır. Kuzey Kıbrıs kökenli olup İngiltere, Avustralya ya da Türkiye pasaportlu sporcular uluslararası arenada boy göstermektedir.

Kıbrıs'ın kuzeyinde Beşparmak Dağları bulunur ve güneydeki Trodos Dağlarından başlayan verimli ovalar dakuzeyde kalmıştır. Güzelyurt Ovası'nda narenciye, Meserya Ovası'nda tahıl yetiştirilmektedir. Ancak verimli su kaynakların güneyde bulunması nedeniyle Kuzey Kıbrıs'ta su sıkıntısı yaşanmaktadır. Sıkıntının büyük bir kısmı da Ada'nın ikiye bölünmüş olmasından gelir. Ovaların kuzeyde, suların da güneyde olması verimi düşürmektedir. Ancak Türkiye'den gelen asrın projesi olarak nitelendirilen KKTC Su Temini Projesi ile bu sıkıntının da zamanla giderileceği öngörülmektedir.⁴⁹

⁴⁸<http://www.devplan.org/2017%20EKO-SOS-GOR.pdf> et: 22.12.2018

⁴⁹<http://www.dsi.gov.tr/projeler/kktc-su-temin-projesi> et: 09.01.2019

Kıbrıs'ın en önemli gelir kaynakları arasında turizm yer almaktadır. Kıbrıs kendine has bir kültürü ile çeşitlilik göstermektedir. Lezzetli yemekleriyle Türk Mutfağı meşhurdur. Ayrıca adada gezilip görülebilecek birçok tarihi yer bulunmaktadır. Ada yüzlerce yıl değişik devletlere ve egemenliklere ev sahipliği yaptığından çok farklı kültürel özellik barındırmaktadır. Venedik Sütunu, Girne Kapısı, Selimiye Cami, Girne Eski Limanı, Girne Kalesi, Bellapais Manastırı, Saint Hilarion Kalesi, Saint Barnabas Manastırı, Kelkitli Hamamı, Namık Kemal Müzesi, Salamis Harabeleri, Otello Kalesi, Lala Mustafa Paşa Camii, Apostolos Andreas Kilisesi, Vuni Sarayı, Soli Harabeleri, Saint Mamas Kilisesi başlıca gezilebilecek yerler arasındadır. Yine Lefke ve Karpaz Yarımadası kendine has bir güzelliği, yeşilliği barındırmaktadır. Ayrıca Karpaz'da bir adet milli park bulunmaktadır.

3.5. Dini Hayat

Kıbrıs'ta ilk dönem bulunan halk Roma'nın Hıristiyan oluşu ile kendini Hristiyan kabul etmiştir. Adaya sahip olan Lüzinyanlar ve Venedikliler adada Ortodokslara karşı katı uygulamalara girişmişlerdir. Ortodoks Kilisesi ilga edilmiş, yerine de Latin Katolik Kilisesi geçerli kilise ilan edilmişti. Tarihi kaynaklarda 1224 yılında en az 60 köyün tamamında Maronitlerin oturduğunu yazmaktadır.⁵⁰ Osmanlı'nın gelişiyle Rum Ortodoks Kilisesi güçlenmiş ve yeniden gayrimüslim kesimin dini haline gelmiştir. Zamanla adadan Maronit göçleri yaşanmış ve şuan adada 4 Maronit köyü bulunmaktadır. Günümüzde Kıbrıs'ta bulunan Rumların geneli Ortodoks kilisesine mensuptur. Adaya Lüzinyan döneminde gelen Maroni Katoliklerde bulunmaktadır. Ayrıca Linobombaki denilen bir grupta vardır ki bunların Latin ile Müslüman arasında bir melez topluluk olduğu düşünülmektedir. Linobombaki keten ile pamuk demektir. Bu insanlar dış görünüşü ile Müslüman görünüp içten içe de yine Hıristiyanlığın esaslarını yaşayan bir kitle olarak algılanmaktadır. Dini hassasiyetleri zayıftır. Müslüman ismi taşıyıp vaftiz olan insanlar diye tarihte yer almışlardır. Daha sonrasında ada ikili bir yönetime dönüşmesi ile beraber bu topluluktan kuzeyde kalanlar Müslümanlar arasında, güneyde kalanlar ise Hristiyanlar arasında asimile olduğu düşünülmektedir.⁵¹

Osmanlı'nın egemen olduğu yıllarda Kıbrıslı Türklerde din eğitiminin modeli Osmanlı'da olduğu gibidir. Daha sonrasında ise Rum baskısı, İngiliz politikaları ve Türkiye'de yaşanan inkılaplar ile şekillenmiştir. KKTC'de din eğitimi ortaokullarda zorunlu,

⁵⁰ Şahin, a.g.e., s. 57.

⁵¹ Bal, a.g.m., s. 9.

liselerde ise seçmelidir. Din eğitimi ülkenin en büyük sancılarında biridir. Yaz kuran kursları, ezan, Din dersleri, ilahiyat koleji, ilahiyat fakülteleri sürekli gündemi işgal etmektedir. Bu kısma ileriki bölümlerde genişçe değinilecektir.

KKTC’de lise düzeyinde Hala Sultan İlahiyat Koleji bulunmaktadır. Türkiye’deki muadili olan imam hatip liselerinin Kıbrıs versiyonu olarak adlandırılabilir. Ayrıca Yakınoğu Üniversitesi’nde ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi’nde iki adet ilahiyat fakültesi vardır. Medreseler ise Kıbrıs’ta herhangi bir yasakla karşılaşmamasına rağmen halkın isteksizliği ve dönemin şartları yüzünden 1940 yılında tedrisata son vermiştir.

Ülkede din hizmetleri, KKTC Din İşleri Dairesi ve TC Lefkoşa Büyükelçiliği’ne bağlı Din Hizmetleri Müşavirliği tarafından yürütülmektedir. İki başlılığın olması zamanla kendine ait problemleri de ortaya çıkarmaktadır.

Kıbrıs’ın tanınmış simalarından olan Şeyh Nazım Kıbrısı de (Nazım Adil/ 1922-2014) Nakşibendi şeyhi olarak hayatını Kıbrıs’ta dini faaliyetler için harcamış şahsiyetlerdendir. Anne tarafından dedesi Mevlevi, babası ise Kadiri’dir. Baf doğumlu olan şeyh, İstanbul’da kimya öğrenimi görürken İslami camiayla tanışmış, daha sonrasında Şam’a Abdullah Dağıstani’ye giderek onun talebesi olmuştur.⁵² İcazet aldıktan sonra da Lefke’ye dönerek burada bulunan ada üzerindeki ilk kurulan Piri Ömer Cami’nin yanında tebliğ faaliyetlerine başlamıştır. Şeyh Nazım ile İsmailağa Nakşibendi cemaati ile karşılaştırıldığı zaman, Şeyh Nazım cemaati uygulama ve hükümleri yerine getirme açısından daha esnek ve modern bir görünüm sergilemektedir.⁵³

Larnaka’da medfun bulunan Peygamberimizin süt teyzesi Hala Sultan lakablı sahabe de Kıbrıslı Müslümanlar için önem arz etmektedir. Güney’de yer alan bu türbeye bayramlarda ziyaretler düzenlenmektedir. Bunun dışında Kıbrıs’ın manevi hayatını imar edenler arasında adanın fethi sırasında şehit düşmüş sahabelerden komutan Ömer ve yedi arkadaşı Girne’de medfun bulunmaktadır. Ayrıca adada Kırklar Türbesi, Turabi Dede vb. şahsiyetlerin türbeleri bulunmaktadır.⁵⁴

Kıbrıs Türk toplumunda Mevlit ya da mevlüt çok önemli bir yere haizdir. Çok geniş katılımlar olduğu gözlenmektedir. Özellikle cenazenin olduğu ilk üç gün mevlüt okutulur.

⁵² Tayfun Atay, **Batı’da Bir Nakşi Cemaati; Şeyh Nazım Kıbrısı Örneği**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996, ss. 70-71.

⁵³ Atay, age., s. 204.

⁵⁴ Ebru Karakaya, ‘**Kıbrıs; Mimari**’, DİA, ss. 390-391.

Cuması, haftası, kırkı, elli ikisi, yıldönümü, hatta çocukların altı aylık kınasında, önemli gün ve gecelerde mevlüt okutma adeti yaygındır. Camilerde mevlüt okutulur. Ardından da ikramda bulunulur. Gündelik hayatta ciddi bir dini pratik olarak Kıbrıs Türk toplumunda kendine yer bulur.⁵⁵ Kıbrıs Türkleri için mevlidin, dindarlığın en önemli göstergelerden biri olduğu düşünülmektedir. Öyle ki Avrupa’da yaşayan Kıbrıslı Türkler arasında bile ciddi bir konuma sahiptir.⁵⁶ Ayrıca peygamber efendimizin doğumu olan Mevlid Kandili de hicri takvime uygun olarak her yıl resmi tatil olmaktadır.⁵⁷ Bu tatil İngiliz Sömürge İdaresinden beri uygulanmaktadır.

4. Güzelyurt İlçesi

4.1. Güzelyurt Hakkında Bilgiler

Güzelyurt ya da Omorfo (Yunanca: Μόρφου *Morfu*) KKTC’nin kuzey batısında yer alan ilçedir. İlçenin komşuları Lefke, Lefkoşa ve Girne’dir. Antik dönemde Spartalılar tarafından tanrıça Afrodite için kurulduğu söylenen Güzelyurt, o dönem Morphou ya da Theomorphou olarak isimlendirilmiştir. İlçenin sınırları içerisinde bulunan neolitik çağlara ait olan Yeşilirmak Kayalığı, Vuni Sarayı, Soli Harabeleri ile bölgeye yerleşimin M.Ö. IV. yüzyıla kadar dayandığı bilinmektedir.⁵⁸

Güzelyurt ismiyle anılan Güzelyurt Körfezinden başlayan Güzelyurt Ovası adanın verimli toprakları arasındadır. Narenciye bahçeleriyle çevrili olan ilçede portakal, limon, greyfurt, mandalina, kavun, karpuz, nar vb. sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Sebze ve meyve yetiştiriciliği ülke ekonomisine önemli derecede katkı sağlamaktadır.

1960 nüfus sayımına göre ilçede 6480 Rum, 123 Türk, and 32 Maronit yaşamaktaydı.⁵⁹ Oberling’in aktardığına göre de ilçede 1955-1959 yılları arasında yaşanan karışıklık döneminde ilçede bulunan 179 Türk’ten 56’sı ilçeden göçmüş, 1964 yılında ise geri kalan 123 Türk de ilçeyi terk etmiştir.⁶⁰ Barış Harekatından sonra ilçede bulunan Rum halkı güneye göç etmiş, onların yerine ise güneyde yaşayan ağırlıklı olarak Baf ve Limasol

⁵⁵ Atalay, age., ss.128-132.

⁵⁶ Coştu, age., s.164.

⁵⁷ Mehmet M. Söylemez, **İslam Ülkelerinden Söyleşiler**, İstanbul: Mana Yayınları, 2016, ss. 16-17.

⁵⁸ <http://www.guzelyurtbelediyesi.com/g%C3%BCzelyurt-hakk%C4%B1nda.html> et: 10.01.2019

⁵⁹ <http://www.peace-cyprus.org/VillagersMeeting/mixedvillagepop.pdf> et: 10.01.2019

⁶⁰ Oberling, a.g.e., ss. 194-197.

bölgelerinden Türkler yerleşmiştir.⁶¹ Ayrıca 1974 hareketinden sonra da Türkiye'den gelen göçmen aileler de Güzelyurt'a yerleşmiştir. Güzelyurt ilçe nüfüsü 2011 sayımına göre 18946'dır.⁶²

Güzelyurt 1974 Barış Harekati'ndan önce Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Lefkoşa bölgesinin mülki sınırları içerisindeydi. KKTC kurulduğu zaman da Lefkoşa'ya bağlı olan Güzelyurt, 1998 yılında ilçe olmuştur. 2016 yılında ise Lefke Güzelyurt'tan ayrılarak adanın altıncı ilçesi olmuştur. İlçe merkezi Piyale Paşa, Lala Mustafa Paşa, İsmet Paşa olmak üzere üç mahalleye ayrılmaktadır. İlçe Kaymakamı Savaş Orakçioğlu'dur. İlçe Belediye başkanı ise Mahmut Özçınar'dır. Özçınar 1976 yılından bugüne kadar ilçenin dördüncü belediye başkanı olup 1998 yılından beri bu görevi yürütmektedir.⁶³ 2016 yılına kadar 30 yerleşim biriminden oluşan Güzelyurt, Lefke'nin ayrılmasıyla birlikte 12 yerleşim biriminden oluşmaktadır.

Ülkenin parlamentosu olan Cumhuriyet Meclisi elli milletvekilinden oluşmaktadır. Güzelyurt dört milletvekili ile mecliste temsil edilmektedir. Hasan Büyükoğlu (HP), Armağan Candan(CTP), Ali Pilli (UBP), Menteş Gündüz (UBP) Güzelyurt'u mecliste temsil etmektedirler.⁶⁴

Güzelyurt'a yurtdışından ulaşım hava yoluyla Lefkoşa Ercan Havaalanı'ndan, Girne Limanı'ndan ise deniz yolu ile yapılmaktadır. Güzelyurt Lefkoşa'ya 40 km, Girne'ye de 47 km uzaklıktadır.

4.2. Güzelyurt'ta Sosyal, Kültürel ve Dini Hayat

Ülkede eğitim sistemi ilköğretim, genel ortaöğretim, mesleki teknik öğretim ve yüksek öğretim olarak kademelere ayrılmaktadır. Ortaöğretim kısmını ortaokul ve lise bölümleri oluşturmaktadır. Ayrıca ilkokuldan sonraki kademede sınav ile öğrenci alan devlet kolejleri vardır. İlçe sınırları içerisinde 4 anaokulu, 7 ilkokul olmak üzere 11 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bunlardan Portakal Çiçekleri Anaokulu, Barış ilkokulu, Özgürlük İlkokulu, Kurtuluş İlkokulu kent merkezindedir. Şehit Turgut Ortaokulu, Güzelyurt Türk Maarif Koleji (orta-lise), Kurtuluş Lisesi olmak üzere üç adet ortaöğretim okulu da ilçe merkezinde bulunmaktadır. Mesleki teknik öğretim okulu olarak ise sadece Güzelyurt Meslek Lisesi

⁶¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Morphou> et: 10.01.2019

⁶² <http://www.devplan.org/frame-tr.html> et: 22.12.2018

⁶³ <http://www.guzelyurtbelediyesi.com/kurumsal/belediye-ba%C5%9Fkanlar%C4%B1.html> et: 10.01.2019

⁶⁴ <http://www.cm.gov.nc.tr/Milletvekillerimiz1> et: 10.01.2019

bulunmaktadır.⁶⁵ Güzelyurt sınırları içerisinde yükseköğretim faaliyetleri gösteren Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü 2003 yılında eğitim faaliyetlerine başlamış olup ilçenin hemen yanında bulunan Kalkanlı köyündedir. Ayrıca 2016 yılında eğitime başlayan Kıbrıs Toplum ve Sağlık Üniversitesi ilçe merkezindedir. Ekonomik açıdan bakıldığında öğrenciler, ilçe için önem arz etmektedir.

1977 yılından beri Güzelyurt Belediyesi bünyesinde Güzelyurt Portakal Festivali yapılmaktadır. İlçenin tanıtım yüzü olan festival her sene haziran-temmuz aylarında yapılmaktadır. Yerli ürünlerin satımı, oyunlar, eğlenceler, alışveriş, konserler vb. etkinlikler festival kapsamında yer almaktadır. İlçede gezilip görülecek yerler arasında Soli Antik Kenti, Vuni Sarayı, Tumba Tu Skuru, Aziz Mamas Kilisesi, Bandabulya(kapalı pazar), Tren İstasyonu, tarihi sıbyan mektebi, Osmanlı Hanı(Kıbrıs Türk Kültür Evi) gibi mekanlar bulunmaktadır. Ayrıca Güzelyurt Doğa ve Arkeoloji Müzesi'nde kazı çalışmalarında bulunan eserler sergilenmektedir. Güzelyurt Merkezde iki adet cami bulunmaktadır. İlçenin merkez nüfusu on bin olarak düşünüldüğünde cami sayısının çok az olduğu hemen göze çarpmaktadır. İlçe'de dini eğitim veren bir okul bulunmamaktadır.

Yazları camilerde kuran kursu öğrenimi yapılmaktadır. KKTC Din İşleri Başkanlığı Güzelyurt Temsilciliği bulunmaktadır. İlçe temsilcisi Ömer Akın'dır. Ayrıca Şeyh Nazım Kıbrısî'nin dergahı da Güzelyurt bölgesinde olup Lefke'dedir.

---

⁶⁵<http://www.mebnet.net/> et: 10.01.2019

B. KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ HAFIZASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. Toplumsal Hafızanın Zayıflaması

D. Hervieu-Leger toplumun dinden uzaklaşmasını anlayabilmek adına hafıza kavramını ele almıştır. Ona göre din, hala daha hayatın sosyal ve kültürel bağlılığında kendini güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Ancak iki asır öncesi gibi değildir.⁶⁶ Hervieu-Leger sekülerleşmeyi dinin gerilmesi olarak değil, dindarlığın yeniden şekillenmesi olarak ifade eder. Hervieu-Leger, dinin görünmeyen etkisini toplumun inanç sistemini açıklamakta tek başına yeterli olmadığı kanaatindedir.⁶⁷

Geleneğe de ayrıca vurgu yapan Hervieu-Leger, geleneğin sadece devamlılık ile bir tutulan bir olay olmadığını, toplumun bütün fertlerini inançlı bir üye yapan bir zincirin var olduğunu söylemektedir. Toplumsal hafızanın da bir zincir gibi olduğunu ve bu hafıza zincirinde bulunan halkalar gibi tarihsel olayların da bir bütünlüğü olduğunu düşünmektedir. Sekülerleşme teorisini, zincirindeki halkaların kopuk oluşuna benzetmekte ve toplumun kayıp halkalarının ise hafıza kaybı olarak yorumlamaktadır. Kentleşme ile geleneksel toplumdan ve kollektif yaşam biçiminden uzaklaşan insan bireysel bir tutum sergileyerek ‘biz’den ‘ben’e dönüşmektedir. Bu değişim toplumsal hafıza zincirinin dağılmasına yol açmakta ve netice itibarıyla toplumsal hafıza kaybı (*amnesia*) oluşacaktır.⁶⁸

Hervieu-Leger’e göre büyü bozulmuş, anlamını yitirmiş toplumlar hızlı inanç patlamalarının yaşandığı toplumlardır. İnsanlar kendilerini daha az dindar olarak görüyorsa, bu olay sekülerliğe atıf değil, kendilerinden önceki nesillere olan bağlılıklarını daha az hissetmeleri ile alakalıdır. Kişilerin geçmişe ait zincirlerinin dağıldığı, ancak dağılan parçalar bir araya tekrar getirilirse tekrardan aynı anlamı ifade edebilecektir. Dağılmış hafıza zincirlerinin tekrardan bir araya gelmesi için küçük anılara sarılmak, anıları yaşatmak etkilidir. Hervieu-Leger göre anıları ortaya çıkaracak iki grup vardır: Bu gruplar küçük dini gruplar ile mezhep veya tarikat olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu gruplardır.⁶⁹

⁶⁶ Recep Şentürk, **Yeni Din Sosyolojileri**, İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2004, s. 103.

⁶⁷ Daniele Hervieu-Leger, ‘Sekülerleşme, Gelenek ve Dindarlığın Yeni Şekilleri: Bazı Teorik Öneriler’, çev. Halil Aydınalp, **Din Sosyolojisi Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar**, ed. Bünyamin Solmaz- İhsan Çapçioğlu, Konya: Çizgi Kitapevi, 2. baskı, 2009, ss. 116-118.

⁶⁸ Şentürk, a.g.e., ss. 104-105.

⁶⁹ Hervieu-Leger, a.g.e., ss. 120-124.

Hervieu-Leger göre değişen dindarlıkla beraber insanlar babalarının inandığı gibi inanmamalarına rağmen, inanma eylemine devam etmektedirler. Geleneksel ilişkilerin çözümlenmesi neticesinde, kişiler günöbirlik bir hafızaya sahip olmuştur. Sürekli değişen beklentileri onları modern eğilimli bir dini hafızaya sahip kılmaktadır. Ancak hafızanın tamamen ortadan kalkması ise mümkün değildir.

Kıbrıs 1878 yılına kadar fiilen Osmanlı'ya bağlıyken emperyal güçlerin Doğu Akdeniz'deki müdaheleri neticesinde anavatandan gayrı düşmüş ve bu ayrılık 1974 Barış Harekatı'na kadar devam etmiştir. Yaklaşık bir asırlık bu ayrılık Kıbrıs Türkü'nde değişimlere yol açmıştır. Adanın özel konumu, gayrimüslim halk ile bir arada yaşamak, İngiliz sömürge yönetimin tutumları, Müslömanlar açısından dini liderlik makamının ilgası, Türkiye'deki inkılaplar, etnik kıyım, iç savaş, göç gibi içtimai hususlar değişimin hızını arttırmıştır. Bu sayılanlara bir de XIX. ve XX. yüzyılda global anlamda yaşanan seköler ve materyalist akımların etkisini de eklersek kendi kaderine terk edilen bu Türk toplumunun neden dini hafıza kaybına uğradığını görmüş oluruz. Konumuza yön vermesi açısından din sosyolojisindeki din ve dindarlık tanımlarını verdikten sonra konumuzun arka planında kendini hissettiren Kıbrıs Türkü'nün dini hafızasını etkileyen olaylara göz atmakta fayda vardır.

2. Din ve Dindarlık

Din sosyolojisi; toplumun dini hayatı, din-toplum ilişkileri ve dini grup ve cemaatleri inceleyen bir bilim dalıdır.⁷⁰ Bu çalışmada Kıbrıs Türk toplumunun dini hayatı ve din-toplum ilişkileri ele alınmıştır. Çalışmanın başlangıcı olarak din ve dindarlık tanımlarına bakmak konumuza yardımcı olacaktır. Dinin ve dindarlığın mahiyetini felsefi veya Kelâmî bir üslupla ele almak yerine din ve dindarlığın ne olduğu hakkında bilgi vermek konumuzu daha anlaşılır hale getirecektir.

MaxWeber, çalışmanın başında dini tanımlamanın mümkün olmayacağını; ama hiç olmazsa dini tanımlama işinin çalışmanın sonunda elde edilebileceğini söylemektedir.⁷¹ Durkheim ise '*dinle kastedilen şeyin ne olduğunu tanımlamakla içe başlamak gerekir. Eğer bunu yapmazsak ya dinle ilgili olmayan herhangi bir düşünce ya da pratikler sistemine din*

⁷⁰ Solmaz, a.g.e., s.18.

⁷¹ Ejder Okumuş, **Toplumsal Değişme ve Din**, İstanbul: İnsan Yayınları, 4. Baskı, 2012, s. 51.

ismi verme riski taşıyacağız ya da dinin gerçek tabiatını idrak etmeksizin pek çok dini gerçeği bir tarafa bırakacağız' demektir.⁷² Biz de dinin ne olduğunu söylerken, kastımızın 'din kesinlikle budur' olmadığını belirtiyor, çalışmaya nereden başlayabileceğimizi görebilmek adına birkaç tanımlama yapmayı yeğlemekteyiz.

Din, Latince '*religio*' kökünden türemiştir. Roma döneminde *religio* kelimesinin tören, usul, bağlılık, dikkatli olmak ve sakınmak gibi anlamları vardır. Arapçada ise '*ed-din*'; idare etmek, yönetmek, itaat etmek, boyun eğmek ve sakınmak gibi anlamlara gelmektedir.⁷³ Kuran-ı Kerim'de 92 yerde geçen din kelimesi yönetme, yönetilme, itaat, hüküm, tapınma, tevhit, ceza, millet gibi anlamlara gelmektedir.⁷⁴ İslam bilginlerine göre din *hak ve batıl* olmak üzere ikiye ayrılır. Hak din tek tanrıya tapan, Tanrı tarafından kitap verilen, adaleti emreden, ilahi temelli olandır. Bunlardan yoksun olan ise batıl olarak adlandırılır. Ayrıca İslam bilginleri Yahudilik ve Hristiyanlık gibi hak sayılan ancak sonradan itikadı değiştirilen dinler için de *muharref din* ifadesini de kullanmaktadır. Şehristani ve İbni Hazm, hak-batıl ayrımı gibi ikili bir tasnifte bulunmuş;*milel ve nihal* olarak isimlendirmiştir. Bu tanıma göre Yahudilik, Hristiyanlık, İslam, Zerdüştlük *milel*; yıldızlara tapanlar, Brahmanlar, Hindular ise *nihal* kategorisinde yer almıştır.⁷⁵

Geertz dini tanımlarken '*İnsanlarda uzun süreli geniş kapsamlı güçlü güdüler yerleştirmeye çalışan bir semboller sistemi*' olarak onu kültürel açıdan ele almıştır.⁷⁶ Durkheim'in tanımına göre de din, kutsal şeyler, yani ayrı tutulan ve yasaklanan şeylerden oluşan, inanç ve pratikleri içine alan birleşik bir sistemdir ki, bu inanç ve pratikler onları kabul eden kimseleri 'kilise' diye isimlendirilen manevi bir cemaat halinde birleştirmektedir.⁷⁷ Din hakkında en meşhur ifade ise, '*din kutsalın tecrübesidir*' diyen Otto'ya aittir.⁷⁸

Dindarlık kişinin dine olan alakasını ifade eden bir kavramdır. Genel olarak resmi-halk, büyük gelenek-küçük gelenek, elit-kitle, avam-havas vb. ikili teoriler yaygın olsa da, dindarlığın tekelleşmiş ve standartlaşmış davranış kalıpları yoktur. Farklı davranış şekilleri de

⁷² Hervieu-Leger, a.g.e., s. 114.

⁷³ Abdurrahman Kurt, **Din Sosyolojisi**, Bursa: Dora Basım Yayın, 2011, s. 34.

⁷⁴ Hayrettin Karaman, Ali Bardakoğlu, H. Yunus Apaydın, **İlmihal I İman ve İbadetler**, Ankara:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, 2010, s. 2.

⁷⁵ Mehmet Taplamacıoğlu, **Din Sosyolojisi**, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2. baskı, 1975, s. 91.

⁷⁶ Şerif Mardin, **Din ve İdeoloji**, İstanbul: İletişim Yayınları, 6. Baskı, 1993, s. 37.

⁷⁷ Kemaleddin Taş, 'Sosyolojik Din Tanımları', **Din Sosyolojisi El Kitabı**, ed. Niyazi Akyüz-İhsan Çapçioğlu, Ankara: Grafiker Yayınları, 3. Baskı, 2015 s. 40.

⁷⁸ Kurt, a.g.e., s. 36.

dindarlığın göstergeleri haline gelmiştir. İbadethanelere devam etmek, ibadethane için gönüllü çalışma yapmak veya bağışta bulunmak, dini kitaplar okumak, dini pratiklere ve inançlara değer vermek, ahlaki ilkelere bağlı olmak, yetimin başını okşamak vb. davranış kalıpları dindarlığın göstergeleri arasında sayılabilir.⁷⁹ ‘Dedem de hacıydı benim, nenem de namaz kılar, ibadet etmiyorum ama kalbim temizdir’ gibi söylemleri kullanan kişiler, din ile alakasını belirtmek için kendi yakınlarının pratiklerini dile getirmektedirler.

Günay, evrimci bir anlayış ile toplumu modernleştikçe dinden ve gelenekten uzaklaşacağı yönündeki beklentinin, tranzisyonelyani geçiş dönemindeki ülkelerde -Türkiye gibi- bunun tersi bir şekilde işlemekte olduğunu ifade etmektedir.⁸⁰ Ayrıca Günay, ikili bir dindarlık tasnifini yeterli görmemiş ve dindarlığı şiddeti bakımından azlık ve çokluğuna göre 5 tip dindarlık tipolojisi ortaya koymuştur: Ateşli dindarlar, alaca dindarlar, mevsimine göre dindarlar, oportünist dindarlar, ilgisiz dindarlar.⁸¹

3. Türkiye’deki İnkıpların Takip Edilmesi

Altı yüzyıl yaşamış ve üç kıtaya hükmetmiş olan Osmanlı, I. Dünya Savaşı’ndan sonra dağılmaya başlamıştı. Elde kalan son topraklarda kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin yönetici kadrosu bir takım devrimleri ve inkıpları uygulayarak yeni bir ülke modeli ortaya koymuştu. Yasalaştırılan ilkeler ve inkıplar zoraki de olsa uygulanmaya konmuştu. Anadolu’da zorla yaptırılan bazı uygulamaların Kıbrıs’ta seve seve yapıldığı görülmektedir. İngiliz kolonisi haline gelen adada şapka kanunu, medeni hukuk kanunu, latin alfabesi, Türkçe ezan vb. inkıpların uygulanması için mücadele edilmiştir.

Kıbrıs Türk toplumunda toplumsal değişimi etkileyen faktörlerden biri de karizmatik liderler olduğu söylenebilir. Hariçte Atatürk, içeride Doktor Fazıl Küçük’ün ipi göğüslemesiyle Kıbrıs Türk toplumu laik bir çizgide ilerlemiştir.⁸² Laik reformlar, değişimin oranında ve hız etkisinde Kıbrıs Türk toplumunun geçirmiş olduğu tarihi travmatik hadiseleri

⁷⁹ Mehmet Ali Kirman, **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004, s. 63.

⁸⁰ Ünver Günay, **Din Sosyolojisi**, İstanbul: İnsan Yayınları, 14. Baskı, 2017, s. 408.

⁸¹ Ünver Günay, **Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat**, İstanbul: Erzurum Kitaplığı Yayınları, 1999, ss. 260-264.

⁸² Kurt, a.g.e., s. 155., Kübra Öz, ‘Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkıpları’, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi**, C. 5, S. 5, 2016, ss. 1266-1267.

göz önüne alırsak, inkılap tutumlarını benimsemelerinde büyük önem arz etmektedir.⁸³ Yeni şartlara uyarlanan toplum, böylelikle kendini Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı bulmuştur.

Kıbrıs Tarihi'nde bir dönüm noktası olan Lozan Anlaşmasıyla Kıbrıslı Türkler Anadolu'dan koparılmış oldu. O günün şartları yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin de elini bağlamaktaydı. Lozan'dan sonra Kıbrıs'ın İngiltere'ye bırakılmaması, Atatürk'ün ise Kıbrıslı Türkleri desteklenmesini söylemek için aralık 1923'te bir grup Kıbrıslı Türk lider Ankara'ya gitmişti. Ancak Atatürk onlara Kıbrıs'ın Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında olmadığını söyleyip onları geri gönderdi.⁸⁴ Buna rağmen Lozan Anlaşması'nın imzalanmasıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, ironik bir şekilde Kıbrıs'ta birkaç köy ilkokulunda kutlanmıştır. Görülüyor ki Türkiye sevgisi hiçbir şekilde gönüllerden silinememişti.⁸⁵

Kıbrıslı Türkler, devletsel bir bağı kalmamasına rağmen Türkiye'de yaşanan harf inkılabından sonra 1928'de Kıbrıs Sömürge İdaresi Eğitim Müdürü Papaz Newham'dan Latin harflerine geçmeyi talep ettiler ve bu istekleri kabul edildi. Bu isteğin kabulünde denilebilir ki İngilizlerin politikaları da Kıbrıs Türkleri'ni laik bir çizgiye taşımaktaydı.⁸⁶ Daha sonraları İslam ve Türklük diye iki kutuplu bir toplum inşasına girişen İngilizler, birtakım faaliyetler yürütmüştür. Bunlar Batılılaşma başlığı altında detaylıca işlenecektir. Ancak çarpıcı bir örnek olması hasebiyle Rauf Denктаş'ın söylediği bir sözü burda aktarmakta yarar vardır. Rauf Denктаş, İngilizlerin milliyetçiliği unutturmak için dini bir araç olarak kullanıldığını söylemektedir. Bu yüzden de cuma namazına gitmeye karşı o dönem bir reaksiyon gösterdiklerini söylemektedir.⁸⁷ Bu sözlerinden sonra da Rauf Denктаş'ın aktardığına göre bir Yunan asıllı Amerikalı, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ihtilaflara nasıl karşılık vermeleri gerektiğini pazar günü kiliseden öğrendiklerini söylemektedir. Ancak Türklerde ise ilkokullarda din dersinin verilmesi müsait mi, değil mi gibi birtakım tartışmanın sürdüğünü ifade etmektedir.

Şapka kanunu da, yine taklit edilen bir uygulamadır. O dönem Kıbrıs'ta Türkler fes giymekteydiler. Şapka kanunu çıktığında Türkiye'yi taklit etmek uğruna Konsolos Asaf Bey ve Lefke Belediye başkanı fes yerine şapka giyerek topluma örnek olmaya çalışmıştır. İngilizler ise Türkiye ile bağları kesmek için fes yerine şapka giyilmesini yasaklamaya

⁸³ Sulhi Dönmezer, **Toplumbilim**, İstanbul: Beta Yayınları, 11. Baskı, 1994, s. 113.

⁸⁴ Oberling, a.g.e., s. 42.

⁸⁵ Ateşin, a.g.e., 1997, s. 23.

⁸⁶ Hüseyin M. Ateşin, **Kıbrıslı 'Müslüman'ların 'Türk'leşme ve 'Laikleşme' Serüveni (1925-1975)**, İstanbul: Marifet Yayınları, 1999, s. 22.

⁸⁷ Rauf R. Denктаş, **Kur'an'dan Aldığım İlhamlar**, İstanbul: Yeni Asya Yayınları, 1986, ss. 5-6.

kalkışmışlardır.⁸⁸ Konsolos Asaf Bey de Anadolu'da yaşanan gelişmeleri adaya aktarması bakımından çeşitli konularda Kıbrıslı Türklere emsal olmuştur. Asaf Bey'in gayretleriyle birçok Müslüman Türk adayı terk edip Anadolu'ya göçmüştür.⁸⁹ Asaf Bey, Kavanin meclisine seçilecek Türk başkan adayları arasından milliyetçi (veya İngilizlerin istemediği) birini destekleyince sömürge yönetimi tarafından Ankara'ya şikayet edilir. 1930 yılında Asaf Bey milliyetçilik propagandası yapmaktan Larnaka Konsoloslugu görevinden alınır.⁹⁰

Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi kurulduğu zaman Vali Mr. Turnbull'a gönderilen bildiriye göre, Türk Müslümanların dini vecibelerini yerine getirebilmesi için bir müftü tayini istenmektedir. Bu dini talebin dışında ise şer'i mahkemelerin evkaftan ayrılması, Türk Medeni Kanunu'nun uygulanması istenmektedir. Ayrıca bu topluma artık 'Türk' Müslüman denilmesi talep edilmektedir. Burdan da anlaşıldığına göre Kıbrıslı Türkler 1944 yılına kadar Kıbrıslı Müslümanlar olarak muamele görmekteydiler. Kıbrıs Müslümanları yerine Kıbrıs Türkleri tabiri İngiliz vali tarafından kabul edilmiştir. Resmi dairelere gönderilen bir talimat ile Müslüman Kıbrıslı ismi yerine Kıbrıslı Türk ismi resmîyet kazanmıştır.⁹¹

1960'lı yıllara kadar toplum cumhuriyetçi, Atatürkçü idi. 1960'dan sonra Kıbrıslı Türk gençler dünyadaki sol öğrenci hareketlerine yönelmişlerdir. Türkiye'ye ve İngiltere'ye giden birçok genç 68 kuşağının etkisi altında kalmıştır. Bugün Kıbrıs'ın aydın kesmi diyebileceğimiz birçok kişi 68 kuşağında yetişen gençlerden oluşmaktadır. Bunun en belirgin örneği ise mevcut cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'dır.⁹²

4. Batılaşma ve Modernleşme

Modernizm kapitalist, endüstriyel devlet sistemine paralel olarak gelişen, geleneksel düzenin zıttı olarak gösterilen, ilerlemeyi ortaya koyan bir kavramdır. Avrupa'da yaşanan bir takım devrim ve inkılaplardan sonra modernleşmenin ilk önce Avrupa'da başlayıp daha sonrasında bütün dünyayı etkisi aldığı kabul edilmektedir. Uzun bir süre boyunca modernleşme batıcılık olarak algılanmıştır. Modern olmanın batılı olmak ile eş tutulduğu bir

⁸⁸ Öz, a.g.e., s. 1279.

⁸⁹ Aslında bu göç olayı sadece Asaf Bey ile alakalı bir husus değildir. Nitekim Galatya(Mehmetçik)'da yaşayan Türkler, Atatürk'e telgraf çekip bütün köy olarak adadan ayrılmayı arzularlar. Atatürk'ün de oluru ile Kıbrıs'a gelen bir gemi vasıtasıyla bütün köy Anadolu'ya nakledilir. Gittikleri köye Yeniköy ismi verilir ve herkese geçimini sağlayacak kadar toprak verilir. Bkz.: Ateşin, Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası, ss. 168-169.

⁹⁰ Ateşin, a.g.e., 1999, s. 14.

⁹¹ Ateşin, a.g.e., 1999, ss. 38-42.

⁹²<http://www.milliyet.com.tr/-cocuklar-da-elbet-buyumek/dunya/detay/2050749/default.htm> et: 09.01.2019

zamanda Batı dışında kalan toplumlar geri kalmış sayılıyordu. Modernleşme sadece mal üretimine dayalı kalkınma olarak algılanmamış, bunun yanında kentleşme, dinin gerilemesi, bilimin dinin yerini alması, insanın düşüncelerinde ve eylemlerinde rasyonelleşme, demokratikleşme, bireyselleşme, iletişim araçlarında ve teknolojiye gelişmeler olarak da algılanmıştır.⁹³ Günümüzde ise bu genel kabulün aksine Batı dışı modernleşmelerden söz edilmektedir. Hatta insanın hem modern hem de dindar olabileceği de kabul edilmeye başlanmıştır. Kurumsal dini eğilim azalmasına rağmen hayatın her alanında dini sembol ve ifadeler halen kendini göstermektedir. Sosyolojide ve diğer bilimlerde toplum ile dini bir araya getiremeyenler, bu iki kavramı farklı etkinliklerde sözgelimi sporda, siyasette, hatta rock konserlerinde bile keşfedebilmektedir. Dini göz ardı edenlerin fark ettiği şey dinin görünmez varlığıdır.⁹⁴

Osmanlı'da birçok kurum din ile beraberdi. Bu nedenle modernleşmek adına cumhuriyetin ilk yıllarında tatbik edilen uygulamalar dine karşı bir yorum olarak gelişmişti.⁹⁵ Yine bunun tezahürünü Kıbrıslı Türklerde de görmek mümkündür. Türkçe ezan konusu 1970'li yıllara kadar Kıbrıs'ta tartışıla gelmiştir. Ayrıca din dersinin müfredattaki tarihi seyri de yine Türkiye'deki din eğitiminin tarihi seyri ile paraleldir.

Modernleşmenin bir başka yönü de teknolojik ilerleme kabul edilmektedir. Kıbrıs İngiliz kolonisi olduğundan dolayı yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nden daha önceleri ve daha kolay yeniliklerle tanışmıştır. Örneğin Türkiye'ye 1961 yılında gelen tuvalet kağıdı, Kıbrıs'a 1945 yılında gelmiştir. Ya da daha çarpıcı bir örnek vermek gerekirse 1950 yılında Kıbrıs'ta televizyon varken 1968 yılında Türkiye'ye yeni gelmiştir.⁹⁶ 2013 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenci iken katıldığım bir konferansta günümüz KKTC Din İşleri Başkanı Prof. Dr. Talip Atalay'ın verdiği örnek de hala hafızamdan çıkmamaktadır. Türkiyeli göçmenler Kıbrıs'a geldiklerinde yeni gördükleri alafranga tuvaletleri kullanmamış, hatta bahçede saksı niyetine içine çiçek bile ekmişlerdir. Kıbrıs'ın saydığımız yeniliklerle daha erken tanışması o dönem itibariyle İngiliz kolonisi olmasından dolayıdır.

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kurulana kadar Birleşik Krallık'ın Müslüman tebası Kıbrıs Türkleri İngiliz bayrağını göndere çekmiş, 'Tanrı Kraliçe'yi korusun' şarkıları eşliğinde

⁹³ Mehmet Akgül, 'Modernlik-Modernleşme, Postmodernlik, Sekülerleşme ve Din', **Din Sosyolojisi El Kitabı**, ed. Niyazi Akyüz-İhsan Çapçioğlu, Ankara: Grafiker Yayınları, 3. Baskı, 2015, ss. 182-183.

⁹⁴ Hervieu-Leger, a.g.e., s. 113.

⁹⁵ Akgül, a.g.e., ss. 194-195.

⁹⁶ Ahmet G. Atay, a.g.e., s. 142.

Kraliçe Elizabeth'in doğum merasimlerine iştirak etmişlerdi.⁹⁷ Batılaşan Kıbrıslı Türkler, İngiliz ordusunda görev almışlardı. II. Dünya Savaşı'nda katırcı birliği Kıbrıslı Türk ve Rumlardan oluşmaktaydı.⁹⁸

Kıbrıslı Türkler 1950li yıllarda Kıbrıs'taki iç karışıklıklar nedeniyle başta İngiltere olmak üzere Avustralya, ABD, Kanada gibi ülkelere göç etmiştir. Kıbrıslı Türklerin Avrupa Kıtası'nda Türkiyeli göçmenlerden daha fazla olduğu tek yer İngiltere'dir. Türkçe konuşan topluluğun(Kıbrıslı Türkler, Türkiyeli Türkler ve Kürtler) en eski alt grubunu Kıbrıslı Türkler oluşturmaktadır.⁹⁹ Londra'daki Türkler arasındaki ilk sivil toplum hareketlerinin öncüsü de Kıbrıslı Türklerdir. Türk Müslümanların örgütlenmesi de yine Şeyh Nazım Kıbrısı'nın önderliğinde yapıldığı görülmektedir. 1970'li yıllardan beri Şeyh Nazım Londra'ya İslami faaliyetler için gidip gelmiştir.¹⁰⁰

Böl, parçala, yönet kuralı¹⁰¹ emperyalist İngilizlerin sömürgelerde yönetimi kolaylaştırmak için kullandıkları bir taktiktir. Nitekim Kıbrıs adasını yönetirken Rum-Türk dengesine dikkat ettikleri gibi Türkleri de kendi içinde kutuplaştırarak nüfuzünü arttırmıştır. Kıbrıs Türk liderliği için verilen mücadele yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin destekçileri olan Kemalist, milliyetçi, modern söylemli halkçılar ile İngiliz himayesinde sadık bir yönetici kadrosu olan evkafçılar arasında geçmiştir.¹⁰² İngilizler milliyetçi söylemlerin önüne geçmek için evkafçıları desteklemiştir. Şapka kanunu Türkiye'de uygulamaya konduğu zaman fes yerine şapka giyilmesini yasaklamışlardır. 1930 Kavanin Meclisi seçimlerinde halkçı Mısırlı zade Necati Özkan, Evkafçı Sir Mehmet Münir'i alt ettiği zaman da İngilizler konsolos Asaf Bey'i Ankara'ya şikayet etmek suretiyle adadan göndermiştir.¹⁰³ Ayrıca milliyetçi eğitimin önüne geçmek içinde Türkiye'den ders kitabı getirilmesini de yasaklamıştır. Rauf Denктаş'ın da hatıralarında aktardığı gibi İngilizler İslamiyet'i kullanarak ikilik çıkarmaktaydı.¹⁰⁴ Ayrıca 1950 yılına gelene kadar da Lefkoşa Türk Lisesi'nin ismi yine başka bir tartışma konusuydu. İngilizler Türk ifadesinin yerine Lefkoşa İslam Lisesi denmesini uygun görmüş ve müdür olarak bir İngiliz'i atamıştır. Ancak Kıbrıslı Türk aydını bu olayı

⁹⁷ Söylemez, a.g.e., s.16.

⁹⁸ Ulvi Keser, 'Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar', **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 12, Bahar 2006, s. 107.

⁹⁹ Tayfun Atay, a.g.e., 2006, s. 31.; Coştu, a.g.e., s. 86.

¹⁰⁰ Coştu, a.g.e., ss.114-119.

¹⁰¹ Elmaziye Töre, 'Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapının Taşınmasında Öğretmenlerin Rolü', **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 6, Kış 2009, s. 636.

¹⁰² Ateşin, a.g.e., 1999, ss. 31-34.

¹⁰³ Öz, a.g.e., s. 1267.

¹⁰⁴ Denктаş, a.g.e., ss. 5-6.

Türk milliyetçiliğini engelleme teşebbüsü addetmiş ve okulun adının tekrardan Lefkoşa Türk Lisesi olarak değiştirilmesi için de mücadele etmiştir.¹⁰⁵ İngilizlerin Türklük-Müslümanlık arasında tezat oluşturmak suretiyle Kıbrıs Türk'ünün manevi dünyasına onulmaz yaralar açtığı da ortadadır.

5. Müftülük Makamı

Osmanlı döneminde Kıbrıs müftüsü halkın seçimi Bab-ı Ali'nin de onayı ile iş başı yapardı. İngiliz döneminde de bu uygulamaya devam edilmiştir. Lozan Anlaşması ile Kıbrıs'ın Türkiye'den ayrılması ve akabinde Türkiye'de saltanatın, hilafetin, şeyhulislamlığın kaldırılmasıyla Kıbrıs müftüsünün Türkiye'deki dini merciyle ile irtibatı kesilmiş oldu. Bu yaşanan tarihi hadiseler Vali Sir Ronald Stors'u cesaretlendirmiş, 1927 yılında halka danışmadan Hürremzade Hakkı Efendiyi müftü olarak görevlendirmiştir. Bir sene sonra da müftülük makamını kaldırarak yerine daha sınırlı yetkileri olan fetva eminliği makamını ihdas etmiştir. 1928 yılında ilk fetva emini de son müftü Hürremzade Hakkı Efendi olmuştur.¹⁰⁶ Bu tarihten sonra müftülük kendi başına bir kurum olmaktan ziyade, başında İngiliz bir idareci ve onun yardımcısı bir Türk'ün yönettiği Evkaf dairesinin altında bir daireye dönüştürülmüştür. Böyle Kıbrıs Müslümanları anavatandan ayrıldıktan sonra da, dini siyasi liderliğini de kaybetmiştir.

Kıbrıslı Türkler 1950li yıllara kadar Evkaf yönetimin Türklere iadesi ve müftülük makamının yeniden seçimle olması için mücadele vermiştir. 1949 yılında Türk Komisyonu tarafından hazırlanan raporda da bu talepleri görmek mümkündür. 1950 yılında İngiliz Sömürge İdaresi müftü olabilecek birini Türkiye'den talep etmiştir. Yakup Cemal Menzilioğlu adında emekli ve yaşlı bir müftü Kıbrıs'a gönderilmiştir. Kıbrıslı Türkler cübbeli ve sarıklı olan bu zâtı kabullenmemiş aksine aleyhinde propagandaya başlamıştır. 1949 yılına kadar Kıbrıslı Türkler Türkçe ezan için mücadele vermiş ve 1949 yılında uygulamaya koymuşlardır. Ancak 1950 yılında Türkiye'de ezan aslına dönüştürülünce Müftü Menzilioğlu da ezanı aslı olan Arapça'ya dönüştürmüştür. Bu durum laik ve Kemalist ideolojiye mensup Kıbrıs'ın ileri gelenlerini rahatsız etmiştir. Daha sonrasında Yakup

¹⁰⁵ Ateşin, a.g.e., 1999, s. 38-42.

¹⁰⁶ Atalay, a.g.e., ss. 91-92; Ateşin, a.g.e., 1996, ss. 243-252.

Menzilcioğlu'nun horlanması ve hırpalanması üzerine oğulları tarafından adadan bir daha dönmek üzere götürülmüştür.¹⁰⁷

Bu deneyimden sonra Kıbrıs Türk toplumu 1954 yılında seçim ile iş başına gelen Müftü Dâna Efendi'yi seçmiştir. Dâna Efendi 19 pare top atışı yapılarak Baf'tan Lefkoşa'ya getirilip makamına yerleştirilmiştir. Dâna Efendi Kıbrıs Türk Liderliği'nin doğrutusunda bir takım faaliyetler yapmıştır. Lefkoşa ve Mağosa'daki Ayasofya camilerinin isimlerini Türkçeleştirerek Selimiye ve Lala Mustafa Paşa Camii olarak değiştirmiştir.¹⁰⁸

Nifak tohumu ekmede üzerine olmayan İngilizler, Ankara'daki İngiltere Büyükelçiliği'nin 1 Haziran 1954'te çıkardığı basın bülteninde Kıbrıs müftü seçimini ele almış, Kıbrıs Müftüsü'nü Müslümanlar'ın seçilmiş lideri ve Türk Cemaati'nin Başkanı olarak ilan etmiştir. Bu haberden sonra müftülük makamı Kıbrıslı Türk siyasilerinin hedefi olmuştur. Ezan tartışmaları, Şeyh Nazım Kıbrısî, Müftünün Amerika'ya davet edilmesi vb. konular üzerinden müftülük makamı eleştirilmeye başlanmıştır.¹⁰⁹

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğunda yıllarca müftülüğün seçimle iş başına gelmesini isteyen Türkler ironik bir şekilde anayasaya müftünün atanması maddesini ekletmiştir. 1971'de ise Din İşleri Dairesi kanununa göre müftünün siyaseten kamu görevine seçilebilmesinin önüne geçilmiştir.¹¹⁰ 1980lerden 2000li yıllara kadar da müftülük makamına asaleten atama yapılmamış, vekalet yoluyla boşlukta bırakılarak Kıbrıslı Müslümanların üzerinden etkisi silinmiştir.

Kıbrıs Müslümanların tabii lideri müftü, Rumların ise başpiskopostu. Müslümanların dini liderliği üzerinde bir takım oyunlar oynanmasına rağmen aynı şey Rum toplumu için yapılmamıştı. Nitekim Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı da Rum Ortodoks Kilisesi'nin ruhani lideri III. Makarios'tu. İngiliz himayesinde iken dini hassasiyetlerini yitiren Türkler, Müftülük ve Evkaf için mücadele etseler de daha sonra değişen konjektür ile beraber bu kurumların önemini kavramamıştır. Kıbrıslı Türklerin perspektifinde müftülük Evkaf'a bağlı bir memuriyete dönüşmüştür. Evkaf ise zengin bir gelir kaynağı olmaktan ileriye geçememiştir.

¹⁰⁷ Atalay, a.g.e., ss. 97-98; Ateşin, a.g.e., 1996, ss. 255-264.

¹⁰⁸ Ateşin, a.g.e., 1997, ss. 174-175.

¹⁰⁹ Ateşin, a.g.e., 1997, ss. 176-197.

¹¹⁰ Ateşin, a.g.e., 1999, ss. 88-89.

6. Din Eğitimi

Laiklik genel olarak din ile dünya işlerinin birbirinden ayrılması olarak anlaşılmaktadır. Çağdaş demokrasilerde görülen laik kurumlar, devletin tüm bireylerini herhangi bir dine taraf olmadan, ayırım yapmadan muameleye tabi tutmasıdır.¹¹¹ Sekülerleşme ise kutsaldan uzaklaşma anlamındadır. Dünyevileşme de denilebilir. Din ve dünya işlerinin birbirinden ayrılması anlamında politikada ve siyasi alandaki özel haline laiklik de denmiştir.¹¹² Laiklik, dinsizlik gibi algılansa da tam olarak böyle bir şey değildir. İslam'a aykırı göstermeye çalışmak da, yanlış yapılan bir uygulama olduğu kabul edilmektedir.¹¹³

Peter L. Berger'e göre iki grup istisnai olarak sekülerdir: Bunlardan bir tanesi Avrupa'dır. Diğeri ise Batı eğitimi almış ve kendi ülkelerine gittiklerinde sekülerizmin alt kültürünü oluşturan, orada aydınlanmacı kültürüne devam eden kitlelerdir. Bu kitlelerde hala daha seküler eylemler devam etmektedir. Din ve eğitim açısından ele alındığında Berger, sekülerizmin güçlenmesine etki eden faktörlerden en önemlilerinden biri olarak din karşıtı siyaset olduğunu söylemektedir. Ayrıca ilkokuldan başlayarak seküler düşünceyle eğitilen birey, eğitim faktörü vasıtasıyla seküler düşünce ordusunun askeri olmaktadır.¹¹⁴ Kıbrıs'ta laiklik tartışmaları KKTC kurulmadan önce başlamış ve günümüze değin ülkenin başat problemlerinden birini oluşturmuştur. Berger'in ifadesiyle 'seküler düşünce ordusu' Kıbrıs'ta mevcuttur denilse, zannımca latife olmayacaktır.

İngiliz dönemine kadarki sürede klasik Osmanlı eğitim sistemi adada mevcuttu. İlkokulun muadili sıbyan mektepleri bulunmaktaydı. Daha sonrasında ise sahn ve tetimme medreseleri bulunmaktaydı. Medreseler Kıbrıs'ta yasaklanmamasına rağmen İngiliz eğitim politikaları ve Türkiye'deki Tevhid-i Tedrisat kanunu ile önemini yitirmiş, zamanla öğrenci yetersizliği ve halkın ilgisizliği nedeniyle eğitim hayatına 1940 yılında son vermiştir. Adada Lefkoşa bölgesinde altı medrese; Magosa, Larnaka, Limasol, Baf, Lefke bölgelerinde birer medrese olmak üzere toplam 11 medrese hayat bulmuştur.¹¹⁵ Başka bir kaynakta ise adada 15 tane medresenin varlığından söz edilmektedir.¹¹⁶ Sıbyan mektepleri ve medreselerin dışında

¹¹¹ Kirman, a.g.e., s. 140.

¹¹² Kirman, a.g.e., s. 196.

¹¹³ Günay, a.g.e., 2017, s. 590.

¹¹⁴ Peter L. Berger, 'Günümüz Din Sosyolojisi Üzerine Düşünceler', çev. İhsan Çapçioğlu, **Din Sosyolojisi Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar**, ed: Bünyamin Solmaz- İhsan Çapçioğlu, Konya: Çizgi Kitapevi, 2. baskı, 2009, s. 252.

¹¹⁵ Hasan Behçet, **Kıbrıs Türk Maarif Tarihi (1571-1968)**, Lefkoşa: (yayınevi adı yok), 1969, ss. 32-36.

¹¹⁶ Ömer Gökel, Gökmen Dağlı, 'Osmanlı'dan Günümüze Kıbrıs Türk Eğitim Sisteminin Geçirmiş Olduğu Evreler', **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 8, S. 37, Nisan 2015, ss. 751-752.

Kıbrıs'ta dini eğitim veren yerler arasında tanzimattan sonra açılan rüştiyeler ile camiler, tekkeler ve külliye kütüphaneleri bulunmaktaydı.¹¹⁷

1878 yılında İngiliz Sömürge İdaresi başladığında Lefkoşa'da 28, Larnaka'da 8, Magosa'da 8, Limasol'da 4, Baf'ta 12 ve Girne'de 5 olmak üzere toplam 65 sıbyan mektebi, Lefkoşa'da bir tane rüştiye ve Kıbrıs'ın değişik yerlerinde 7 adet medrese mevcuttu.¹¹⁸ İngilizlerin Maarif Müdürü olarak papaz J. Spencer'i ataması, adadaki toplumlara tarafgir yaklaştığının da bir işaretidir. Nitekim Hristiyan Rum okullarına gerekli destekler verilirken, adadaki Müslüman Türk okulları maddi yetersizlikten kapatılmak zorunda kalmıştır.¹¹⁹ İngilizler 1935-1936 ders yılından itibaren daha önce ayrı öğrenim gören kız ve erkek sınıfları için karma eğitime geçmiştir. Aynı yıldan itibaren de kitapsız eğitime geçmiş ve bu uygulamadan sonra da Türkiye'den kitap getirilmemiştir. 1933'te ise İngilizce bilmeyenlerin öğretmen olarak atanmaması için kanunu geçirmiş ve Müslüman ortaokul ve liselerin başına da İngiliz idarecileri getirmiştir.¹²⁰ İngiliz döneminde Cuma günleri Müslüman öğrenciler öğretmenleriyle beraber Cuma namazına gitmişlerdir. Cuma vakti ders işlenmemiştir.¹²¹ Ayrıca bayramlarda ve dini günlerde de izinli sayılmışlardır.¹²²

Müslüman Türk köylerinde cami ve okul dip dibeydi. 1920li yıllara kadar birçok köyde öğretmenler aynı zamanda imamlık da yapmaktaydılar.¹²³ İngilizler adaya geldiklerinde Osmanlı Devletinden 47, Evkaftan 47 ve 20 tanesi de hizmet verdikleri köylerin halkından maaş alan toplam 114 öğretmen vardı. Osmanlı tarafından kaynak oluşturulan eğitim sistemi, 1920 yılında çıkarılan kanunla İngilizlere devredilince Türk öğretmenler için yeni bir sıkıntı başlamış oldu.¹²⁴ İngilizce bilmeyenlerin öğretmen yapılmaması, ders kitapları olmadan eğitim yapılması, Türk okullarına İngiliz idarecilerin atanması vb. sıkıntılar meydana gelmiştir.

Türklerin dini teşkilatlarını besleyen en önemli kaynak Evkaf denilen vakıflar idaresidir. Evkaf İngiliz eliyle işletilemez bir hale getirilmiş, hatta müslüman vakıflarına el konulduğu bir dönem dahi olmuştur. İngilizler adaya ilk geldiklerinde Evkaf yöneticileri arasında bir İngiliz bir Türk varken, 1915'te ilan edilen kanunla Türk yöneticinin statüsü

¹¹⁷ Atalay, a.g.e., 58-63.

¹¹⁸ Behçet, a.g.e., ss. 56-57.

¹¹⁹ Behçet, a.g.e., ss. 62-63, Ateşin, a.g.e., 1996, s. 119.

¹²⁰ Ateşin, a.g.e., ss. 116-117, Atalay, a.g.e., s. 77.

¹²¹ Behçet, a.g.e., ss. 99-100.

¹²² Behçet, a.g.e., s. 158.

¹²³ Töre, a.g.e., s. 637.

¹²⁴ Gökel, Dağlı, a.g.e., s. 753.

memura düşürülmüştür. Böylelikle İngilizlerden emir alan bir yönetici profili oluşturulmuştur. 1928 yılında ise evkaf tamamen devlet dairesine dönüştürülerek adadaki en büyük Müslüman gelir Türklerin elinden alınmış oldu.¹²⁵ 1955 yılında Evkaf'ın yönetimi Türk toplumuna iade edildiğinde ise zaman Müslümanların aleyhine geçmiş oluyordu. Mali ve dini kaynaklardan kesik geçen 30 senenin ardından Evkaf, sadece mali kaynak olarak görülmeye başlanmıştır.

İslam İlahiyat Okulu adada yaşanan imam ve müezzin sıkıntısını gidermek için kurulmuş bir okuldu. 1932-1948 yılları arasında 16 yıl boyunca devam etmiş, ancak bu 16 yılda sadece 8 mezun vermiştir. O günün şartlarında adada 300 civarında bir cami söz konusudur. Ancak bu mesleğin maddi getirisinin az oluşu ve dönemin şartları göz önüne alınınca bu okul istediği verimi elde edememiştir.¹²⁶ Türkiye'de uygulamaya konulan Tevhid-i Tedrisat kanunu, Kıbrıs'ta da tatbik edilmeye başlandı. 1929 yılında Latin alfabesine geçildi. Türkiye'de din kültürü dersi ne zaman uygulamadan kaldırılrsa Kıbrıs'ta da aynen uygulandı. Örneğin 27 Mayıs'ta Türkiye'de kaldırılınca Kıbrıs'ta kaldırıldı. 1982'de ise Türkiye'de müfredata alınca KKTC'de de müfredata alınmış oldu.¹²⁷

Kıbrıslı Türkler İngiliz idaresinde kaldığı sürede Türkiye'den bağlarının kopmaması için mücadele vermiştir. Yine de tam anlamıyla Türkiye'deki soydaşları ile aynı şartlara sahip değildi. Adadaki etnik unsurun çeşitliliği Türkiye'dekine göre de farklıydı. Bu yüzden ritüelleri uygulama ve öğretme bakımından yetişmiş kalifiyeli, ehliyet sahibi kişi sayısı çok azdı. Günümüzde ise bu durum 2000li yıllardan sonra değişikliğe uğramıştır. Kıbrıs'ta dini eğitim veren iki ilahiyat fakültesi bulunmaktadır. Bunlar Yakın Doğu Üniversitesi'nde ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Ortaokul ve lise düzeyinde ise tek eğitim veren yer ise Hala Sultan İlahiyat Koleji'dir. Ortaokullarda din eğitimi zorunlu, liselerde seçmelidir. Liselerde derslere felsefe grubu öğretmenlerin girdiği görülmektedir. Formasyona sahip din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni ataması ihtiyaç olduğu halde yapılmamaktadır. Bu durum dersin verimi açısından uygun görünmemektedir. KKTC hükümetlerinde genel itibariyle dini meselelere devlet bütçesinden pay ayrılmamaktadır. Dini meseleleri çözmek Türkiye'nin yapması gereken bir zorunluluk olarak görülmektedir. Öğretmen ihtiyacı duyulan okullara TC Din Hizmetleri Müşavirliği aracılığıyla din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri veya ehliyet sahibi imamlar görevlendirilmektedir. Ayrıca güncel meselelerden bir tanesi de ortaokullarda din eğitiminin seçmeli hale getirilmesidir.

¹²⁵ Atalay, a.g.e. ss. 71-75.

¹²⁶ Ateşin, a.g.e., 1999, s. 51.

¹²⁷ Atalay, a.g.e., s. 159.

İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

a. Katılımcıların Cinsiyet Durumu

Tablo 2: Cinsiyet Durumuna Göre Dağılım

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	56	%37,8
Erkek	92	%62,2
Toplam	148	%100,0

Tablo 2’de yer alan bilgilere göre katılımcı sayısı 148’dir. Katılımcıların 92’si erkek, 56’sı ise kadındır. Katılımcıların yüzde %62,2’sini erkeklerin oluşturduğunu görüyoruz. Kadınların erkeklere göre anket katılımında daha çekimser davrandıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcılarla konuştuğumuz zaman ilçe genelinde sürekli anketlerin yapıldığını bundan dolayı da usandıklarını dile getirmektedirler. İlçede bulunan iki üniversite ve Lefke’deki üniversiteyi de dahil edersek üç ayrı üniversitenin öğrencileri tarafından örneklem sahası seçildiklerinden dolayı halk nezninde anket yapmak olumsuz algılanmaya başlanmıştır.

b. Katılımcıların Yaş Durumu

Tablo 3: Yaş Durumuna Göre Dağılım

Kaç yaşındasınız?		
	Frekans	Yüzde
15-25	19	%12,8
26-35	36	%24,3
36-50	34	%23,0
51-65	34	%23,0
66+	25	%16,9
Toplam	148	%100,0

Araştırmaya katılanlar beş farklı yaş grubu olan bir tabloda yaşlarına göre ayrılmıştır. Bu ayrımı okul çağı olan gençlik dönemi, iş gücüne katılım olan gençlik dönemi, iş gücüne katılım orta yaşlılık dönemi, erken yaşlılık dönemi ve ileri yaşlılık dönemi olarak

yorumlabiliriz. 15-25 yaş aralığında 19 kişi, 26-25 yaş aralığında 36 kişi, 36-50 yaş aralığında 34 kişi, 51-65 yaş aralığında 34 kişi ve 66 yaş ve üstü yaş aralığında ise 25 kişi bulunmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı yaş dağılımı bir birine yakın olmakla birlikte dinamik yaş sayılabilecek 26-65 yaş aralığımız %70,3'tür.

Tablo 4: 1967 yılından önce ve sonra doğanlar

Hangi yılda doğdunuz?	Frekans	Yüzde
2003-1968 yılları arasında doğanlar	92	%62,2
1967 yılı ve öncesinde doğanlar	56	%37,8
Toplam	148	%100,0

Araştırmamızın temel kıstaslarından biri olan 1974 Barış Harekatı'ndan önceki ve sonraki durumu ortaya koyabilmek için 1967 yılı belirleyici yıl olarak esas alınmıştır. Harekat esnasında ilkokul bir diyebileceğimiz 7 yaşında olmak temel belirleyici husus olmuştur. Bu açıdan bakarsak, katılımcıların 92'si 1968 yılı ve sonrasında doğanlardan oluşmaktadır. 56 kişi ise 1967 yılı ve öncesinde doğmuştur.

c. Katılımcıların Medeni Durumu

Tablo 5: Medeni Durumuna Göre Dağılım

Medeni durumunuz nedir?		
	Frekans	Yüzde
Evli	90	%60,8
Bekar	46	%31,1
Dul-eşi ölmüş	5	%3,4
Dul-boşanmış	7	%4,7
Toplam	148	%100,0

Örneklemin %60,8'i evlilerden, %31,1'i ise bekarlardan oluşmaktadır. 90 kişi evli 46 kişi ise bekar. Dul olanların sayısı 12dir. 5 kişinin eşi ölmüş, 7 kişi ise boşanmıştır. Anket seçeneklerinden 'eşiyle ayrı yaşıyor' seçeneğini ise kimse işaretlememiştir.

Tablo 6: Medeni durum ile yaş durumunun karşılaştırılması

Medeni Durum	Yaş						Toplam
	15-25	26-35	36-50	51-65	66+		
Evli	0	15	29	26	20	90	
Bekar	19	21	2	4	0	46	
Dul-eşi ölmüş	0	0	0	3	2	5	
Dul-boşanmış	0	0	3	1	3	7	
Toplam	19	36	34	34	25	148	

Tablo 6’da görüldüğü üzere 25 yaş altında evli katılımcı bulunmamaktadır. Bekarların ise daha çok 35 yaş altı olduğu görülmektedir.36-65 yaş aralığında ise 6 kişi bekar. Gözlemlerimize dayanarak şunu söyleyebiliriz ki Kıbrıslı Türkler sosyal beklentiler nedeniyle geç evlenmektedir. Hayatın zorlukları nedeniyle maddi kaygılar ön plana çıkmaktadır. Bu da toplumun temel yapı birimi olan aile kurumunu etkilemektedir.

ç. Katılımcıların Mesleki Statüleri

Tablo 7: Mesleki statüye göre dağılım

Mesleğiniz nedir?	Frekans	Yüzde
Memur(devlet dairesi, bürokrat vs.)	36	%24,3
Esnaf, zanaatkâr	35	%23,6
Emekli	21	%14,2
Ev hanımı	17	%11,5
Öğrenci	15	%10,1
Özel sektör- yardımcı hizmetler (şoför, teknisyen, işçi, dağıtımçı v.b.)	12	%8,1
Hayvancılık, çiftçilik	2	%1,4
Diğer(belirtiniz)	10	%6,8
Toplam	148	%100,0

Meslek gruplarına baktığımız zaman memur alt başlığı altında bürokrat ve devlet dairesinde çalışan personel dahil edilmiştir. Ayrıca meslek olarak avukat, mimar, mühendis vb. iş kolları bu grupta değerlendirilmiştir. 36 kişiden oluşan %24,3 oranında memur grubu örneklemin en büyük grubu özelliğini taşıırken, ikinci sırada ise esnaf ve zanaatkarlar 35 kişi %23,6 oranındadır. 21 kişi ile emekliler %14,2 oranındadır. Emekli grubu memur emeklisi ya da esnaf emeklisi olarak ayrılmamıştır. Ev hanımları 17, öğrenciler ise 15 kişilik bir grupta

örnekleme yer almaktadır. Özel sektörde yardımcı hizmetler ya da hizmet kolundan 12 kişi %8,1'e tekabül etmektedir. Hayvancılık ve çiftçilik yaptığını belirten 2 kişi bulunmaktadır. İlçe geniş ve verimli Güzelyurt ovasında bulunmasına rağmen ilçede tarımsal faaliyetler giderek azalmaktadır. Artan maliyetler, girdi masraflarının çokluğu, nitelikli-niteliksiz eleman eksikliği, devlet teşvikinin azlığı, su problemi ve uluslararası ekonomik amborgo vb. etkenleri göz önünde bulundurursak, tarımla ilgili meslek grubunun azlığını daha açıklayıcı hale getirecektir. Diğer grubunu oluşturanlar ise serbest meslek ve meslek belirtmeden diğer şikkını işaretleyenler oluşturmaktadır.

d. Katılımcıların Öğrenim Düzeyleri

Tablo 8: Öğrenim düzeylerine göre dağılım

Öğrenim düzeyiniz nedir?	Frekans	Yüzde
İlkokul	18	% 12,2
Ortaokul	26	% 17,6
Lise	48	% 32,4
Yüksekokul/ üniversite	53	% 35,8
Diğer(belirtiniz)	3	% 2,0
Toplam	148	% 100,0

Kuzey Kıbrıs küçük bir ülke olmasına rağmen okullaşma oranı yüksektir. 20'ye yakın üniversitenin oluşu ülke vatandaşlarını da üniversite okumaya yöneltmektedir. Her ne kadar vakıf ve özel üniversiteler olsa da vatandaşlara kolaylık sağlamaları, sınavsız geçiş hakkı, ulaşım ve yerleşim problemlerin az oluşu halkı üniversite okumaya yönlendirmektedir. Örneklerimin en kalabalık grubunu %35,8 ile yüksekokul/üniversite mezunları oluşturmaktadır. Ayrıca diğer seçeneğini işaretleyen üç kişiden ikisi doktora, diğeri de yüksek lisans tahsili yapmaktadır. Lise mezunları da 48 kişi ile %32,4 oranındadır. Ortaokul %17,6 ile 26 kişi, ilkokul mezunları ise %12,2 ile 18 kişiden oluşmaktadır. Halil Aydınalp'in KKTC

genelinde yapmış olduğu çalışmada da yüksekokul tahsili yapanların oranı yüksektir. Adı anılan çalışmada fakülte mezunları %35,6, mastır/doktora mezunları %6,3 oranındadır.¹²⁸

Tablo 9: ‘Üniversiteyi nerede okudunuz veya okumak istersiniz?’ ifadesine göre dağılım

Üniversiteyi nerede okudunuz veya nerede okumak istersiniz?		
	Frekans	Yüzde
KKTC	100	%67,6
Türkiye	41	%27,7
İngiltere	4	%2,7
Diğer (belirtiniz)	3	%2,0
Toplam	148	100,0

Üniversiteyi KKTC’de okuma isteyen ya da okuyan 100 kişinin oranı %67,6’dır. Daha sonrasında Türkiye’de okumak isteyen 41 kişinin oranı %27,7’dir. İngiltere şikkı 4 kişi ile %2,7 oranında temsiliyet bulurken, 3 kişi de diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneğinden biri Fransa, diğeri de ABD’dir. 1948 doğumlu bir katılımcı ise diğer seçeneğinde 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyetini işaretlemiştir. Seçenekler arasında Rum tarafı şikkını ise işaretleyen herhangi bir katılımcı yoktur. Tablodan da anlaşılacağı üzere şartlar olumlu olduğu sürece vatanında okumak isteyen ya da okuyan kişi sayısı daha çoktur. Türkiye de ikinci sırada yer alırken Türkiye’deki üniversitelerin KKTC vatandaşlarına tanıdığı ayrıcalıklar bunda önemli yer tuttuğu söyleyebiliriz. İngiltere ya da diğer Avrupa ülkelerinde maliyetlerin çokluğu, döviz, yabancı dil ve KKTC’den direk uçak seferlerinin olmayışı Avrupa’da eğitim görmeyi zorlaştırmaktadır.

Tablo 10: Öğrenim durumları üniversite ve üzeri olan katılımcıların okudukları üniversiteye göre dağılım

Üniversiteyi nerede okudunuz?				
	KKTC	Türkiye	Diğer (belirtiniz)	Toplam
Yüksekokul/ üniversite	39	12	2	53
Diğer(yüksek lisans ve doktora)	2	1	0	3
Toplam	41	13	2	56

¹²⁸ Aydınalp, a.g.e., s. 231.

Öğrenim durumunu biraz daha açacak olursak üniversite okuyan 53 kişiden 39'u KKTC'de, 12'si Türkiyede öğrenim görmüş ya da görmektedir. Doktora ve yüksek lisans yapan 3 kişiden ikisi KKTC'de diğeri de Türkiye'de öğrenim görmüştür.

e. Katılımcıların Gelir Düzeyi

Tablo 11: Gelir düzeyine göre dağılım

Aylık gelir düzeyiniz nedir ?	Frekans	Yüzde
2740 TL'den az	17	% 11,5
2740 TL(asgari ücret)	38	%25,7
2741-3999 TL arası	36	%24,3
4000-7000 TL arası	27	% 18,2
İşsizim veya gelirim yok	22	% 14,9
Diğer (belirtiniz)	8	%5,4
Toplam	148	100,0

21 Ocak 2019 itibariyle KKTC'de asgari ücret net 2740 Türk Lirasıdır. Anketlerin yapım tarihi de ocak ayının son haftası olduğu için 2740 TL olarak anket formlarına yazılmış, parantez içinde de asgari ücret olduğu belirtilmiştir. Yine de aktif çalışan bazı kişilerin kendilerini 2740 TL'den az grubuna dahil ettiği anlaşılmıştır. Asgari ücretten daha aza çalıştığını beyan edenler yüzde %11,5 ile 27 kişidir. Asgari ücretlilerin sayısı 38 kişidir. Asgari ücretliler %25,7 oranıyla örneklemin en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Daha sonrasında 2741-3999 TL arası kazandığını beyan eden 36 kişinin oranı da %24,3'tür. 4000-7000 TL arası kazandığını beyan eden 27 kişi %18,2 oranındadır. 22 kişi de geliri olmadığını ya da işsiz olduğunu beyan etmiştir. Bu grubun çoğunluğunu ise ev hanımları ile öğrenciler oluşturmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen iki kişi 7000 TL'den fazla kazandığını söylerken 5 kişi de açıklama yapmadan diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bir kişi de ekonomik durumunu ifade etmek istemediğini, bu yüzden diğer seçeneğini işaretlediğini söylemiştir.

f. Katılımcıların İkamet Durumu

Tablo 12: İkamet durumuna göre dağılım

Nerede ikamet ediyorsunuz?		
	Frekans	Yüzde
İlçe	98	%66,2
Kasaba	13	%8,8
Köy	37	%25,0
Toplam	148	100,0

İlçede yaşadığını ifade eden 98 kişinin oranı %66,2'dir. Güzelyurt kent merkezi anket sahası seçildiğinden dolayı ilçede oturduğunu söyleyen kitle en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Daha sonrasında ise köyde yaşayan 37 kişinin oranı %25,0'dir. 2017 yılının başlarında Lefke'nin ilçe oluşuyla beraber Güzelyurt'a bağlı 11 köy kalmıştır. Kent merkezi ve 11 köyden oluşan ilçe sınırlarında kasaba hüviyetine sahip bir yerleşim birimi yoktur. Bostancı köyü kalabalık nüfusuna rağmen Güzelyurt'a bitişik olması hasebiyle belediye yapılmamıştır. Kasaba yerleşim birimini yazanların bu köyden oldukları tahmin edilmekte ya da diğer ilçelerden gelip o an Güzelyurt'ta olan kişiler olduğu tahmin edilmektedir.

g. Hane Halkı ve Ailenin Menşei

Tablo 13:Hane halkı

Evinizde kimlerle birlikte kalıyorsunuz?	Frekans	Yüzde
Yalnız başıma	14	%9,5
Annem, babam ve kardeşlerimle	36	%24,3
Eşimle birlikte	34	%23,0
Eşim ve çocuklarımla	53	%35,8
Annem, babam, eşim ve çocuklarımla	4	%2,7
Diğer(belirtiniz)	7	%4,7
Toplam	148	%100,0

Katılımcıların %60,8'i evliyken, bekarların oranı yüzde %31,1 idi. Eşi ve çocuklarıyla kalan 53 kişi en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Daha sonrasında anne, baba ve kardeşleriyle kaldığını beyan eden 36 kişi %24,3 oranındadır. Eşiyle birlikte kaldığını söyleyen 34 kişi de %23 oranındadır. Yalnız başına kalanlar %9,5 ile 14 kişiden oluşmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere Kıbrıs Türklerinde çekirdek aile yapısı hakimdir. Evliler eşleri ya da eşleri ve çocuklarıyla ikamet etmektedir. Geniş aile diyebileceğimiz anne, baba, eş ve çocuklar ifadesini 4 kişi işaretlemiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen iki kişi çocuklarıyla derken bir kişi de ninesiyle yaşadığını ifade etmiştir. Bir katılımcı anne,baba, nine derken, diğer katılımcı da eş,çocuk ve torun olarak hane halkını ifade etmiştir. Bir kişi de diğer seçeneğini işaretleyip kimlerle kaldığını ifade etmemiştir.

Tablo 14:Ailenin Menşei

Ailenizin durumu aşağıdakilerden hangisine uygun düşmektedir?	Frekans	Yüzde
Annem ve babam aslen Kıbrıslı'dır.	140	%94,6
Annem veya babamdan biri Türkiye kökenlidir.	8	%5,4
Toplam	148	%100,0

Bu tabloyu oluştururken amacımız halkı bölmek değildir. Sadece daha iyi bir sonuç vermesi adına kişilerin aile yapısının incelenmesi hedeflenmiştir. Elli yıla yakın bir arada yaşadıkları Türkiye göçmeleri ile ne derecede akrabalık bağı kurulduğu gözlenmiştir. Ankete katılanların %94,6'sı ebeveynlerinin Kıbrıslı olduğunu ifade ederken, %5,4 oranıyla 8 kişi de anne ya da babasının Türkiye kökenli olduğunu ifade etmiştir.

h. Bireylerin Dindarlık Düzeyi

Tablo 15: Katılımcıların dindarlık düzeyine göre dağılım

Size göre dindarlık düzeyiniz nasıldır?		
	Frekans	Yüzde
Dinle hiç alakası yok	11	%7,4
Pek dindar değil	20	%13,5
Orta derecede dindar	81	%54,7
Oldukça dindar	29	%19,6
Çok dindar	7	%4,7
Toplam	148	%100,0

Katılımcılara kendilerini ne düzeyde dindar gördükleri sorulmuştur. Dinle hiç alakası olmadığını söyleyen 11 kişinin oranı %7,4'tür. Pek dindar değil diyen 20 kişi ise %13,5 oranındadır. Kendini ortaya yerleştirenler 81 kişi %54,7 ile en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Oldukça dindar olduğunu beyan eden 29 kişi %19, çok dindar olduğunu beyan eden ise 7 kişi %4,7 oranındadır.

Tablo 16: Dindarlık düzeyi ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare)

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Size göre dindarlık düzeyiniz nasıldır?	dinle hiç alakası yok	10	1	11
		%10,9	%1,8	%7,4
	pek dindar değil	14	6	20
		%15,2	%10,7	%13,5
	orta derecede dindar	47	34	81
		%51,1	%60,7	%54,7
	oldukça dindar	17	12	29
		%18,5	%21,4	%19,6
	çok dindar	4	3	7
		%4,3	%5,4	%4,7
	Toplam	92	56	148
		%100,0	%100,0	%100,0

$p=0,267$ $p>0,05$

Katılımcıların dindarlık düzeyi ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki ki kare analizinden geçirilmiş ve analize göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Tabloya bakacak olursak her iki yaş grubunun önemli bir kısmı, kendini orta bir değer olan ‘orta derecede dindar’ kategorisinde görmektedir. Yaşça küçük olan grup %51,1 oranında orta derecede dindar iken, yaşça büyük grup ise %60,7 oranındadır. Ayrıca dinle hiç alakası olmadığını söyleyen 11 kişiden biri hariç hepsi yaşça küçük gruba dahildir. Yaşça küçük grup içerisinde dinle hiç alakam yok diyenler %10,9 oranındadır.

Tablo 17: Dindarlık düzeyi ile cinsiyet durumu arasındaki ilişki (ki kare)

		Cinsiyet		
		Kadın	erkek	Toplam
Size göre dindarlık düzeyiniz nasıldır?	dinle hiç alakası yok	1	10	11
	pek dindar değil	10	10	20
	orta derecede dindar	32	49	81
	oldukça dindar	11	18	29
	çok dindar	2	5	7
	Toplam	56	92	148

p: 0,242 p>0,05

Tablo 17’de ise dindarlık düzey durumu ile cinsiyet durumu karşılaştırılmış ve ki kare analizine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çıkan değer (0,242) anlamlılık değerinden(0,05) yüksektir. Yine bu tablo içinde söylenebilir ki her iki grubun önemli bir kısmı, kendini ‘orta derecede dindar’ olarak konumlamaktadır. Ayrıca dinle hiç alakası olmadığını düşünen 11 kişiden biri hariç hepsi erkektir.

1. Gazete okuma ve TV izleme durumu

Tablo 18: Gazete okuma durumu

Gazete okuma durumunuz nedir?	Sayı*	Yüzde
KKTC gazeteleri	105	% 70,9
Türkiye gazeteleri	52	% 35,1
Rum gazeteleri	1	% 0,7
İngiliz gazeteleri	2	% 1,4
Gazete okumam	38	% 25,7

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Katılımcılara hangi gazeteleri okudukları sorulmuş ve tablodaki sonuç ortaya çıkmıştır. Birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri söylenmiştir. KKTC gazeteleri %70,9 oranıyla en çok okunan gazete grubudur. %35,1 oranı ile Türkiye gazeteleri ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye gazetelerinin adaya birgün geç geliyor olması bu gazeteler için negatif bir durumdur. Bu iki gazetenin dışında, geri kalan gazetelere baktığımız zaman gazeteyi temin etme ve dil problemi olan İngiliz gazeteleri 2 kişi tarafından, Rum gazeteleri de 1 kişi tarafından işaretlenmiştir. İngiliz dilinde gazete okudukları ifade edenler internet üzerinden okuduklarını söylemiştir. 38 kişi de hiç gazete okumadığını beyan etmiştir.

Tablo 19: TV izleme durumu

Televizyon izleme durumunuz nedir?	Sayı*	Yüzde
Türkiye TV'leri	126	%85,1
KKTC TV'leri	82	%55,4
İngiliz TV'leri	4	%2,7
Rum TV'leri	1	%0,4
TV izlemem	18	%12,2
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Televizyon izleme durumu ise gazete okuma durumuyla ters orantılıdır. Türkiye TV'lerini izlediğini beyan edenlerin oranı%85,1'dir. Daha sonrasında ise KKTC TV'leri %55,4 oranındadır. 1 kişi İngiliz TV'lerinden film, dizi izlediğini beyan ederken, bir kişi geçmiş zamanlarda çanak anten ya da karasal yayın var iken Rum TV'lerini izlediğini şimdi ise izleyemediğini belirtmiştir. TV izlemem diyenler ise gazete okumam diyenlerden daha az olup 18 kişidir. Türkiye'deki kanalların kaliteli oluşu ve gün içinde zengin içeriğe sahip oluşu bu farkın nedenini ortaya koymaktadır.

i. Katılımcıların Kimliksel Özellikleri

Tablo 20: Kimliksel özellik durumuna göre dağılım

En genel anlamda kendinizi kimlik olarak aşağıdakilerin hangisiyle ifade edersiniz?		
	Frekans	Yüzde
Kıbrıslı Türk	72	%48,6
Kıbrıslı Müslüman Türk	45	%30,4
Türk	9	%6,1
Müslüman	8	%5,4
Kıbrıslı	8	%5,4
Dünya Vatandaşı	6	%4,1
Toplam	148	%100,0

Ankete katılanlara en genel anlamda kendilerini nasıl gördükleri sorulmuştur. En çok seçilen %48,6 oranında Kıbrıslı Türk ifadesidir. Kıbrıslı Türk ifadesinin adada yaşayanlar için üst kimlik özelliğini taşımakta olduğunu söyleyebiliriz. Daha sonrası ise %30,4 ile kendini Kıbrıslı Müslüman Türk gören 45 kişi gelmektedir. Türk olarak kendini gören 9 kişi %6,1 oranındadır. Türk ifadesi ise Kıbrıs-Türkiye ayrımı yapılmaksızın ifade etme biçimidir. Irktan çok dini aidiyeti ön plana çıkaran 8 kişi de kendini Müslüman olarak ifade etmiştir. Irk ve din söylemi olmadan sadece Kıbrıslı olduğunu söyleyen ‘Pan-kıbrıs’ diyebileceğimiz 8 kişi bulunmaktadır. Daha da enternasyonel bir ifade etme biçimi olan dünya vatandaşı seçeneğini ise 6 kişi işaretlemiştir.

Uluslararası arenada KKTC tanınmaz iken, 1960’ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin mirasçısı günümüzde Kıbrıs’ın güneyinde yeralan, uluslararası alanda Kıbrıs adasını temsil eden GKRY’dir. GKRY (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) olarak Türkiye ve KKTC tarafından isimlendirilmektedir. . KKTC’nin bağımsızlığını tanıyan tek devlet de Türkiye’dir. Bu sebeple Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınan GKRY Türkiye tarafından tanınmamaktadır. Avrupa’ya gidiş gelişlerde Larnaka Havalimanı’nın daha avantajlı oluşu, uluslararası arenada tanınıyor olması ve birtakım sosyal haklardan ötürü, maddi kaygılarla GKRY kimliğini alan birçok Kıbrıslı Türk bulunmaktadır. ‘GKRY kimliğine sahip misiniz?’ sorusuna bir kişi cevap vermemiş, kayıp veri olarak işlenmiştir.

Tablo 21: GKRY kimliğine sahip olma durumu

Kıbrıs Cumhuriyeti (GKRY) kimliğine sahip misiniz?	Frekans	Yüzde
Evet	109	%73,6
Henüz değil ama kimlik için başvuru yapmayı düşünüyorum	17	%11,5
Hayır. Kimlik almayı düşünmüyorum	10	%6,8
Hayır. Kesinlikle kimlik almam	10	%6,8
Diğer(belirtiniz)	1	%0,7
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Ankete katılanların büyük bir kısmı GKRY kimliğine sahiptir. %73,6 ile 109 kişi kimlik sahibidir. Yaşlı bazı katılımcılar ise eskiden beri bu kimliğe sahip olduklarını ifade etmiştir. 17 kişi de henüz kimlik sahibi olmadıklarını ancak başvuru yapmayı düşündükleri belirtmiştir. Almayı düşünmeyen 10 kişi ile kesinlikle almayacağını söyleyen 10 kişi %13,6 oranına erişmektedir. Bir kişi de diğer seçeneğini işaretlemiş, ancak açıklama yapmamıştır.

j. Boş Zaman Etkinlikleri

Tablo 22: Boş zamanlarda yapılan etkinlikler

Boş zamanlarınızda neler yaparsınız?	Sayı*	Yüzde
Tv. izler, internete girerim	80	%54,1
Spor yapar, Gezerim	69	%46,6
Kitap, gazete okurum	49	%33,1
Kafeye gider, komşularıyla kahve içerim	48	%32,4
Arkadaşlarımla eğlence mekanlarına giderim. (disco, bar vs.)	22	%14,9
Diğer(belirtiniz)	17	%11,5

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

‘Boş zamanlarınızda neler yaparsınız?’ sorusuna cevap ararken birden fazla seçeneğin yazılabileceği belirtilmiştir. Verilen cevaplarda ilk sırada ‘TV izlemek ve internete

girmek' %54,1 oranında yer almıştır. %54,1 yani yarıdan fazlası bu seçeneği tercih ederken, ikinci sıradaki 'spor yapmak ve gezmek' seçeneği ise %46,6 oranında tercih edilmiştir. Sırasıyla 'kitap ve gazete okumak' %33,1; 'Kafeye gitmek, komşularla kahve içmek' %32,4; 'eğlence mekanlarına gitmek' ise %14,9' oranında tercih edilmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen bahçe işleri, eviyle ilgilenmek, işiyle ilgilenmek, akraba ziyaretleri gibi aktiviteleri ifade etmiştir. Bir kişi Yasin suresini okuduğunu belirtirken, bir kişi de camiye gittiğini ifade etmiştir.

k. Arkadaşlar arasında çok konuşulan konular

Tablo 23: Arkadaşlar arasında en çok konuşulan konulara göre dağılım

Arkadaşlarınız ile en çok konuştuğunuz üç konu aşağıdakilerden hangileridir ?		
	Sayı*	Yüzde
Para /İş/ Çalışma Hayatı	88	%59,5
Futbol/spor	50	%33,8
Siyaset	47	%31,8
Evlilik/Ask/cinsellik	37	%25,0
Elbise /Kıyafet	31	%20,9
Av	26	%17,6
Bilimsel ve teknik konular	26	%17,6
Gündelik hayat	17	%11,5
Din/İnanç	13	%8,8
Edebiyat/Sanat	13	%8,8
Diğer(belirtiniz)	4	%2,7
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Arkadaşlar arasında en çok neyin konuşulduğu sorulduğu zaman ilk üç sırayı 'Para, iş, çalışma hayatı' seçeneği ilk sırada %59,5; 'Futbol/ spor' %33,8' ile ikinci sırada; 'Siyaset' ise %31,8 ile üçüncü sırada yer almıştır. Araştırma konumuz olan dini hayat açısından bakarsak 'Din/inanç' seçeneği 13 kişi tarafından tercih edilmiş ve son üçte kendine bulabilmiştir. Gündelik hayatta din konusunun halk arasında çok az konuşulduğu görülmektedir. Buna karşın ilk sıralarda ise daha popüler ve zorunlu olan konuların yer aldığı görülmektedir. Bilimsel ve teknik konular, edebiyat ve sanat seçenekleri de son sıralarda kendine yer bulmuştur. Diğer seçeneklerini işaretleyenler arasında ev dizaynı, felsefe ve çocuk eğitimi gibi terimler belirtilmiştir.

2. İnanç İle İlgili Bulgular

Saha araştırması yaparken ‘Anket yapabilir miyiz?’ diye sorulduğu zaman anket doldurmak istemeyenler, ya ‘Din mi kaldı?’ demişler ya da dini sorgulayacak merci olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında ise anketin bu bölümüne geçildiğinde bazı katılımcılar huzursuz olmuştur. Bir kişi anketin bu bölümüne gelince ‘Kimse benim dinimi sorgulayamaz’ diyerek anketi yarıda bırakmıştır. Bir kişi de inanç ile ilgili sorunun üzerine ‘vicdanımla benim aramda’ diyerek anketin dini içerikli sorularını cevapsız bırakmıştır. Yanıtlanmayan sorulan tablolarda ‘cevapsız’ olarak işlenmiştir.

İnanç konusu Kıbrıslı Türklerde farklılık arz etmektedir. Bunun başlıca sebepleri arasında geçmişte yaşanan Rum-Türk birlikteliği, Osmanlı döneminden itibaren ayrıcalık tanınan Rum Ortodoks Kilisesi’nin güçlü yapısı, adanın İngiliz sömürgesi oluşu, 1923 TC inkılaplarının takip edilmesi, Müftülüğün ilgası ve en önemlisi de yüzyıla yakın dini eğitim verecek kurumların boşluğu sayılabilmektedir.

a. Allah’ın Varlığına İman

Tablo 24: Allah’ın varlığına iman etme durumu

Allah’ın var olduğuna inanıyorum.	Frekans	Yüzde
Kesinlikle inanıyorum	125	%84,5
İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	9	%6,1
Kararsızım/fıkrım yok	3	%2,0
İnanmıyorum	4	%2,7
Beni ilgilendirmiyor	2	%1,4
Cevapsız	5	%3,4
Toplam	148	%100,0

İman esaslarında en yüksek değer Allah’a iman olarak karşımıza çıkmaktadır. ‘Kesinlikle inanıyorum’ diyenlerin oranı %84,5 oranındadır. Bu orana ‘inanıyorum şüphelerim var’ diyenlerin %6,1 oranını da eklersek %90,6 oranında Allah inancı olduğundan bahsedebiliriz. Allah’a inanmadığını ifade eden 4 kişinin oranı %2,7’dir. Agnostik bir durum olan ‘beni ilgilendirmiyor’ tercihini de 2 kişi işaretlemiştir. Aydınalp’in çalışmasında Allah’a inananların toplam oranı %94,1’dir.¹²⁹ Hacı Ermiş’in Meserya ovasında

¹²⁹ Aydınalp, a.g.e., s. 242.

bulunan köylerde yapmış olduğu çalışmada ise toplam olarak %95,1 çıkmıştır.¹³⁰ Toplamdan kastımız ise inanmakla beraber bazı şüpheleri olanları da dahil etmek suretiyle olmaktadır.

Tablo 25: Allah'ın varlığına iman etme durumu ile cinsiyet değişkenin ilişkisi

		Cinsiyet		
		Kadın	erkek	Toplam
Allah'ın var olduğuna inanıyorum.	Kesinlikle inanıyorum	52	73	125
	İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	2	7	9
	Kararsızım/fikrim yok	0	3	3
	İnanmıyorum	0	4	4
	Beni ilgilendirmiyor	1	1	2
	Toplam	55	88	143

Kadınlarda Allah'a inanma eğilimi daha yüksek iken, erkeklerde bu oran düşmektedir. 'İnanmıyorum' diyen 4 kişi de erkektir. 'Beni ilgilendirmiyor' seçeneğini de bir erkek ve bir kadın işaretlemiştir. Kararsız olan 3 kişi de yine erkek katılımcılar arasında yer almaktadır. Biraz sonra bahsedeceğimiz üzere Allah'a iman, toplumda en yüksek benimsenen inançtır.

Tablo 26: Cinsiyet durumuna göre Allah'ın varlığına iman etme konusundaki ortalamalar (t-testi)

Cinsiyet	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
Kadın	55	1,11	,567	,076
Erkek	88	1,33	,840	,090

p: 0,063 p>0,05

Kadın katılımcıların Allah'ın varlığına iman etme ortalamaları(1,11), erkek katılımcılara göre (1,33) daha yüksektir. Ancak T-testi analizine göre bu iki grup arasındaki ortalamalarda anlamlı bir fark yoktur. Tablo 26'da çıkan anlam seviyesi (0,063) normal dağılımın az üstünde olduğu görülüyor. Bir önceki tabloda erkek katılımcıların Allah'a inanmada şüphe etme veya iman etmeme sayılarının arttığı görülmektedir.

¹³⁰ Hacı Ermiş, 'Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyal ve Dini Hayat (Meserya Örneği)', Ankara: yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 134.

b. Meleklerin Varlığına İman

Tablo 27: Meleklerin varlığına iman etme durumu

Meleklerin var olduğuna inanıyorum.	Frekans	Yüzde
Kesinlikle inanıyorum	96	% 64,9
İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	23	% 15,5
Kararsızım/fikrim yok	8	% 5,4
İnanmıyorum	11	% 7,4
Beni ilgilendirmiyor	1	% 0,7
Cevapsız	9	% 6,1
Toplam	148	% 100,0

İslam dinine ve semavi diğer dinlere göre melekler nurdan yaratılmış, görünmeyen varlıklardır. İslam inancına göre erkekli-dişilik ayrımı olmayan bu varlıklar, yeme, içme vb. insani ihtiyaçlardan münezzehtir. Varlıklarının yegane amacı Allah'ı hamd ve tesbih etmektir. Meleklerin insanoğluyla ilişkileri açısından bakıldığı zaman çeşitli görev ve sorumlulukları vardır. Vahiy getiren Cebrail, günah ve sevapları yazan kiramen katibin, ölüm anında ruhu teslim alan Azrail, kainattaki doğa olaylarını düzenleyen Mikail, kıyamet vakti sura üflemekle görevli İsrail vb. melekler vardır.

Melek inancı katılımcıların daha az inanma eğilimi gösterdiği iman esaslarından biridir. Cevap vermeyenlerin sayısı 9 iken, 'inanmıyorum' diyenlerin sayısı da 11'e yükselmiştir. Kararsız olanlar da yine aynı şekilde 8 kişi olarak, Allah'a iman maddesine göre daha yüksek bir görünüm çizmektedir. 'Kesinlikle inanıyorum' diyen 96 kişi %64,9 oranındadır. Buna 'inanıyorum ama şüphelerim var' diyenleri de eklediğimiz zaman %80,4 oranına ulaşmaktadır. Meleklerle iman ettiğini söyleyenler, Aydınalp'in çalışmasında %91,8 oranına ulaşmaktadır.¹³¹ Ermiş'in çalışmasında ise kesin inananlar %74, şüpheleri olanlar ise %13,9 oranındadır.¹³²

¹³¹ Aydınalp, a.g.e., s.242.

¹³² Ermiş, a.g.e., s. 136.

Tablo 28: Meleklerin varlığına iman etme durumu ile dindarlık düzeyi ilişkisi (anova)

		Size göre dindarlık düzeyiniz nasıldır?					Toplam
		dinle hiç alakası yok	pek dindar değil	orta derecede dindar	oldukça dindar	çok dindar	
Meleklerin var olduğuna inanıyorum.	kesinlikle inanıyorum	1	5	61	24	5	96
	inanıyorum ama bazı şüphelerim var	3	1	13	4	2	23
	kararsızım/fikrim yok	1	6	1	0	0	8
	İnanmıyorum	5	3	3	0	0	11
	beni ilgilendirmiyor	1	0	0	0	0	1
	Toplam	11	15	78	28	7	139

p: 0,000 p<0,05

Tablo 28’de görüleceği üzere dindarlık düzeyi açısından oldukça dindar ve çok dindar olduğunu ifade edenler meleklerle iman edenler arasında daha yüksek bir orandadır. Tek yönlü varyans analizine(anova) göre de grup ortalamaları arasında anlamlı (p:0,000) bir fark bulunmaktadır. Orta derecede dindar seçeneğinde kararsız ve inanmama eğilimleri artmaktadır. Pek dindar olmadığını ifade eden 15 kişinin 6’sı kararsız kalırken; dinle alakası olmadığını beyan eden 11 kişiden 5’i Meleklerin varlığına inanmamakta, bir kişi de beni ilgilendirmiyor seçeneğini tercih etmektedir. Temel öğretimde din derslerin yeterli olmayışı, derse giren nitelikli eleman azlığı, din derslerine farklı branş hocaların girmesi vb. problemler, en temel imani bir esas olan meleklerle iman konusunda şüphecilerin sayısını arttırmaktadır. Eğitimde darwinist, pragmatist ve deist politikaların takip edilmesi de konunun başka bir boyutudur.

c. Peygamberlerin Allah'ın Elçisi Olduklarına İman

Tablo 29: Peygamberlerin Allah'ın elçisi olduklarına iman etme durumu

Peygamberlerin Allah'ın elçisi olduklarına inanıyorum.		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle inanıyorum	109	%73,6
İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	8	%5,4
Kararsızım/fikrim yok	8	%5,4
İnanmıyorum	12	%8,1
Beni ilgilendirmiyor	2	%1,4
Cevapsız	9	%6,1
Toplam	148	%100,0

Allah ile irtibat kurduğu kabul edilen peygamberler iman esaslarından birini oluşturmaktadır. Peygamber, Allah'tan gelen vahiyleri insanlara öğreten, nasıl yaşacaklarını gösteren rehberdir. Kur'an-ı Kerim'de 25 peygamberin adı geçmektedir. Peygamber inancı diğer semavi dinlerde de mevcuttur.

Peygamberlere iman konusunda katılımcıların %73,6'sı kesinlikle inanmaktadır. %5,4 oranında 'inanıyorum ama bazı şüphelerim var' diyen ve yine aynı oranda kararsız kalan vardır. 'İnanmıyorum' diyen sayısı 12 iken %8,1 oranındadır. 'Beni ilgilendirmiyor' diyen 2 kişi varken 9 kişi de bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

ç. Kutsal Kitapların Allah'tan Geldiğine İman

Tablo 30: Kutsal kitapların Allah'tan geldiğine iman etme durumu

Kutsal kitapların Allah'tan geldiğine inanıyorum.		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle inanıyorum	110	%74,3
İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	11	%7,4
Kararsızım/fikrim yok	5	%3,4
İnanmıyorum	11	%7,4
Beni ilgilendirmiyor	2	%1,4
Cevapsız	9	%6,1
Toplsm	148	100,0

Kutsal kitaplar Allah'ın peygamberlerine ilettiği vahiylerden oluşmaktadır. Allah'ın kelamı olan kutsal metinler, diğer semavi dinlerde de vardır. Semavi olmayan diğer dinlerin de kendine has öğretisi ve metodları içeren, çeşitli kutsal kitapları mevcuttur. İslam dininin kutsal

kitabı Kur'an-ı Kerim'dir. Tevrat, Zebur, İncil İslamiyet'in varlığını kabul ettiği diğer kutsal metinlerdir. Bu kitapların varlığı kabul edilse de hüküm olarak geçersiz kabul edilmektedir.

Katılımcılar %74,3 ile inanma eğilimi gösterirken, %7,3 oranında 'inanıyorum ama şüphelerim var' seçeneği işaretlenmiştir. Kararsız kalan 5 kişi, 'beni ilgilendirmiyor' diyen de 2 kişidir. 'İnanmıyorum' seçeneğini tercih eden 11 kişi de %7,4 oranındadır. 'Kesinlikle inanıyorum' ve 'inanıyorum şüphelerim var' seçeneklerini birleştirdiğimiz zaman %81,7 ilahi mesajlara inanma eğilimi ortaya çıkmaktadır.

d. Kaderin Olduğuna İman

Tablo 31: Kaderin olduğuna iman etme durumu

Kaderin olduğuna inanıyorum.	Frekans	Yüzde
kesinlikle inanıyorum	103	%69,6
inanıyorum ama bazı şüphelerim var	14	%9,5
kararsızım/fikrim yok	7	%4,7
İnanmıyorum	14	%9,5
beni ilgilendirmiyor	1	%0,7
Cevapsız	9	%6,1
Toplam	148	%100,0

Kader konusu erken dönemlerden itibaren tartışılabilen konulardan olmuştur. Bir ve tek kader anlayışı olmadığı gibi, çeşitli kader anlayışları bulunmaktadır. Kişiler cevap verirken kaderi nasıl algıladıkları sorulmamıştır. Kaderin olduğuna inanıp inanmadıkları ölçülmüştür. 'Kesinlikle inanıyorum' diyenler %69,6 oranındadır. 'İnanıyorum ama bazı şüphelerim var' diyenlerin oranı yüzde %9,5'tir. Yine aynı oranda 'inanmıyorum' diyenlerin sayısı 14'tür. 'Beni ilgilendirmiyor' diyen 1 kişi iken kararsız olduğunu beyan eden 7 kişi vardır. Aydınalp'in çalışmasında kadere iman fikrine tamamen katılanların oranı %62,1 iken 'katılıyorum' diyenler ise %20,2 oranındadır.¹³³ Mağusa'da gençler üzerine yapılan bir çalışmada ise Emine Yıldırım kadere kesin olarak inananların oranını %83 bulmuştur.¹³⁴

¹³³ Aydınalp, a.g.e., s.242.

¹³⁴ Emine Yıldırım, 'Mağusa'da Dini Hayat', İstanbul: yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 98.

Tablo 32: Kaderin olduğuna iman etme durum ile gelir düzeyinin aritmetik ortalaması (anova)

Kadere İman				
	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
2740 TL'den az	16	1,38	1,025	,256
2740 TL(asgari ücret)	34	1,44	,927	,159
2741-3999 TL arası	33	1,88	1,193	,208
4000-7000 TL arası	26	1,54	1,067	,209
İşsizim veya gelirim yok	22	1,36	,902	,192
diğer(belirtiniz)	8	1,25	,707	,250
Cevapsız	9	.	.	.
Toplam	148	1,53	1,024	,087

p: 0,346 p>0,05

Yapılan anova testine göre ise grup ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak gelir düzeyi durumu ortaya yaklaştıkça kadere iman eğilimi düştüğü gözlenmiştir. Ortalamalar '1'e doğru indikçe inanma eğilimi en yüksek değere yaklaşmaktadır. '5'e doğru yükseldikçe de inanma eğilimi değerleri düşmektedir. Tabloya baktığımızda gelir düzeyindeki katagorilerde iki uç kutupta iman etme eğilimi daha yüksektir. Tablonun ortaları ise inanma eğilimi açısından düşük bir görünüm arz etmektedir. 2741-3999 TL arası gelir düzeyi olanlar 1.88 ortalama ile en az inanma eğilimi gösteren gruptur. Gelir seviyesi yükseldikçe de inanma eğilimi artmaktadır.

Tablo 33:Kaderin olduğuna iman etme durumu ile gelir düzeyi ilişkisi

		Kaderin olduğuna inanıyorum.				
		kesinlikle inanıyorum	inanıyorum ama bazı şüphelerim var	kararsızım/ fikrim yok	inanmıyorum	beni ilgilendirmiyor
Gelir Düzeyi	2740 TL'den az	14 % 13,6	0 %0,0	0 %0,0	2 % 14,3	0 %0,0
	2740 TL Asg. Ücret	26 %25,2	4 %28,6	1 % 14,3	3 %21,4	0 %0,0
	2741-3999 TL arası	18 % 17,5	7 %50,0	3 %42,9	4 %28,6	1 %100,0
	4000-7000 TL arası	20 %19,4	1 %7,1	2 %28,6	3 %21,4	0 %0,0
	İşsizim/ gelirim yok	18 % 17,5	2 %14,3	0 %0,0	2 % 14,3	0 %0,0
	Diğer (belirtiniz)	7 %6,8	0 %0,0	1 % 14,3	0 %0,0	0 %0,0
	Toplam	103 %100,0	14 %100,0	7 %100,0	14 %100,0	1 %100,0

‘İnanıyorum ama bazı şüphelerim var’ ifadesinde en yüksek oran 2741-3999 arasındadır. Yine bu grup, kararsız olduğunu düşünenler arasında %42,9 ile en yüksek temsil hakkına sahiptir. Ayrıca ‘İnanmıyorum’ diyenler arasında %28,6 ile de yine en yüksek temsil hakkına sahiptir. ‘Beni ilgilendirmiyor’ diyen bir kişi de bu gruba dahildir. ‘Kesinlikle inanıyorum’ diyenlerde %25,2 ile en yüksek ise asgari ücret grubudur.

e. Ahiretin Varlığına ve Öldükten Sonra Dirilmenin Hak Olduğuna İman

Tablo 34: Ahiretin varlığına ve öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna iman etme durumu

Ahiretin varlığına ve öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna inanıyorum.		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle inanıyorum	76	%51,4
İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	13	%8,8
Kararsızım/fikrim yok	17	%11,5
İnanmıyorum	31	%20,9
Beni ilgilendirmiyor	2	%1,4
Cevapsız	9	%6,1
Toplam	148	100,0

Ahiretin varlığına iman ve öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna iman etme, örneklemin en az inandığı iman esasıdır. Katılımcıları yarısı kesin olarak inanmaktadır. %51,4 ‘kesinlikle inanıyorum’ derken, 13 kişi de %8,8 oranında ‘inanıyorum ama bazı şüphelerim var’ seçeneğini tercih etmiştir. Bu iki grubu topladığımız zaman %60,2 oranında ahiret inancı olduğu kabul edilebilir. ‘İnanmıyorum’ diyen 31 kişi ile %20,9 oranındadır. Kararsız kalan 17 kişi de %11,5 oranında olup, 2 kişi de ‘beni ilgilendirmiyor’ seçeneğini işaretlemiştir. Ermiş yaptığı çalışmada ahirete kesin inananları %65 oranında ölçmüştür.¹³⁵ Aydınalp’in çalışmasında ise kıyamet inancı taşıyan ve ‘kesinlikle katılıyorum’ diyenlerin oranı %66,4’tür.¹³⁶

¹³⁵Ermiş, a.g.e., s. 145.

¹³⁶ Aydınalp, a.g.e., s. 242.

f. Cennet ve Cehennem Varlığına İman

Tablo 35: Cennet ve Cehennem varlığına iman etme durumu

Cennet ve ehenemin var olduğuna inanıyorum.		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle inanıyorum	90	%60,8
İnanıyorum ama bazı şüphelerim var	12	%8,1
Kararsızım/fikrim yok	13	%8,8
İnanmıyorum	22	%14,9
Beni ilgilendirmiyor	3	%2,0
Cevapsız	8	%5,4
Toplam	148	%100,0

Dünyada iyi işler yapanların gideceği cennet ile kötü işler yapanların gideceği cehennem inancı, katılımcılar arasında düşük bir profil çizmektedir. ‘Ahiretin varlığına ve öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna iman’ inancından sonra ikinci düşük inanma eğilimi bu konuda yaşanmaktadır. Göze çarpan diğer bir husus ise ahirete inanmayıp cennet ve cehenneme inanma eğiliminin bir nebze artmış olduğudur. Cennet ve cehennem bu dünyada olduğunu iddia edenler de mevcuttur. Ahiret anlayışı bir ceza ya da sorgu ifade ederken, cennetin varlığı insanı cezbetmektedir. ‘Kesinlikle inanıyorum’ diyenlerin oranı %60,8 ile ilk sıradadır. ‘İnanmıyorum’ diyenler ise %14,9 ile ikinci sıradadır. ‘İnanıyorum bazı şüphelerim var’ diyenler %8,1; ‘kararsızım’ diyenler ise %8,8 oranındadır. ‘Beni ilgilendirmiyor’ diyen 3 kişi %2,0 oranındadır. Kesinlikle inanan ve bazı şüpheleri olanları bir araya getirdiğimiz zaman %68,9 oranında inanma eğilimi olduğu ortaya çıkmaktadır.

g. Kur’an-ı Kerim’in Geçerliliği İle İlgili Düşünceler

Katılımcılara Kur’an-ı Kerim’in tüm zamanlar için geçerli olduğuna inanıp inanmadıkları sorulduğu zaman bir kişi cevap vermemiştir. Kur’an, İslamiyet’in kutsal kitabı olup 610 yılında indirilmeye başlanmıştır. 23 yıl boyunca parça parça gelen Kur’an, Arapça olup belâgat açısından eşsiz bir kitaptır.

Tablo 36: Kur'an-ı Kerim'in tüm zamanlar için geçerli olduğuna inanma durumu

Kur'an-ı Kerim hükümlerinin tüm zamanlar için geçerli olduğuna inanıyor musunuz?		
	Frekans	Yüzde
İnanıyorum	78	%52,7
İnanmıyorum	12	%8,1
Bazı Hükümlerinin geçerli, bazılarının da Kuran-ı Kerim'in geldiği dönemle ilgili olduğunu düşünüyorum	12	%8,1
Tüm hükümleri geçerli olabilir, ancak çağımıza göre yeniden yorumlanması gerekir	14	%9,5
Yeterli bilgi sahibi değilim	27	%18,2
Kararsızım	4	%2,7
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Tabloya baktığımız zaman yeterli bilgi sahibi olmayanların çokluğu göze çarpmaktadır. %18,2 kişi yeterli bilgi sahibi değilken, 4 kişi de %2,7 oranında kararsızdır. Tüm zamanlar için geçerli olduğuna inanmayan 12 kişi ise %8,1 oranındadır. 'İnanıyorum' diyen %52,7 en büyük orana sahip gruptur. Tarihselci bir bakış açısıyla 'Bazı hükümlerinin geçerli, bazılarının da Kuran-ı Kerim'in geldiği dönemle ilgili olduğunu düşünüyorum' diyenlerin oranı %8,1'dir. 'Tüm hükümleri geçerli olabilir, ancak çağımıza göre yeniden yorumlanması gerekir' diyen reformist görüşe sahip olanların oranı ise %9,5'tir. Din eğitiminin ülkede uzun yıllar ihmal edilmiş olması, Kur'an hakkında farklı düşüncelere insanları sevk ettiği ortadadır. Ermiş'in yaptığı çalışmada ise Kuran'ın tüm devirler için geçerli olduğunu düşünenlerin oranı %64,1, inanmayanların oranı ise %5,6'dır.¹³⁷

h. Hz. Muhammed'in (sav) Peygamberliği İle İlgili Düşünceler

Hz. Muhammed (sav) 571 yılında Mekke'de doğmuştur. Arap soyundan olan peygamberimiz Kureyş kabilesine mensuptur. Kabilesi Mekke'nin ileri gelen kabilelerindedir. 632 yılında Medine'de vefat etmiştir. Kur'an-ı Kerim'i yaşayarak anlatan bir rehberdir. Katılımcılara 'Hz. Muhammed'in peygamberliği hakkında ne düşünüyorsunuz?' diye sorulduğu zaman, katılımcılardan bir kişi bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

¹³⁷ Ermiş, a.g.e., s. 139.

Tablo 37: Hz. Muhammed'in peygamberliği hakkında düşünceler

Hz. Muhammed'in peygamberliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?		
	Frekans	Yüzde
Peygamber olduğuna kesin olarak inanıyorum	104	%70,3
Peygamber olduğu hakkında net bir şey diyemem. Ancak iyi bir insan ve yönetici olarak kabul ediyorum	17	%11,5
Peygamber olduğuna inanmıyorum	6	%4,1
Peygamber olarak böyle bir kişinin yaşadığından emin değilim	6	%4,1
Yeterli bilgi sahibi değilim	11	%7,4
Kararsızım	3	%2,0
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	100,0

Hz. Muhammed'in peygamberliğine kesin olarak inananlar %70,3 oranıyla en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Daha sonrasında ise peygamberliği hakkında net bir bilgisi olmayıp iyi bir insan ve yönetici kabul edenler ise %11,5 oranındadır. Peygamber olduğuna inanmayan 6 kişi vardır. Yine aynı sayıda ve %4,1 oranında peygamber olarak yaşayıp yaşamadığından emin olmayan 6 kişi vardır. Yeterli bilgi sahibi olmayan ise 11 kişi ise %7,4 oranındadır. Kur'an-ı Kerim'e nazaran Hz Muhammed (sav) toplumda daha çok bilinen bir dini değer olduğu gözükmemektedir. Kıbrıslı Türkler yakın geçmişte Hristiyan toplumlarla bir arada yaşama tecrübesine sahip olmuştur. Yaşadıkları yerlerde kilise, Hz. İsa, İncil vb. Hristiyan öğelerin varlığı, Müslüman Türklerin dinsel yaşantılarında farklı yorumlara yol açtığı söylenebilir.

1. Cennete Girebilmek İçin Müslüman Olma Şartı Hakkında Düşünceler

Cennet, dünyada iyi işler yapan muttakilerin (Allah'tan sakınan) ve muhahhidlerin (Allah'ı birleyen) ahirette elde edeceği ebedi bir saadet yurdudur. 'Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir?' diye sorulduğunda, bir kişinin soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir.

Tablo 38: ‘Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir?’ ifadesi hakkında düşünceler

Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir?	Frekans	Yüzde
Kesinlikle gereklidir	35	%23,6
Gerekli değildir	23	%15,5
Kalbi temiz olan Müslüman olmasa da Cennete girebilir	66	%44,6
Cennetin veya cehennemine olduğuna inanmadığım için bu soru beni ilgilendirmiyor	11	%7,4
Yeterli bilgi sahibi değilim	4	%2,7
Kararsızım	8	%5,4
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Anket süresince gözlemlediğimiz önemli detaylardan biri kalp temizliğidir. Kalbin temiz oluşu, Kıbrıslılar için dinin önemli bir göstergesidir. Kişi ibadet etmese bile kalbi temiz ise bu durum onu Allah katında iyi bir pozisyona getireceği inancı mevcuttur. Kalbi temiz olan Müslüman olmasa da cennete gideceğini düşünenlerin oranı %44,6 ile en yüksek değerdir. Daha sonrasında ise Müslüman olmanın şart olduğunu söyleyenlerin oranı ise %23,6’dır. ‘Müslüman olmak gerekli değil’ diyenlerin oranı ise %15,5’tir. Agnostik tavır takınan 11 kişi ise %7,4 oranındadır. Yeterli bilgi sahibi olmayan 4 kişi ve kararsız kalan 8 kişi bulunmaktadır. Görüldüğü üzere ‘Müslüman olmalı’ diyenlerin oranı ciddi bir orana tekabül etmemektedir. Toplumun gayb alemi hakkında bilgisinin ne denli az olduğu ortadadır. Bunun başlıca sebebi din eğitimi konusunun siyasi bir polemik haline dönüştürülmesidir. Ayrıca geçmişte yaşanan Rum-Türk-İngiliz komşuluğunu da göz önünde bulunduracak olursak, Kıbrıslı Türklerin diğer dinlere karşı daha müsamahakar düşünen bir topluluk olduğu gözlenmektedir. Ermiş yaptığı çalışmada ‘Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekir’ diyenleri %26,4 oranında ölçmüştür.¹³⁸

3. İbadet İle İlgili Bulgular

a. Namaz

Namaz İslam dininde en önemli pratiklerden biridir. Günde beş defa Allah’ın huzurunda boyun eğmektir. Bunun dışında erkeklere şart olan Cuma ve bayram namazları mevcuttur. Teravîh namazı da toplumsal bir değere sahip olan önemli bir nafiye ibadettir.

¹³⁸ Ermiş, a.g.e., s. 148.

Tablo 39: Beş vakit namaz kılma durumu

Beş vakit namaz kılarım		
	Frekans	Yüzde
Her zaman	12	%8,1
Genellikle	5	%3,4
Ara sıra	20	%13,5
Nadiren	13	%8,8
Hiç	90	%60,8
Cevapsız	8	%5,4
Toplam	148	%100,0

Dinin en önemli şiarlarından biri olan namaz, Kıbrıslı Türklerde ciddi oranda azdır. Hiç namaz kılmadığını beyan eden 90 kişi ise %60,8 ile en kalabalık gruptur. Ara sıra kıldığını ifade edenler %13,5 ; nadiren kılanlar ise %8,8 oranındadır. Her zaman namaz kılan 12 kişi %8,1 oranındadır. Genellikle diyen 3 kişi ise %3,5 oranına tekabül etmektedir. 8 kişi ise hiç cevap vermemiştir. Aydınalp ada genelinde yerli-göçmen ayrımı gözetmeksizin yaptığı çalışmada her zaman namaz kılanların %23, hiç kılmayanların ise %35,7 oranında çıktığını söylemektedir.¹³⁹ Ermiş ise beş vakit namaz kılanları %8,8, hiç kılmayanları ise %54,3 olarak tespit etmiştir.¹⁴⁰

Tablo 40: Beş vakit namaz kılma durumu ile Dini ibadetleri yerine getirme düzeyi ilişkisi (anova)

		Beş vakit namaz kılarım					
		Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Dini inançları ve ibadetleri yerine getirme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?	Çok dindar	1	0	0	0	0	1
	Dindar	10	5	15	5	17	52
	Dinle az ilgili	1	0	5	7	56	69
	Dine ilgisiz	0	0	0	1	12	13
	Dine karşıt	0	0	0	0	4	4
	Diğer(belirtiniz)	0	0	0	0	1	1
	Toplam	12	5	20	13	90	140

p: 0,000 p<0,05

Dini ibadetleri yerine getirme konusunda kendini çok dindar gören bir kişi ile kendini dindar görenlerden 10 kişi devamlı namaz kılmaktadır. Dinle az ilgili olduğunu söyleyen bir kişi de her zaman namaz kıldığını beyan etmiştir. ‘Genellikle namaz kılarım’

¹³⁹ Ermiş, a.g.e., s. 247.

¹⁴⁰ Aydınalp, a.g.e., s. 158.

diyenler de kendini dindar olarak görmektedir. Namaz kılmayanlar ise dine karşıt, dine ilgisiz ve dinle az ilgili katagorilerinde yığılmıştır. Kendini dindar gören 17 kişi hiç namaz kılmazken, 15 kişi de ara sıra namaz kıldığını söylemektedir. Yapılan anova testine göre de gruplar arasındaki dağılım anlamlı derecede ($p:0,000$) farklılık göstermektedir.

Tablo 41: Erkeklerin Cuma namazı kılma durumu

Cuma namazı kılarım.	Yüzde
her zaman	12
	%14,0
Genellikle	8
	%9,3
ara sıra	10
	%11,6
Nadiren	11
	%12,8
Hiç	45
	%52,3
Toplam	86
	%100,0

Cuma namazı erkeklere farz olan bir ibadettir. Bu yüzden tabloda erkek katılımcıların oranı verilmiştir. Hiç Cuma namazı kılmadığını ifade eden %52,3 oranıyla en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Her zaman kılan grup ise ikinci sırada yer alırken %14,8 oranındadır. Nadiren kılanlar %12,8; ara sıra kılanlar %11,6 ; genellikle kılanlar ise %9,3 oranındadır.

Tablo 42: Erkeklerin bayram namazı kılma durumu

Bayram namazı kılarım.	Erkek
her zaman	30
	%35,3
genellikle	3
	%3,5
ara sıra	11
	%12,9
nadiren	10
	%11,8
hiç	31
	%36,5
Toplam	85
	%100,0

Kurban ve Ramazan bayramlarında kılınan bayram namazı gelenek haline gelmiş önemli bir ibadettir. Namaz konusunda her zaman tercihinin en yüksek çıktığı namaz da bayram namazıdır. Her zaman diyenler %35,3 oranındayken genellikle diyenler %3,5 oranındadır. Ara sıra diyenler %12,9; nadiren diyenler ise %11,8 oranındadır. Hiç bayram namazı kılmayanların oranı ise %36,5'dir. Erkek katılımcıların Cuma namazından ziyade bayram namazına daha fazla katıldıkları anlaşılmaktadır. Bayram namazı erkeklere özel olsa da bazı bayan katılımcılar da bayram namazını kıldıklarını ifade etmiştir. Nerede kılıyorsunuz diye sorulduğu zaman 'Erkekler camide kılarken bizde evde kılıyoruz' cevabı alınmıştır.

Tablo 43: Teravih namazı kılma durumu

Teravih namazı kılma durumu		
	Frekans	Yüzde
Her zaman	25	%16,9
Genellikle	10	%6,8
Ara sıra	10	%6,8
Nadiren	14	%9,5
Hiç	80	%54,1
Cevapsız	9	%6,1
Toplam	148	%100,0

Ramazan ayında yatsıdan sonra kılınan teravih namazı, sünnet olup dini ibadetler açısından önemli bir ritüeldir. Teravih namazını kılma durumuna baktığımız zaman hiç kılmayan %54,1 oranındadır. Her zaman kılınanlar ise ikinci sırada %16,9 oranındadır. Genellikle ve ara sıra kıldığını söyleyen aynı sayıda olup her biri %6,8'e tekabül etmektedir. Nadiren kılan 14 kişi ise %9,5 oranındadır. 9 kişi de hiç cevap vermeyip kayıp veri olarak işlenmiştir.

Tablo 44: Teravih namazı kılma durumu ile Dini ibadetleri yerine getirme düzeyi ilişkisi (anova)

Dini inançları ve ibadetleri yerine getirme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz ?	Teravih namazı kılma durumu						
	Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam	
Çok dindar	1	0	0	0	0	1	
Dindar	22	7	1	4	18	52	
Dinle az ilgili	2	3	8	9	46	68	
Dine ilgisiz	0	0	1	1	11	13	
Dine karşıt	0	0	0	0	4	4	
Diğer (belirtiniz)	0	0	0	0	1	1	
Toplam	25	10	10	14	80	139	

p: 0,000 p<0,05

Dini inançları ve ibadetleri yerine getirme düzeyi ile teravîh namazı kılma durumuna bakacak olursak çok dindar olan 1 bir kişi her zaman kılmaktadır. Dindar olan 22 kişi, dinle az ilgili olan 2 kişi de her zaman kıldığını ifade etmiştir. Dine ilgisiz olanların çoğu ve din karşıtı olanlar hiç kılmaz iken, dinle az ilgili olan 46 kişi de hiç kılmamaktadır. Kendini dindar gören 18 kişi de hiç teravîh namazı kılmadığını beyan etmiştir. Teravîh namazını kılma durumu ile dini uygulamaları yerine getirme düzeyi arasındaki fark anova testiyle ölçülmüş ve gruplar arasındaki ortalamalarda anlamlı (p: 0,000) bir farklılık bulunmuştur.

b. Kutsal Gün ve Gecelerde Lokma dağıtma

Tablo 45: Kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtma durumu

Kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtım.		
	Frekans	Yüzde
Her zaman	28	% 18,9
Genellikle	21	% 14,2
Ara sıra	27	% 18,2
Nadiren	16	% 10,8
Hiç	49	% 33,1
Cevapsız	7	% 4,7
Toplam	148	% 100,0

Kıbrıs Türk geleneklerinden biri de kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtma adetidir. Genellikle kadınlar bu soruyu cevaplarırken, erkeklerin olumlu cevap verenleri ise eşi adına söylemektedir. Genç katılımcılardan ise ‘annem veya nenem dağıtır’ cevapları alınmıştır. ‘Hiç dağıtmam’ diyenlerin oranı %33,1’dir. ‘Her zaman dağıtım’ diyenler %18,9; ‘ara sıra dağıtım’ diyenler %18,2; ‘genellikle dağıtım’ diyenler %14,2 ; ‘nadiren dağıtım’ diyenler ise %10,8 oranındadır. 7 kişi ise cevap vermediğinden dolayı kayıp veri olarak girilmiştir. Lokma dağıtma durumu da mevlit gibi toplumsal bir çıpa görevi görmektedir. Lokma dağıtmanın dini bir vecibe olduğunu düşünenler olduğu gibi, geleneği yaşatma adına lokma dağıtanlar da mevcuttur.

Tablo 46: Kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtma durumu ile Dini ibadetleri yerine getirme düzeyi ilişkisi (anova)

		Kutsal günve gecelerde lokma dağıtım.					
		Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Dini inançları ve ibadetleri yerine getirme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz ?	Çok dindar	0	0	1	0	0	1
	Dindar	16	11	8	2	15	52
	Dinle az ilgili	10	10	16	13	21	70
	Dine ilgisiz	2	0	2	1	8	13
	Dine karşıt	0	0	0	0	4	4
	Diğer(belirtiniz)	0	0	0	0	1	1
	Toplam	28	21	27	16	49	141

p: 0,011 p<0,05

Tablo 46'ya bakıldığında dine ilgisiz olanların da lokma dağıtmaya meyilli oldukları görülmektedir. Dinle az ilgili olan ve dindar olduğunu ifade edenler lokma dağıtmaya daha çok meyillidir. Çok dindar olduğunu söyleyen bir kişi de ara sıra dağıtmaktadır. Dine karşıt olan 4 kişi ise hiç lokma dağıtmamaktadır. Lokma dağıtma durumu ile dini ibadetleri yerine getirme düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Yapılan anova testine göre gruplar arasındaki ortalama dağılımları anlamlı (p: 0,011) derecede farklılık göstermektedir.

c. Fitre

Tablo 47: Fitre verme durumu

Ramazan ayında fitre verme durumunuz aşağıdakilerden hangisine uygundur?		
	Frekans	Yüzde
Her yıl veririm	91	%61,5
Bazen veririm	18	%12,2
Maddi durumum iyi olsa verirdim	22	%14,9
Hiç vermem	10	%6,8
Fitrenin ne demek olduğunu bilmiyorum	5	%3,4
Diğer(belirtiniz)	2	%1,4
Toplam	148	%100,0

Ramazan ayında verilen fitre (fıtır sadakası) Kıbrıslı Türklerde önemli bir yer tutmaktadır. Her yıl verdiğini söyleyen %61,5 oranıyla en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Daha sonrasında ise 'maddi durumum iyi olsa verirdim' diyenlerin oranı %14,9'dur. 'Bazen

veririm' diyenler %12,2 iken, 'hiç vermem' diyenler 10 kişiyle %6,8 oranındadır. Fitrenin ne demek olduğunu bilmeyen de 5 kişi vardır. 2 kişi de diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bunlardan birtanesi 'Ben değil, ailem verir' demiştir. Bir diğeri ise 'Yardım benim yaşam biçimim' demiştir. Anlaşılacağı üzere fitre verme durumu Kıbrıslı Türklerde dini pratikler açısından önemli bir yer tutmaktadır.

ç. Hac

Tablo 48: Hac ibadetini yerine getirme durumu

İslam'ın beş şartından biri olan hac ibadeti ile ilgili durumunuz nedir?	Frekans	Yüzde
Haccın üzerimizde bir görev olduğunu düşünüyorum imkânım olursa hacca gitmek isterim	76	%51,4
Hacca gitmek istemiyorum	44	%29,7
Hacca gitmek Araplara para yedirmektir	11	%7,4
Hac turistik bir seyahattir	9	%6,1
Diğer(belirtiniz)	8	%5,4
Toplam	148	%100,0

İslam'ın şartlarından biri de hac ibadetidir. Bu ibadet kurban bayramına tekabül eden zaman diliminde yerine getirilir. Katılımcılar arasında ibadetler açısından en mesafeli oldukları ibadet ise hac ibadetidir. Katılımcılardan hacca giden yoktur. Haccın bir görev olduğunu, imkan olursa gitmek istediğini söyleyenler örneklemin yarısını oluşturmaktadır. %51,4 ile 'imkan olursa giderim' diyenleri, %29,7 ile 'hacca gitmek istemiyorum' diyenler takip etmektedir. Negatif yüklü bir yorum olan 'Hac, Araplara para yedirmektir' ifadesi %7,4 oranındadır. Haccın turistik bir seyahat olduğunu düşünenler ise %6,1 oranındadır. Diğer seçeneğini işaretleyenlerden biri 'dine inanmadığını ancak gidenlere saygı duyduğunu' belirtmiştir. Bir diğeri ise 'inanıyorum ama gitmek istemiyorum' demektedir. Başka bir katılımcı ise İslam'ın şartlarından biri olarak kabul ettiğini ancak günümüzde geçerliliğini yitirdiğini ifade etmiştir. Anlaşılacağı üzere hac ibadeti Kıbrıslı Türkler açısından değeri kavranmamış İslam'ın şartlarından biridir.

Tablo 49: Hac ibadetini yerine getirme durumu ile GKRY kimliğine sahip olma durumunun karşılaştırılması (anova)

	İslam'ın beş şartından biri olan hac ibadeti ile ilgili durumunuz nedir?						Toplam
	Haccın üzerimizde bir görev olduğunu düşünüyorum imkânım olursa hacca gitmek isterim	Hacca gitmek Araplara para yedirmektir	Hac turistik bir seyahattir	Hacca gitmek istemiyorum	Diğer (belirtiniz)		
Kıbrıs Cumhuriyeti (GKRY) kimliğine sahip misiniz?							
Evet	47	10	6	39	7	109	
Henüz değil ama kimlik için başvuru yapmayı düşünüyorum	10	1	3	3	0	17	
Hayır. Kimlik almayı düşünmüyorum	10	0	0	0	0	10	
Hayır. Kesinlikle kimlik almam	9	0	0	1	0	10	
Diğer (belirtiniz)	0	0	0	0	1	1	
Toplam	76	11	9	43	8	147	

p: 0,000 p<0,05

İstatistiki verilerden ilginç olanlarından bir tanesi de tablo 49'dir. GKRY kimliğini almayı düşünmeyen veya 'kesinlikle almak istemiyorum' diyenler (bir kişi hariç), haccın bir sorumluluk olduğunu düşünmektedir. Ayrıca grup ortalamalarının anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Yapılan anova testinde grup ortalamalarının anlamlılık derecesi ($p:0,000$) ölçülmüştür. Haccın Araplara para yedirmek, turistik bir seyahat olduğunu düşünenler GKRY kimliğine sahiptir. Bu iki gruptan sadece 4 kişi henüz kimlik almadığını belirtmektedir. Hacca gitmek istemeyen 39 kişi de GKRY kimliğine sahiptir. Tablodan özetle denilebilir ki milliyetçi duygular ile dini duygular birbirini etkilemektedir. İslam'ın şartlarından biri olan hac görevi tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların yarısı tarafından benimsenmemiş bir ibadettir.

d. Oruç

Tablo 50: Oruç Tutma durumu

Oruç tutma durumunuz aşağıdakilerden hangi şıkka uygundur?	Frekans	Yüzde
Ramazan ayının tamamı ve dini günlerde oruç tutarım	11	%7,4
Sadece Ramazan ayında oruç tutarım	20	%13,5
Ramazanda ara-sıra oruç tutarım	18	%12,2
Eskiden tutardım şimdi tutmuyorum	20	%13,5
Sağlığım elvermediği için oruç tutmuyorum	35	%23,6
Hiç oruç tutmuyorum	44	%29,7
Toplam	148	%100,0

İslam'ın şartlarından bir diğeri de Ramazan ayında oruç tutmaktır. Ankete katılanların %29,7'si hiç oruç tutmadığını ifade etmiştir. Sağlığı el vermediği için oruç tutmayanlar ise %23,6 oranındadır. Ramazan ayında oruç tuttuğunu söyleyen 20 kişi %13,5 oranındadır. Yine aynı oranda 20 kişi de 'eskiden tutardım şimdi tutmuyorum' seçeneğini işaretlemiştir. Ramazanda ara sıra tutanlar ise %12,2 oranındadır. Ramazan ayı ve diğeri dini günlerde oruç tutanların oranı %7,4'tür. Her zaman ve ara sıra olanların oranlarını topladığımız zaman, katılımcıların %33,1'i Ramazan ayında az ya da çok oruç tutmaktadır. Ara sıra oruç tuttuğunu ifade eden bir katılımcı orucun üç gün olduğunu ve başta sonda orta olmak üzere 3 gunt tuttuğunu ifade etmiştir. Bir başka katılımcı ise liseye kadar tuttuğunu daha sonra oruç tutmayı terk ettiğini söylemektedir. Sağlığı elvermediği için üzülen yaşlı katılımcılar da mevcuttur.

e. Zekat

Tablo 51: Zekat verme durumu

Zekat verebilecek durumda bir zekat mükellefi iseniz, durumunuz aşağıdakilerden hangisine uygundur?	Frekans	Yüzde
Her yıl düzenli olarak zekâtımı veririm	35	%23,6
Bazı yıllarda veririm	32	%21,6
Devlete verdiğimiz vergiler zekât sayılabilir	6	%4,1
Zaman zaman farklı miktarlarda yardım kuruluşlarına bağışta bulunurum	36	%24,3
Hiç zekât vermiyorum	21	%14,2
Zekâtın ne demek olduğunu bilmiyorum	10	%6,8
Diğeri(belirtiniz)	2	%1,4
Mükellef değilim	6	%4,1
Toplam	148	100,0

Zekat İslam'ın şartlarından biri olup zenginler açısından yerine getirilmesi farz bir ibadettir. Fitre verme ile kıyaslandığı zaman katılımcıların zekata daha az önem verdiği görülmektedir. Hatta anket sürecinde gözlemlerimize göre zekat ile fitreyi de karıştırmaktadırlar. Zekatı bir çeşit sadaka olarak algılamaktadırlar. 'Her yıl düzenli veririm' diyenler %23,6 oranındadır. Daha sonrasında ise zaman zaman farklı kuruluşlara yardım yaptığını söyleyenlerin oranı ise %24,4'tür. Bazı yıllarda zekat verdiğini söyleyenler ise %21,6 oranındadır. 'Hiç zekat vermiyorum' diyenler ise %14,2'dir. 10 kişi ise zekatın ne demek olduğu bilmemektedir. 6 kişi ise zekat mükellefi olmadıklarını beyan etmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyenlerden biri zekat vermediğini ancak çok yardım yaptığını söylemektedir. Genel olarak söylemek gerekirse zekat, katılımcılar tarafından ya sadaka olarak algılanmakta ya da fitre ile karıştırılmaktadır.

Tablo 52: Aylık gelir düzeyi ile Zekat verme durumu arasındaki ilişki (anova)

		Aylık gelir durumunuz nedir?						Toplam
			2740 TL (asgari ücret)	2741-3999 TL arası	4000- 7000 TL arası	İşsizim veya gelirim yok	Diğer (belirtiniz)	
Zekat verebilecek durumda bir zekat mükellefi iseniz, durumunuz aşağıdakilerden hangisine uygundur?	Her yıl düzenli olarak zekâtımı veririm	4	6	5	11	9	0	35
		%11,4	%17,1	%14,3	%31,4	%25,7	%0,0	%100,0
	Bazı yıllarda veririm	5	10	10	3	3	1	32
		%15,6	%31,3	%31,3	%9,4	%9,4	%3,1	%100,0
	Devlete verdiğimiz vergiler zekât sayılabilir	1	1	2	1	0	1	6
		%16,7%	%16,7	%33,3	%16,7	%0,0	%16,7	%100,0
	Zaman zaman farklı miktarlarda yardım kuruluşlarına bağışta bulunurum	2	7	11	8	3	5	36
		%5,6	%19,4	%30,6	%22,2	%8,3	%13,9	%100,0
	Hiç zekât vermiyorum	2	11	4	2	2	0	21
		%9,5	%52,4	%19,0	%9,5	%9,5	%0,0	%100,0
	Zekâtın ne demek olduğunu bilmiyorum	3	2	2	2	0	1	10
		%30,0	%20,0	%20,0	%20,0	%0,0	%10,0	%100,0
	diğer(belirtiniz)	0	1	1	0	0	0	2
		%0,0	%50,0	%50,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
mükellef değilim	0	0	1	0	5	0	6	
	%0,0	%0,0	%16,7	%0,0	%83,3	%0,0	%100,0	
Toplam	17	38	36	27	22	8	148	
	%11,5	%25,7	%24,3	%18,2	%14,9	%5,4	%100,0	

p: 0,609 p<0,05

Yapılan anova testine göre grup ortalamaları arasında anlamlı ($p:0,609$) bir farklılık yoktur. Bir önceki tabloda da denildiği gibi zekat ibadeti farz bir ibadet iken, örneklem arasında sünnet olan sadaka ile karıştırılmaktadır. Katılımcılar arasında yıl içinde yaptığı nakdi yardımları zekat sayanlar da bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında ise geliri olmayan 6 kişiden 5'i mükellef olmadığını belirtmektedir. Mükellef olmadığını düşünen diğer kişi ise 2741-3999 TL arasında geliri bulunmaktadır. Ayrıca her yıl düzenli zekat verenler içerisinde geliri olmayanlar %25,7 oranındadır. Bu ifadeden anlaşılacağı üzere zekat ibadetinin şartları toplumda tam olarak bilinmemektedir.

f. Kurban Kesme

Tablo 53: Kurban kesme durumu

Kurban bayramında kurban keser misiniz?	Frekans	Yüzde
Her yıl kurbanımı keserim	26	%17,6
İmkânım olsa kesmek isterim	46	%31,1
Kurban kesmek yerine parasının yardım kuruluşlarına verilmesi gerektiğine inanıyorum	26	%17,6
Kurban kesmeyi insancıl bulmuyorum, bu yüzden kesmek istemiyorum	4	%2,7
Hiç kurban kesmiyorum	31	%20,9
Diğer(belirtiniz)	8	%5,4
Ara sıra keserim	7	%4,7
Toplam	148	%100,0

İslam kültüründe önemli bir yeri olan kurban kesme ritueli, adıyla aynı bayram olan Kurban bayramında icra edilir. Allah'a yaklaşmanın bir vesilesi olarak kesilen kurbanlar yoksullara, misafirlere ve aile efradına taksim edilir.

Katılımcılardan %31,1'i 'imkanım olursa kesmek isterim' diyerek en kalabalık grubu oluşturmaktadır. %20,9 oranında ise 'hiç kurban kesmiyorum' seçeneğini işaretlemiştir. Her yıl düzenli kurban kesenlerin oranı %17,6'dır. Aynı orana sahip diğer bir grup ise kurban kesmek yerine parasını yardım kuruluşlarına ya da şahıslara verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Kurban kesmeyi insancıl bulmayan 4 kişi vardır. Ara sıra keserim seçeneği ankette müstakil olarak ifade edilmemiş, diğer seçeneğinde sık oluşu nedeniyle tabloda ayrıca gösterilmiştir. 7 kişi 'ara sıra keserim' diyerek %4,7'yi oluşturmaktadır. Katılımcılardan biri dine inanmadığını ancak ailesinin kültürel maksatlarla kestğini söylemektedir. 3 kişi ise 'İnanırım ancak kesmem' demiştir. Bir kişi de eskiden kestğini şimdi ise insancıl bulmadığını

beyan etmiştir. Ermiş ise her yıl kurban kesenleri %18 olarak tespit etmiştir.¹⁴¹ Oranlardan da anlaşılacağı üzere Kıbrıslı Türklerde kurban kesme uygulaması, toplumsal önemini koruyamamıştır.

g. Adak Adama

Tablo 54: Adak adama durumu

Adak adama ile ilgili tutumunuz aşağıdakilerden hangidir?	Frekans	Yüzde
Adak adadım ve yerine getirdim	83	%56,1
Adadım. İmkânım olursa hemen yerine getirmek istiyorum	7	%4,7
Hayır adamadım	48	%32,4
Adamadım ve adak inancına katılmıyorum	7	%4,7
Diğer(belirtiniz)	3	%2,0
Toplam	148	%100,0

Adak inancı da kurban inancı gibi kişiyi Allah'a yakınlaştırdığı düşünülen bir pratiktir. Katılımcıların %56,1'i adak adanmış ve yerine getirmiştir. %4,7'si ise adak adanmış, henüz yerine getirmemiştir. Adak adamayanların oranı %32,4'tür. Adak inancına katılmayanlar ise 7 kişi % 4,7 oranındadır. Diğer seçeneğini işaretleyenlerden biri kendisinin adamadığını ancak annesinin üzerine adak adadığını söylemektedir. Bir diğeri ise 'Adamadım ancak inanırım' demektedir. Adak adamayan ve bu inanca katılmadığını ifade edenlerden biri 'Allah ile pazarlık olmaz' diyerek neden karşı çıktığını ifade etmiştir.

Adak ile alakalı söylemek gerekirse farklı adak inanışları mevcuttur. Katılımcılardan bazıları ' Ya adadım, yaktım mumu' diyerek, adağı mum dikme olarak algılamaktadır. Adak kurban kesme, oruç tutma ve sadaka verme olarak algılandığı gibi mum dikme gibi İslam dışı unsurların da adak sayıldığı görülmüştür. Bunun da adanın geçmişteki özel durumu göz önünde bulundurulacak olursa Hristiyan-Türk birlikteliği ile açıklamak mümkündür.

¹⁴¹ Ermiş, a.g.e., s. 181.

Tablo 55: Adak adama durumu ve cinsiyet ilişkisi

		Cinsiyet		
		Kadın	Erkek	Toplam
Adak adama ile ilgili tutumunuz aşağıdakilerden hangidir?	Evet. Adadım ve yerine getirdim	43	40	83
		%76,8	%43,5	%56,1
	Adadım. İmkânım olursa hemen yerine getirmek istiyorum	1	6	7
		%1,8	%6,5	%4,7
	Hayır adamadım	7	41	48
		%12,5	%44,6	%32,4
	Adamadım ve adak inancına katılmıyorum	4	3	7
		%7,1	%3,3	%4,7
	Diğer(belirtiniz)	1	2	3
		%1,8	%2,2	%2,0
Toplam	56	92	148	
	100,0	100,0	%100,0	

Adak adama inancı kadınlarda daha baskındır. Kadınların %76,8'i adak adarken erkeklerde bu oran %43,5 oranındadır. Ayrıca adak adayıp yerine getirmeyi bekleyenlerin 6'sı erkek biri kadındır. Adak adamadığını söyleyenler erkeklerde %44,6 oranındadır. Adak adama ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözükmemektedir.

Tablo 56: Cinsiyet durumuna göre adak adama durumu arasındaki ortalamalar(t-testi)

Cinsiyet	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
Kadın	56	1,55	1,077	,144
Erkek	92	2,14	1,095	,114

p: 0,002 p<0,05

Adak adama inancındaki ortalamalara bakıldığında kadınlar (1,55) ortalaması ile erkeklerden (2,14) daha yüksektir. Yapılan t-testi analizine göre adak adama durumu ile cinsiyet durumu arasındaki grup ortalamalarında anlamlı(p:0,002) farklılıklar bulunmaktadır.

4. Dini Bilgi ve Dini Tecrübe Boyutu

a. Allah'a Dua etme

Tablo 57: Allah'a dua etme durumu

Dua etme durumunuz aşağıdakilerden hangisine uygundur?	Sayı*	Yüzde
Günde birçok kere dua ederim	80	%54,4
Özel durumlarda (Cenaze, mevlit vs.) dua ederim	73	%49,7
Sıkıntılı hissettiğim anlarda dua ederim	65	%44,2
Namazlarda ve diğer zamanlarda dua ederim	33	%22,4
Hiç dua etmem	6	%4,1
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Öznel olarak kişinin yaratıcı ile buluştuğu en özel an dua etme anıdır. Katılımcılara Allah'a ne sıklıkta dua ettikleri sorulmuş ve birden çok cevap verebileceği söylenmiştir. Günde birçok kere dua ettiğini belirtenler %54,4 ile en yüksek orandadır. Daha sonrasında ise %49,7 oranında cenaze ve mevlitlerde, sıkıntılı hissedilen anlarda dua edildiği söylenmiştir. Namaza katılım oranı düşük olduğundan ötürü namazlarda dua etme durumu da paralel bir şekilde düşüktür. 6 kişi ise hiç dua etmediğini söylemektedir. Hiç dua etmediğini söyleyen ve kendini ateist olarak adlandıran bir katılımcı gayri ihtiyari dua cümleleri kullandığını ifade etmiştir. Ahiret inancı taşımayan bir başka katılımcı ise her gece dua edip şehadet getirmeden uyumadığını ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise içki masasından kalkarken bile şükrettiğini ifade etmiştir.

b. Kur'an-ı Kerim'i Okuma Düzeyi

Tablo 58: Kur'an okuma durumu

Kur'an-ı Kerimi okuma durumunuz nedir?	Sayı	Yüzde
Hiç okumam	44	%29,7
Yasin kitaplarından Türkçe yazılışıyla Yasin vb. sure ve duaları okurum	38	%25,7
Kur'an-ı Kerim'i Türkçe yazılışıyla okurum	35	%23,6
Geçmişlerim için hocaya veya bilenlere okuturum	34	%23,0
Türkçe anlamını okurum	33	%22,3
Kur'an-ı Kerim'in hem Arapçasını hem de Türkçe anlamını okurum	8	%5,4
Kur'an-ı Kerim'i Arapçasından okurum	4	%2,7
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Katılımcılara ne düzeyde Kur'an okudukları sorulmuş ve birden çok cevap verebilecekleri söylenmiştir. 'Hiç okumam' diyenler %29,7 ile en kalabalık grubu oluştururken, Yasin kitaplarından Türkçe harflerle yani Latin alfabesiyle okuyanlar ise %25,7 ile ikinci büyük grubu oluşturmaktadır. Yasin suresinin yer aldığı kitapları ayrıca belirtilmesindeki amaç ise bu sureye olan saygıdan gelmektedir. Bu saygının nedeni ise cenaze, mevlit, yıl dönümü vb. dini törenlerde Yasin suresinin öncelikli olarak okunmasından dolayıdır. Kuran'ın tamamını Türkçe harflerle okuduğunu ifadenlerin oranı ise %23,6'dır. Dine karşı mesafeli olsa bile birçok katılımcı Türkçe anlamını okuduğunu ifade etmiştir. Türkçe anlamını okuyanlar %22,3 oranındadır. En az okuma stili ise Arapçası ve Türkçe anlamını okuyan 8 kişi ile sadece Arapçasını okuyan 4 kişidir.

Tablo 59: Kur'an-ı Kerim'i okuma durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Kur'an-ı Kerimi okuma durumunuz nedir?	Kur'an-ı Kerim'in hem Arapçasını hem de Türkçe anlamını okurum	6	2	8
		%5,2	%2,5	
	Kur'an-ı Kerim'i Arapçasından okurum	4	0	4
		%3,4	%0,0	
	Kur'an-ı Kerim'i Türkçe yazılışıyla okurum	18	17	35
		%15,5	%21,3	
	Türkçe anlamını okurum	17	16	33
		%14,7	%20,0	
	Yasin kitaplarından Türkçe yazılışıyla Yasin vb. sure ve duaları okurum	14	24	38
		%12,1	%30,0	
Hiç okumam	37	7	44	
	%31,9	%8,8		
Geçmişlerim için hocaya veya bilenlere okuturum	20	14	34	
	%17,2	%17,5		

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Tablo 59'a bakıldığı zaman 1967 yılından önce doğanlarda Kuran'ı Arap harfleriyle okuyan sadece 2 kişi mevcuttur. 2003-1968 yılları arasında doğanlardan 6'sı Kuran'ı hem Arap harfleriyle hem de Türkçe mealıyla okumaktadır. 4 kişi ise sadece Arapçası'nı okumaktadır. Görünüşte büyük bir artış gibi gözükse de iki grup açısından da oranlar düşük seviyelerdedir. Yasin kitaplarından Türkçe Harflerle okuyanlar yaşça büyük

olan grupta olup grubun %30'unu oluşturmaktadır. Yaşça küçük olan grupta ise göze batan bir diğer husus 'hiç okumam' diyenlerin oranı %31,9 oranında oluşudur. Tabloya göre genç grup üyeleri Arapça okuma açısından yaşça büyük gruba göre daha çoktur. Ancak genç grupta hiç okumayanların sayısı da azımsanmayacak orandadır.

c. Evde bulunan dini kitaplar

Tablo 60: Evde bulunan dini kitaplara göre dağılım

Evinizde hangi dini kitaplar bulunmaktadır?	Sayı*	Yüzde
Yasin ve mevlit kitapları	90	%60,8
Kuran- Kerimin Türkçe meali	72	%48,6
Kur'an- Kerimin Arapçası	60	%40,5
Türkçe mealli Kur'an- Kerim	45	%30,4
Namaz Hocası ve ilmihal kitabı	37	%25,0
Evimizde dini kitap yok	16	%10,8
Diğer(belirtiniz)	2	%1,4

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Katılımcılara evlerinde bulunan dini kitaplar sorulmuş ve birden çok cevap verebilecekleri ifade edilmiştir. Ankette göze çarpan detaylardan bir tanesi Yasin mevlit kitaplarının Kuran'ın kendisinden daha fazla oluşudur. Bir diğer husus ise evde hiç dini kitap yok diyen 16 kişidir. Yasin, mevlit kitapları %60,8 oranında evlerde en yoğun olan kitaptır. Daha sonrasında Türkçe meal %48,6 oranında yer almaktadır. Kuran'ın Arapça nüshası ise %40,5 oranındadır. Diğer seçeneğini işaretleyen iki kişiden biri kendi evlerinde yok ancak annesigilde olduğunu ifade etmiştir. Diğer kişi ise 'kartpostal' olarak belirtmiştir. Ermiş yaptığı çalışmada evinde dini kitap olmayanları %16,8 olarak tespit etmiştir. Ermiş'in çalışmasında sadece Kuran-ı Kerim bulunanlar ise %6,5 olarak bulunmuştur.¹⁴²

¹⁴² Ermiş, a.g.e., s. 202.

Tablo 61: Evde bulunan dini kitaplar ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Evinizde hangi dini kitaplar bulunmaktadır?	Kur'an- Kerimin Arapçası	35 %18,9	25 %18,2	60
	Kuran- Kerimin Türkçe meali	42 %22,7	30 %21,9	72
	Türkçe mealli Kur'an- Kerim	28 %15,1	17 %12,4	45
	Yasin ve mevlit kitapları	44 %23,8	46 %33,6	90
	Namaz Hocası ve ilmihal kitabı	20 %10,8	17 %12,4	37
	Evimizde dini kitap yok	15 %8,1	1 %0,7	16
	Diğer(belirtiniz)	1 %0,5	1 %0,7	2

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Tablo 61’de en dikkat çeken ayrıntı evinde dini kitap olmadığını söyleyen 16 kişiden 15’i yaşça küçük gruba dahildir. Arapça harflerle Kuran okuyanların çoğu yaşça küçük gruba dahil olduğu belirtilmişti. Ancak hiç dini kitap olmayanlar da yine yaşça küçük gruba dahil olduğu gözükmemektedir. Yasin ve mevlit kitapları ise yaşça büyük olan grupta daha yüksek orandadır. Geri kalan oranlar ise birbirine yakındır. Yasin mevlit kitapları yaşça büyük grupta daha çok olduğu görülmektedir. Yaşça büyük grupta Yasin ve mevlit kitapların var olma oranı %33,6’dır.

ç. Dini Bilgiyi Öğrenme Kaynakları

Tablo 62: Dini bilgiyi öğrenme kaynaklarına göre dağılım

Dini bilgilerinizi nereden veya kimden öğrendiniz?	Sayı*	Yüzde
Dedem ninem ve aile büyüklerimden	67	%45,6
Okulda öğretmenlerimden	47	%32,0
Kendi kendime araştırarak	22	%15,0
Arkadaşlar ve çevremden	20	%13,6
Cami veya Kuran kursundan	13	%8,8
Herhangi bir din eğitimi almadım	7	%4,8
Yaygın Eğitim/ dini sohbet seminerlerinden	1	%0,7
Diğer(belirtiniz)	5	%3,4

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Katılımcılara dini bilgilerinizi nereden veya kimden öğrendiniz sorulmuş ve ankete katılanlara birden fazla cevap verebilecekleri söylenmiştir. İlk üç sırayı aile, okul ve kendi kendime araştırarak seçenekleri oluşturmaktadır. Cami ve Kuran kurslarından bilgi öğrendiğini ifade edenlerin sayısı 13 olup ankette %8,8'e tekabül etmektedir. Yaygın eğitim ve dini sohbetlerden ise bir kişi bilgi edindiğini söylemektedir. 7 kişi ise herhangi bir dini eğitim almadığını ifade etmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyenlerden 3'ü dini bilginin kaynağı olarak eşini gösterirken, bir diğeri de TV vaazlarını göstermektedir.

Tablo 63: Dini bilgiyi öğrenme kaynakları ve 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Dini bilgilerinizi nereden veya kimden öğrendiniz?	Dedem ninem ve aile büyüklerimden	37	30	67
		%31,6	%46,2	
	Okulda öğretmenlerimden	28	19	47
		%23,9	%29,2	
	Kendi kendime araştırarak	17	5	22
		%14,5	%7,7	
	Yaygın Eğitim / dini sohbet seminerlerinden	1	0	1
		%0,9	%0,0	
	Arkadaşlar ve çevremden	16	4	20
		%13,7	%6,2	
	Cami veya Kuran kursundan	12	1	13
		%10,3	%1,5	
	Herhangi bir din eğitimi almadım	4	3	7
		%3,4	%4,6	
Diğer(belirtiniz)	2	3	5	
	%1,7	%4,6		

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Tablo 63 incelendiğinde cami ve kuran kursundan bilgi edinenlerin gençler olduğu gözükmektedir. Cami veya kuran kursundan öğrendiğini söyleyenler gençlerde %10,3'tür. Bu orana bakarak söylenebilir ki yerli Kıbrıslılar yaz kuran kurslarına çocuklarını nadiren göndermektedir.¹⁴³ Ayrıca arkadaş çevresinden bilgi edinme oranı da gençlerde daha yüksektir. Yaygın eğitim ve dini sohbet seçeneğini işaretleyen de yine genç katılımcılardan biridir. Kendi kendine araştırarak bilgiyi elde etme de yaşça küçük olan grupta daha yüksektir.

¹⁴³ 2009 yılı yaz aylarında sendikacı bir grup, cami kuran kurslarının irticai faaliyet yaptıklarını iddia ederek cami görevlisine saldırmıştı. Yaşanan hadiseler Kıbrıs ve Türkiye gündemini uzun bir süre meşgul etmişti. Bkz: <http://www.starkibris.net/index.asp?haberID=35234> et: 21.05.2019

Yaşça büyük olan grup ise bilgilerini daha çok aileden ve okuldaki öğretmenlerden aldığını beyan etmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere aileden dini eğitim alma yerine okul, cami ve arkadaş çevresi, gençler arasında artmaktadır. Bu durum, modern toplumun bir özelliği olan, iş bölümünde profesyonel kurumların rolüne işaret etmektedir. Ailede başlayan dini eğitim, zamanla okul, cami, kuran kursu vb. eğitim yerlerinde devam etmektedir.

d. Dini Sorun İle Karşılaşıldığında Danışılan Mercii

Tablo 64: 'Dini sorunla karşılaştığında danışılan mercilere göre dağılım

Dini bir sorunla karşılaştığınızda kime danışırsınız?		
	Frekans	Yüzde
Cami imamına	62	%41,9
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerine	7	%4,7
Hacca gitmiş olanlara	3	%2,0
Aile büyüklerime	48	%32,4
Din İşleri Başkanlığı'na	3	%2,0
Din Hizmetleri Müşavirliği'ne	1	%0,7
Diğer(belirtiniz)	10	%6,8
Dini bir sorunum olmadı	5	%3,4
Kendim çözerim/ internetten araştırırım	4	%2,7
Dini bütün arkadaşlara	5	%3,4
Toplam	148	%100,0

Dini sorunla karşılaştığınızda kime danışırsınız sorusuna verilen en yüksek cevap %41,9 ile cami imamı olmuştur. İkinci sırada ise aile büyüklerime diyen %32,4lük grup gelmektedir. KKTC Din İşleri Başkanlığı'na soru soran 3 kişi iken, TC Din hizmetleri Müşavirliği'ne soru soran 1 bir kişi vardır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine ise 7 kişi %4,7 oranındadır. Diğer seçeneği 24 kişi ile %16,2 oranında temsil edilmekteydi. Daha açıklayıcı olsun diye diğer seçeneği kategorilere ayrılmıştır. Dini bir sorunu olmadığını söyleyen 5 kişi ve yine aynı sayıda dini bütün arkadaşlarına soran 5 kişi vardır. 4 kişi ise %2,7 kendisi araştırarak dini sorunu çözüme kavuşturduğunu söylemektedir. Diğer seçeneğindeki 10 kişiden 6'sı herhangi birşey belirtmemiştir. 3 kişi de eşine danıştığını söylemektedir. Bir kişi de akademisyenlere danıştığını söylemektedir.

e. Katılımcıların Dini Bilgi Düzeyi

Tablo 65: Dini bilgi düzeyi göre dağılım

Sizce dini bilgi düzeyiniz nasıldır?		
	Frekans	Yüzde
Çok iyi	1	%0,7
İyi	39	%26,4
Orta	75	%50,7
Zayıf	31	%20,9
Hiç dini bilgim yok	2	%1,4
Toplam	148	%100,0

Dini bilgileri sorulan katılımcıların çoğu kendinleri orta sınıfa yerleştirmektedir. %50,7 ile orta diyenler ilk sıradadır. %26,4 ile iyi diyenler ikinci sıradadır. %20,9 ile zayıf diyenler ise üçüncü grubu oluşturmaktadır. Çok iyi diyen bir kişi, hiç dini bilgim yok diyen ise 2 kişi vardır. Genel olarak katılımcıların kendini orta katagorilere yerleştirdikleri görülmektedir. Bilgisi az olsa dahi insanların zayıf, yok vb. cümleleri kullanmaya çekindikleri gözlenmiştir.

f. Dini İnanç ve Tutumların Oluşumu

Tablo 66: Dini inanç ve tutumların oluşmasını etkileyen faktörler

Size göre şu anki dini inanç ve tutumlarınızın oluşmasında aşağıdakilerden en çok hangisi etkili olmuştur?		
	Sayı*	Yüzde
Ailem	97	%65,5
Okuldaki öğretmenlerim	37	%25,0
Arkadaş ve dostlarım	31	%20,9
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerim	26	%17,6
İnternet, kendi araştırmalarım	24	%16,2
Dinlediğim vaazlar ve hutbeler	22	%14,9
Türkiye'den gelen arkadaşlarım	17	%11,5
Okuduğum kitaplar	16	%10,8
İzlediğim TV programları	13	%8,8
Diğer(belirtiniz)	7	%4,7

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Örnekleme ‘dini inanç ve tutumlarınızın oluşmasında hangileri daha çok etkili olmuştur?’ sorulmuş ve birden çok cevap verebilecekleri söylenmiştir. Bu soruyu sormadaki amaç etkili faktörler arasında imam, din kültür öğretmeni, vaaz ve hutbelerin sıklığının ne yoğunlukta olduğunu anlayabilmektir. Tablodan görünen o ki aile tercihi %65,5 oranında ankette işaretlenmiştir. Ayrıca internetten yapılan veya kendi kendine bilgi edinme, araştırma oranı %16,2 olarak ankette tercih edilmiştir. Dini inancı oluşturan etkenlerden arkadaş faktörünü de Türkiye’den gelen diye ayrıca belirtme ihtiyacı duyulmuş ve %11,5 oranında tercih edilmiştir. Okuldaki öğretmenler %25,0 olarak ankette sık tercih edilen ikinci faktör olmuştur. Arkadaşlar tercihi ise %20,9 oranında tercih edilmiştir. Diğer tercihindeki 3 kişi de yine eşini faktör olarak göstermektedir.

Tablo 67: Dini inanç ve tutumların oluşumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Size göre şu anki dini inanç ve tutumlarınızın oluşmasında aşağıdakilerden en çok hangisi etkili olmuştur?	Ailem	57	40	97
		%62,0	%71,4	
	Arkadaş ve dostlarım	27	4	31
		%29,3	%7,1	
	Türkiye’den gelen arkadaşlarım	14	3	17
		%15,2	%5,4	
	Dinlediğim vaazlar ve hutbeler	14	8	22
		%15,2	%14,3	
	Okuldaki öğretmenlerim	16	21	37
		%17,4	%37,5	
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerim	16	10	26
		%17,4	%17,9	
	Okuduğum kitaplar	8	8	16
		%8,7	%14,3	
	İzlediğim TV programları	9	4	13
		%9,8	%7,1	
	İnternet, kendi araştırmalarım	20	4	24
		%21,7	%7,1	
diğer(belirtiniz)	4	3	7	
	%4,3	%5,4		
Toplam		92	56	148

Yaşa bağılı olarak dini inanç ve tutumların oluşumunda en çok etkili olan faktörlere baktığımız zaman, Yaşça büyük grup içerisinde ‘aile’ tercihinde bulunanlar %71,4 iken yaşça küçük grupta ise %62 oranındadır. Yaşça küçük grupta internet ve kendi araştırmalarının etkili olduğunu söyleyenler %21,7 oranındadır. Bu faktörün oranı yaşça büyük grupta %7,1’e kadar inmektedir. ‘Türkiye’den gelen arkadaşlar’ ile ‘arkadaşlarım ve dostlarım’ tercihi de yaşça küçük grupta daha yüksek oranlardadır. Okuldaki öğretmenlerin etkili olduğunu söyleyenler yaşça büyük grup içerisinde %37,5’tir. Yaşça küçük grupta ise %17,4 oranındadır.

Değişen şartlar ve koşullar yeni öğrenme alanları oluşturmaktadır. Arkadaş çevresi, internet, TV programları dini eğitim açısından etkili olan faktörlerdir. Dini eğitimin başlangıcı ailedir. Ancak Kıbrıs özelinde düşünüldüğünde dini eğitimi verecek kurum ve kişilerin yokluğu yaklaşık bir asır etmiştir. Nitelikli din görevlisi eksikliği, dini eğitim veren kurumların azlığı Kıbrıslı Türklerin dini eğitim almalarında olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Öğretmenlerden dini bilgi alamama durumu ise halen devam etmektedir. Din kültür öğretmeni atamalarının neredeyse olmadığı, düzgün bir atama takviminin işlemeyişi, politik kaygılar vb. etkenlerden dolayı dini bilgiye ve formasyona sahip öğretmenler, yeni nesillere ulaşmada problemler yaşamaktadır.

g. Katılımcıların Cami İmamı Hakkındaki Düşünceleri

‘Cami imamları ile ilgili düşüncelerinizi en iyi hangi seçenek yansıtmaktadır?’ sorusunu iki kişi cevaplamamış ve kayıp veri olarak girilmiştir. İmam meselesi eskiden beri Kıbrıs’ta varolan bir tartışma sahasıdır. Hala imam yasasıyla alakalı yasanın aşama kaydedilmesi beklenmektedir. İmam atamaları belli bir takvime ve ihtiyaca göre yapılmamaktadır. Bu durum imam olmayı bekleyen nitelikli gençlerin bu işten vazgeçmesine sebep olmaktadır. Halkın ise imamlar hakkında ne düşündüğü sorulmuş ve tablo 68’deki cevaplar alınmıştır.

Tablo 68: Cami imamı hakkındaki düşünceler

Cami imamları ile ilgili düşüncelerinizi en iyi hangi seçenek yansıtmaktadır?		
	Frekans	Yüzde
Topluma güzel örnek olup rehberlik ediyorlar	41	%27,7
Toplumla iyi bir şekilde bütünleşip görevlerini yapıyorlar	39	%26,4
Topluma çok karışmıyorlar, dolayısıyla fazla faydalı olamıyorlar	26	%17,6
Görevlerini layıkıyla yerine getirmiyorlar	7	%4,7
Bu kadar din görevlisi olması gereksiz	17	%11,5
Maddiyatı öne çıkarıp toplumun inançlarını sömürüyorlar	11	%7,4
Diğer(belirtiniz)	5	%3,4
Cevapsız	2	%1,4
Toplam	148	%100,0

Verilen cevaplara bakıldığı zaman tablo 68’te yer alan ilk iki ifadenin olumlu, üçüncü ve dördüncü ifadelerin olumlu olmadığı görülecektir. Ancak beşinci ve altıncı ifadelerde yer alan düşünceler kadar da katı bir olumsuzluk söz konusu değildir. Topluma güzel örnek olduklarını düşünen %27,7 ile toplum ile iyi bir şekilde bütünleşip görevlerinin yerine getirdiklerini düşünen %26,4 oranındadır. Yani örneklemin %54,1’i cami imamları hakkında olumlu kanaat taşımaktadır. Topluma çok karışmadıklarını düşünen %17,6 ile görevlerini layıkıyla yerine getirmediklerini düşünen %4,7’dir. Bu iki ifadenin toplamı olan %22,3 oranında katılımcı ise imamları yeterli görmemektedir. Mevcut din görevlilerinin sayısını fazla bulan %11,5 ile maddiyatı ön plana çıkardıklarını düşünen %7,4lük kesim ise bu soruda en uç olumsuz grup olma özelliğindedir. Yani %18,9 oranında katılımcı ise din görevlilerine karşı negatif duygular beslemektedir. Diğer şıkkını tercih edenlerden biri cami imamları ile irtibatının olmadığını belirtmiş, diğer 4 katılımcı ise fikir beyan etmemiştir.

Tablo 69: Cami imamı hakkında düşünceler ile Beş vakit namaz kılma durumunun karşılaştırılması (anova)

	Beş vakit namaz kılma						Toplam
	Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Nadiren	Hiç		
Topluma güzel örnek olup rehberlik ediyorlar	5	1	12	5	18	41	
Toplumla iyi bir şekilde bütünleşip görevlerini yapıyorlar.	5	3	6	3	18	35	
Topluma çok karışmıyorlar, dolayısıyla fazla faydalı olamıyorlar	2	1	1	2	19	25	
Görevlerini layıkıyla yerine getirmiyorlar	0	0	0	2	4	6	
Bu kadar din görevlisi olması gereksiz	0	0	0	0	17	17	
Maddiyatı öne çıkarıp toplumun inançlarını sömürüyorlar	0	0	0	0	10	10	
Diğer(belirtiniz)	0	0	1	1	2	4	
Toplam	12	5	20	13	88	138	

p: 0,01 p<0,05

Katılımcılara sorulan ‘Cami İmamı ile ilgili düşüncelerinizi en iyi hangi seçenek yansıtmaktadır?’ sorusu, beş vakit namaz kılma durumu ile karşılaştırıldığı zaman olumsuz cevap veren kişilerin hiç namaz kılmayanlar olduğu gözlenmektedir. Hiç namaz kılmadığını söyleyen 88 kişiden 27 kişi olumsuz cevap vermiştir. Cami ve namaz ile olan diyaloglarının yokluğu sebebiyle böyle bir kanaat taşıdıkları düşünülebilir. Ya da dine ve onun temsilcisi olan din görevlisine karşı negatif anlam yükledikleri de söylenebilir. Ayrıca topluma çok karışmadıklarını ve bu yüzden faydalı olamadıklarını düşünen 25 kişiden 19’u da ‘hiç namaz kılmıyorum’ ifadesini işaretleyenlerden oluşmaktadır. Tablodan da görüleceği üzere kişinin namaz kılma durumu ile din görevlilerine karşı düşünceleri arasında anlamlı bir bağ bulunmaktadır. Yapılan anova testi ile de grup ortalamaları arasında anlamlı (p:0,01) derecede farklılık bulunmuştur.

h. Halk İnanışları ve Pratikleri

Tablo 70: Halk inanışlarına ve pratiklerine inanma durumu

Aşağıdakilerden hangilerine inanıyorsunuz?		
	Sayı*	Yüzde
Nazar	89	%60,1
Sihir ve Büyü	26	%17,6
Burç yorumları	19	%12,8
Cin çarpması	15	%10,1
Fal	12	%8,1
Ölülerin musallat olması(zombi, hortlak vb.)	5	%3,4
Hiçbiri	56	%37,8
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Resmi dinin özünde olmayan fakat halk için anlam ifade eden bazı inanış ve pratikler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları dini otorite tarafından kesin olarak yasaklanmış olsa dahi halk nazarında itibar görmektedir. Katılımcılara tablo 70’de yer alan ifadelerden hangilerine inandıkları sorulmuş ve birden fazla cevap verebilecekleri söylenmiştir. En çok inanılan durum ise anketteki sıklığı %60,1 olan nazardır. Kem göz, nazar, kötü bakış olarak adlandırılabilir olan bu durum, bir başkası tarafından haset edildiği vakit kişinin başına olumsuz birtakım olayların geleceğini düşünmektir. Kuran’da kesinlikle yapılması yasak olduğu belirtilen sihir ve büyüye inanma ise %17,6 olarak ankette tercih edilmiştir. Astorolojik burç yorumları %12,8; Cin çarpması %10,1; gaybtan haber verme durumu olan fal ise %8,1 oranında temsil hakkı elde etmiştir. Ölülerin musallat olması %3,4 sıklığıyla en az tercih edilen durumdur. Bu ifadelerden hiçbirine inanmadığını belirtenlerin anketteki sıklığı ise %37,8 oranındadır.

Tablo 71: Halk inanışlarına ve pratiklerine inanma durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Aşağıdakilerden hangilerine inanıyorsunuz?	Sihir ve Büyü	19	7	26
		%12,8	%9,5	
	Nazar	67	22	89
		%45,3	%29,7	
	Cin çarpması	11	4	15
		%7,4	%5,4	
	Fal	9	3	12
		%6,1	%4,1	
	Burç yorumları	13	6	19
		%8,8	%8,1	
	Ölülerin musallat olması (zombi, hortlak vb.)	4	1	5
		%2,7	%1,4	
	Hiçbiri	25	31	56
		%16,9	%41,9	

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Tablo 71'e bakıldığı zaman 'hiçbirine inanmıyorum' diyenlerin oranı 1967 yılı öncesi doğanlar içerisinde %41,9 oranındayken, 2003-1968 yılları arasında doğanlarda ise %16,9 oranındadır. Yaşça büyük olan grubun farklı dini inanışlara daha kapalı olduğu görülmektedir. Bunun da İngiliz döneminde ve birleşik Kıbrıs döneminde Türklerin siyasi ve içtimai bir bütünlük sağladığından dolayı olduğu söylenebilir. Kıbrıslı Türkler sıkıntı dolu yıllar geçirmiş, iç savaşla mücadele etmiştir. Bu mücadelenin yanında dini alanda yaşanan boşluk doldurulamamış ve toplumun gündelik hayatında dinsel öğeler azalmıştır.

Yaşça küçük grupta ise nazara inanma yüzdesi grup içerisinde %45,3 oranında yer alırken, yaşça büyük grup içerisinde ise %29,7 oranında yer kaplamaktadır. Modern kültürün zihinlere yerleştiği hortlak ve zombi vb. hayali olaylara inanan beş kişiden biri 1967 öncesi doğumluyken geri kalan dört kişi de 2003-1968 yılları arasında doğanlardan oluşmaktadır.

Tablo 72: Halk inanışlarını ve pratiklerini yapma durumu

Aşağıdakilerden hangilerini yaparsınız?		
	Sayı*	Yüzde
Mezarlığa giderken okunmuş su götürmek	86	%58,1
Buhur, tütsü yakmak	71	%48,0
Mevlüt okumak (veya okutmak)	69	%46,6
Türbe ziyaret etmek	57	%38,5
Nazar boncuğu takmak	41	%27,7
Türbelere mum dikmek	19	%12,8
Muska yazdırmak / Muska takmak	18	%12,2
Kurşun döktürmek	15	%10,1
Hatim indirtmek için birini görevlendirmek	11	%7,4
Hatim indirmek	8	%5,4
Dini motifli yüzük, kolye vb. takmak	8	%5,4
Ağaçlara çaput bağlamak	1	%0,7
Hiçbiri	20	%13,5

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

Halk arasında rağbet gören bir takım uygulamalardan hangilerini yaptıkları katılımcılara sorulmuştur. En yüksek oranda tercih edilen %58,1 ile mezarlığa giderken okunmuş su götürme adeti olduğu saptanmıştır. Kıbrıs'ta yaygın olan bu uygulama genellikle Kur'an okumayı bilmeyen kişilerin başvurduğu bir adettir. Mezarlığa gitmeden önce su ile doldurdukları şişeleri Kur'an okumasını bilen birilerine götürerek Yasin, Fatiha, İhlas vb. sureleri okutulur. Daha sonrasında ise gidilen kabrin üzerine dökülür. İkinci en çok yapılan uygulama ise nazardan koruduğuna inanılan tütsü veya buhur yakma adetidir. Buhur zeytin yapraklarının yakılmasıyla ortaya çıkan kokulu dumanı etrafa dağıtmak suretiyle nazardan koruduğuna inanılan uygulamadır. Mevlit okutma ise Süleyman Çelebi'nin Hz. Muhammed (sav) için yazmış olduğu naatın kutsal gün ve gecelerde, düğünlerde ve özellikle cenazelerde okunmasıdır. Mevlit okutmak cenaze törenlerinde ve onu takip eden perşembesi, haftası, kırkı ve yıl dönümlerinde en çok yapılan uygulamadır. Mevlit okutmak %46,6 ile en çok yapılan uygulamaların başında gelmektedir. Ermiş'in çalışmasında ise mevlit okutanların oranı %58,9'dur.¹⁴⁴

Türbe ziyaret etmek ise %38,5 sıklığında yapılmaktadır. Anket yaparken gözlemlediğim kadarıyla türbe ziyareti Hala Sultan, Kırklar vb. din büyüklerinin kabirleri olarak algılandığı gibi yakınlarının mezar ziyareti olarak da algılanmaktadır. Nazardan

¹⁴⁴ Ermiş, a.g.e., s. 228.

korunmanın bir diğer yolu olduğuna inanılan nazar boncuğu takma %27,7; türbelere mum dikme %12,8; Muska takma veya yazdırma %12,2; Kurşun döktürme %10,1 oranındadır. Hatim indirmek için birini görevlendirenlerin oranı %7,4 iken şahsen hatim indirenler ise %5,4 oranındadır. Dini motifli yüzük, kolye vb. aksesuarları takınanların oranı da %5,4'tür. Ağaçlara çaput bağladığını söyleyen bir kişi de %0,7 oranındadır. Hiçbirini yapmadığını söyleyenlerin oranı ise %13,5'tir.

Mezarlığa giderken okunmuş su götürmek farklı bir açıdan bakıldığında Kuran okumayı bilmeyen kişiler için vicdani bir rahatlama olduğu söylenilebilir. Mezarda bulunan yakınlarının arkasından Yasin okutmak, dini ve örfi bir uygulama olduğu için, okunmamış olması kişilerin vicdanını rahatsız etmektedir. Bu yüzden okunmuş su uygulaması Kıbrıs özelinde, Davie'nin de söylediği gibi 'vekaleten' icra edilen dini bir pratik haline dönüşmüştür.¹⁴⁵ Sosyal hayatta dinle ilişkinin neredeyse cenaze törenlerine indirildiği bir toplumda mevlit okutmak, Kıbrıs özelinde çok önemli bir adettir. Doğum, sünnet, düğün ve cenaze törenlerinde okunan mevlit, toplum için '*anchoring*'(çıpa)¹⁴⁶ görevi görmektedir. '*Anchoring*' kavramı, geminin savrulmasını engelleyen demirleme veya karaya tutunmasını sağlayan çıpalama olayına benzetilmektedir. Dinle ilişkisi en aza inmiş toplumlarda bile doğum, sünnet, düğün ve cenaze merasimleri nedeniyle mevlid-i şerif, Yasin, İhlas, Fatiha vb. sureler okunmakta, dualar edilmektedir.

Kilise ayinlerinde ayini yöneten kişinin buhurdanlık ile etrafa koku yayma uygulaması, Kıbrıslı Türklerde de nazardan korunmanın ve bereketin sembolü olarak algılanmaktadır. Yine türbelere mum dikme adetin de Hristiyan temelli bir uygulama olduğunu söylebiliriz. Hatim indirmek için birini görevlendirme yapılan pratikler açısından alt sınıflarda yer alırken kendisi hatim indirenler ise daha azdır. Yine aynı şekilde dini motifli kolye ve yüzük takmak da az rastlanan bir uygulamadır. Bir kişi ise ağaçlara çaput bağladığını söylemektedir. Anlaşılacağı üzere Kıbrıslı Türklerde ağaçlara çaput bağlama uygulaması çok rastlanan bir uygulama değildir.

¹⁴⁵ Grace Davie, **Modern Avrupa'da Din**, çev. Akif Demirci, İstanbul: Küre Yayınları, 2005, ss 91-92.

¹⁴⁶ Ali Köse, 'XXI. Yüzyıl Türkiye'sinde Gelenekle Modernite Arasında Din Algıları ve Dindarlık Formları: Sosyolojik Bir Bakış', **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 49, Aralık 2015, s. 10.

1. Türbe Ziyaretleri

Tablo 73: Katılımcıların türbe ziyaretleriyle ilgili düşünceleri ve davranışları

Hala Sultan, Kırklar ve Hz. Ömer türbeleri ile ilgili düşünce ve davranışlarımız nedir?	Frekans	Yüzde
Buraların kutsal mekânlar olduğunu düşünüyorum ve bir kısmını ziyaret ettim	108	%73,0
Buralara giderek kurban kestim, dilekte bulundum	1	%0,7
Bu yerlere gitmeyi doğru bulmuyorum ama yakınlarımla isteğiyle gittim	9	%6,1
Hiç gitmedim, gitmeyi de düşünmüyorum	11	%7,4
Bu konuda fikrim yok	16	%10,8
Diğer(belirtiniz)	3	%2,0
Toplam	148	100,0

Peygamber, evliya, sahabe, din büyükleri gibi şahsiyetlerin medfun buldukları kabirler ölümlerinden sonra da itibar görmeye devam etmektedir. Sıkıntısı olan, çocuğu olmayan, iyi iş veya iyi eş sahibi olmak isteyen vb. değişik bir takım arzu ve isteklerini yerine gelmesi için bu türbelere ya da yatırlara giderek dua etmektedirler. Kıbrıs'ta bulunan en meşhur türbelerden biri Peygamberin (sav) süt teyzesi Hala Sultan adlı sahabinin türbesidir. Ayrıca Girne kıyılarında sahabeden akıncı komutanı Hz. Ömer ve silah arkadaşlarının türbesi bulunmaktadır. Turabi Dede türbesi, Bayraktar Türbesi, Kırklar Türbesi vd. de Kıbrıs'ın manevi kültürüne katkısı olduğu düşünülen şahsiyetlerin yatır yerleridir. Örneklemin büyük bir çoğunluğu bu sayılan yerlerden bir ya da birkaçını ziyaret etmiş ve manevi havayı solumuştur. Buraların kutsal mekanlar olarak gören ve ziyaret edenlerin oranı %73'tür. Ayrıca bir kişi de bu mekanlarda kurban kesip dilekte bulunduğunu belirtmektedir. Bu türbeleri kutsal görmediği halde aile, eş, dost isteğiyle gidenlerin oranı da %6,1'dir. Hiç gitmeyip gitmeyi düşünmeyenler ise %7,4 oranında küçük bir grubu temsil etmektedir. Bu konuda fikri olmadığını beyan edenler ise gitmeyenlerden daha fazla olup %10,8 oranındadır. Türbe ziyaretleri Kıbrıslı Türklerin dini hafızasında yerini korumaktadır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki adanın ikiye bölünmüşlüğü nedeniyle başta Hala Sultan Türbesi olmak üzere önemli bazı türbeler güneyde yer almakta ve ulaşım problemi yaşanmaktadır. Son senelerde Din İşleri Başkanlığı öncülüğünde dini bayramlarda Hala Sultan Türbesi'ne günübirlik turlar düzenlenmektedir. Dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus ise tablo 54'de adak adama sorusuna 'evet adadım ve yerine getirdim' diyenler %56,1 idi. Adayıp imkanı olunca yerine getirmek isteyenler ise %4,7 oranındaydı. Bu iki grup yani %60,8'i temsil eden kişiler adak adadıklarını belirtmektedir. Halbuki türbelere gidip kurban

kese bir kişi %0,7 oranındaydı. Anlaşılaçağı üzere türbelere gidip adak adama ile aynı doğrultuda değildir. Ayrıca adak adamayı sadece türbelerle ilişkilendirmek yanlış olacağı kanaatindeyim. Kurban adak etme, oruç tutma ve sadaka verme gibi pratikler de adak inancına girebilmektedir. Ancak adak inancını oluşturan mum dikme ya da dilekte bulunmayı da hesaba katmak gerekmektedir.

i. Şeyh Nazım Kıbrısî Dergahını Ziyaret Etme

Tablo 74: Şeyh Nazım Dergahı'na gidip gitmeme durumu

Nazım Kıbrısî Dergâhına hiç gittiniz mi? Neler hissettiniz?		
	Frekans	Yüzde
Evet gittim. Oradaki manevi huzuru hissettim	23	% 15,5
Evet gittim ama pek birşey hissetmedim	33	% 22,3
Hayır gitmedim. Ama gitmeyi düşünüyorum	22	% 14,9
Hayır gitmedim. Gitmeyi düşünmüyorum	59	% 39,9
Bu konuda fikrim yok	11	% 7,4
Toplam	148	% 100,0

Şeyh Nazım Kıbrısî mahlasıyla tanınan Mehmet Nazım Adil, Kıbrıs orjinli bir nakşi cemaatinin merhum ve kurucu lideridir. Üniversite eğitimi için gittiği İstanbul'da Nakşibendiyye tarikatına dahil olmuştur. Manevi eğitimini tamamlamak üzere İstanbul'dan Şam'a gitmiş, Şeyh Dağıstanî'ye intisab etmiştir. Daha sonra Kıbrıs'a dönerek irşat ve tebliğ faaliyetlerinde bulunmuştur. Son dönemlerde medyatik bir konu olan Adnan Oktar cemaatiyle olan absürt ilişkisi hesaba katılmazsa Kıbrıs'ta tevhit inancını geliştirmek mücadele dolu yıllar geçirmiştir. Kıbrıs'a döndüğü zaman o günün Kıbrıs Türk Liderliği ile ters düşmüş ve toplumdaki dışlanmış. Üzerindeki baskılar Dr. Fazıl Küçük öldükten sonra hafiflemiştir. Bugün dergahın bulunduğu Lefke ilçesini merkez alarak faaliyetlerine devam etmiştir. Ayrıca Lefke'deki dergahın yanındaki cami Kıbrıs'ın en eski camisidir.

Lefke 2016 yılına kadar Güzelyurt sınırları içerisinde bir kaza iken bugün müstakil bir ilçe olmuştur. Lefke ve Güzelyurt'un birbirine yakın oluşu nedeniyle katılımcılara dergaha gidip gitmedikleri sorulmuştur. Bu sorumuza en çok verilen 'Hayır gitmedim. Gitmeyi düşünmüyorum' yanıtı %39,9 oranındadır. Daha sonrasında ise gittiği halde manevi huzuru hissetmediğini belirtenlerin oranı %22,3 oranındadır. Dergaha gidip manevi huzuru hissedenler ise %15,5 oranındadır. 'Hayır gitmedim ama gitmeyi düşünüyorum' diyenler ise

%14,9 oranındadır. Bu konuda fikir belirtmeyenler ise %7,4 oranındadır. Derhaha gidip manevi huzuru hissedenlerin ya da hissetmeyenlerin toplam oranı %37,8'dir. Tablodan da görüleceği üzere Şeyh Nazım, yerli Kıbrıslılar üzerinde yoğun bir etkiye sahip değildir.

Tablo 75: Şeyh Nazım Dergahına gidip gitmeme durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare)

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Şeyh Nazım Kıbrısî Dergâhına hiç gittiniz mi? Neler hissettiniz?	Evet gittim. Oradaki manevi huzuru hissettim	19	4	23
		%20,7	%7,1	%15,5
	Evet gittim ama pek birşey hissetmedim	21	12	33
		%22,8	%21,4	%22,3
	Hayır gitmedim. Ama gitmeyi düşünüyorum	12	10	22
		%13,0	%17,9	%14,9
	Hayır gitmedim. Gitmeyi düşünmüyorum	33	26	59
		%35,9	%46,4	%39,9
Bu konuda fikrim yok	7	4	11	
	%7,6	%7,1	%7,4	
Toplam	92	56	148	
	%100,0	%100,0	%100,0	

p: 0,227 p>0,05

Yapılan ki kare testiyle dergaha gitme durumu ile yaş arasında anlamlı (p:0,227) bir fark bulunamamıştır. Fakat tablo 75'e bakıldığı zaman dergaha gidip manevi huzuru hissedenler yaşça küçük grupta daha çok yer almaktadır. Genç grup içerisinde %20,7 oranında iken yaşça büyük grupta manevi huzur hissettiklerini söyleyenler %7,1 oranındadır. Ayrıca gitmeyip gitmeyi de düşünmeyenler yaşça büyük grubun neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Grup içerisinde %46,4 oranında gitmeyip gitmeyi de düşünmeyenler bulunmaktadır. Gitmeyip gitmeyi düşünmeyenler genç grubun da en kalabalık ekibini oluştururken grup içerisindeki oranı %35,9'dur. Diğer sıklarda ise çok fark bulunmamaktadır. Burada belirtmek gerekir ki 1984 yılında Dr. Fazıl Küçük'ün ölümüyle beraber yeni lider olan Rauf Raif Denктаş, Şeyh Nazım Kıbrısî'ye selefi gibi katı yaklaşmamıştır. Kıbrıs Türk Liderliği'nin ılıman tavrı, kuzeyde Türklerden müteşekkil bir yapı olması, etnik çatışmanın sona ermesi, Türkiye'den gelen göçmenler vb. birsürü etkeni göz önünde bulundurursak genç kuşağın yaşça büyük kuşağa göre dergaha gitme durumunun arttığı ve manevi huzuru aradığı

görürecektir. Ayrıca tekrar belirtmek gerekirse her iki grup içerisinde şeyhten etkilenen ve manevi huzuru bulduğunu düşünenler daha azdır.

j. Katılımcıların Cami Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 76: Cami hakkındaki düşünceler

Camiye girdiğinizde ne hissediyorsunuz?	Frekans	Yüzde
Huzur buluyorum	106	%71,6
Gittim ama bir şey hissetmedim	27	%18,2
Bana ölümü hatırlatıyor	6	%4,1
Ürperti duyuyorum, korkuyorum	1	%0,7
Camiye hiç gitmedim	6	%4,1
Diğer(belirtiniz)	2	%1,4
Toplam	148	%100,0

‘Camiye girdiğinizde ne hissediyorsunuz’ sorusuna en çok verilen yanıt %71,6 ile ‘Huzur buluyorum’ cevabı olmuştur. İkinci sırada ise gidip birşey hissetmeyen %18,2 ile yer almaktadır. ‘Bana ölümü hatırlatıyor’ diyenler %4,1 iken ürperti duyduğunu söyleyen bir kişi ise %0,7 oranındadır. Ayrıca hiç camiye gitmediğini söyleyen 6 kişi de %4,1 oranındadır. Diğer şıkkını tercih eden bir kişi herhangi birşey belirtmezken diğer kişi ise eskiden gidip huzur bulduğunu ancak şimdilerde hiç gitmediğini belirtmiştir. Tablo 73’de türbe ziyareti yapan ve bu yerleri kutsal olarak görenlerin oranı %73 ile tablo 76’de camide huzur bulduğunu söyleyen %71,6 oranı arasında niceliksel olarak bir yakınlık vardır. Denilebilir ki namaz bölümünde aldığımız cevaplara göre namaz kılma oranları çok düşük olsa da camiye gitme veya camiyle alakalı olma Kıbrıslı Türkler için halen manevi bir anlam kazanmaktadır.

k. Müslüman Olmanın Alameti

Tablo 77: Müslüman olmanın alameti hakkındaki düşünceler

Size göre bir Müslüman nasıl olmalı?	Frekans	Yüzde
Camiye gitmeli. Namazında, orucunda olmalı	19	%12,8
İbadetlerini aksatsa bile imanlı olmalı	25	%16,9
İbadet etmese bile kalbi temiz, doğru ve dürüst olmalı	95	%64,2
Bu konuda fikrim yok	7	%4,7
Diğer (belirtiniz)	2	%1,4
Toplam	148	%100,0

Kalp temizliğine vurgu yapılması Kıbrıslı Türklerde genel bir kanıdır. Anket yapılan kişilerde bu açıkça gözlenmiştir. Nitekim tabloda da görüleceği gibi Müslüman'ı betimleyen şıklar arasında en yüksek oy oranı açık ara %64,2 ile 'ibadet etmese bile kalbi temiz, doğru ve dürüst olmalı' şıkkı tercih edilmiştir. Tablo 38'de sorulan 'Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir?' sorusuna ise ilk sırada %44,6 oranında 'Kalbi temiz olan Müslüman olmasa da cennete girebilir' ifadesiydi. İbadetin ya da imanın temel şartlarının arka plana atıldığı, dinin ahlaki erdemlere indirgendiği bu iki soruda açıkça görülmektedir.

Müslüman'ın nasıl olacağı sorusunda ikinci sırada yer alan 'ibadetlerini aksatsa bile imanlı olmalı' tercihi %16,9 oranındadır. İslam'ın şartlarından olan namaz ve orucun vurgulandığı 'Camiye gitmeli. Namazında, orucunda olmalı' ifadesi ise %12,8 oranında tercih edilmiştir. Fikir belirtmeyen 7 kişinin oranı %4,7'dir. Diğer şıkkını tercih edenlerden biri 'Beni ilgilendirmiyor' derken diğer kişi de herhangi birşey ifade etmemiştir. Ermiş, yaptığı çalışmada 'kalbi temiz olmalı' diyenlerin %57,1, 'namazında niyazında olmalı' diyenlerin ise %8,5 olduğunu tespit etmiştir.¹⁴⁷

I. Katılımcıların Dövme Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 78: Dövme hakkındaki düşünceler

Dövmeniz var mı?	Frekans	Yüzde
Evet var	34	%23,0
Hayır yok. Dövme yaptırmak günahtır	47	%31,8
Şimdilik yok. Belki ileride yaptırabilirim	12	%8,1
Cildime zarar verdiği için yaptırmadım	14	%9,5
İlgimi çekmediği için yaptırmadım	25	%16,9
Bu konuda fikrim yok	16	%10,8
Toplam	148	%100,0

Vucuda çeşitli figürlerin kalıcı ya da geçici olarak resmedildiği dövme ile alakalı bir soru sorulmuş ve tablodaki cevaplar elde edilmiştir. En çok tercih edilen ifade %31,8 ile dövmenin günah olduğu ve bu yüzden yapılmadığı ifadesidir. 'Evet var' diyenler ise %23 ile ikinci sırada yer almaktadır. İlahi bir ceza ya da günah kavramı olmaksızın düşünülebilecek bir ifade olan 'İlgimi çekmediği için yaptırmadım' ifadesi ise %16,9 oranında tercih edilmiştir. Fikir belirtmeyenlerin oy oranı da %10,8'dir. Cildine zarar vereceği düşüncesiyle

¹⁴⁷ Ermiş, a.g.e., s. 244.

yaptırmayanların oranı ise %9,5'dir. Hali hazırda dövmesi olmadığı halde ilerde yaptırabileceğini ifade edenlerin oranı ise %8,1'dir.

Tablo 79: Dövme hakkındaki düşünceler ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare)

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Dövmeniz var mı?	Evet var	32	2	34
		%34,8	%3,6	%23,0
	Hayır yok. Dövme yaptırmak günahdır	28	19	47
		%30,4	%33,9	%31,8
	Şimdilik yok. Belki ileride yaptırabilirim	11	1	12
		%12,0	%1,8	%8,1
	Cildime zarar verdiği için yaptırmadım	9	5	14
		%9,8	%8,9	%9,5
	İlgimi çekmediği için yaptırmadım	6	19	25
		%6,5	%33,9	%16,9
Bu konuda fikrim yok	6	10	16	
	%6,5	%17,9	%10,8	
Toplam	92	56	148	
	100,0	100,0	100,0	

p: 0,000 p<0,05

Dövme yaptırmama durumu ile yaş arasındaki ilişkiye bakılmış ve ki kare testi uygulanmıştır. Yapılan ki kare testi sonucunda dövme yaptırmama ile yaş arasında anlamlı ($p:0,000$) derecede farklılık tespit edilmiştir. Dövmesi olan 34 kişiden 2 kişi hariç geri kalanı 2003-1968 yılları arasında doğanlardan oluşmaktadır. Yaşça küçük grup içerisinde %34,8 oranında dövmesi olanlar yer almaktadır. Yaşça büyük grupta ise dövmesi olan 2 kişinin oranı %3,6'dır. Günah olduğu için yaptırmayanlar iki grupta da oranları birbirine yakındır. Yaşça küçük grupta %30,4 oranında iken yaşça büyük grupta ise %33,9 oranındadır. Halihazırda dövmesi olmadığı halde ileride yaptırabileceğini belirtenlerin biri hariç geri kalanı yaşça küçük grupta yer almaktadır. İlgisini çekmediği için yaptırmayanlar yaşça büyük grupta %33,9 oranında yer alırken yaşça küçük grupta bu oran %6,5 oranındadır. Ayrıca fikir belirtmeyenlerin yaşça büyük grup içerisinde oranı da %17,9 oranındadır. Yaşça küçük grup dövme yaptırmaya daha meyillidir. Dövmesi olan ve ileride dövme yaptırabileceğini söyleyenlerler belirgin bir şekilde daha yüksek orandadır. Yaşça büyük grupta ise ilgisini çekmediği için yaptırmayanlar ve fikri olmayanlar göze çarpmaktadır. Dövmenin günah

olduğunu düşünenler iki grupta da birbirine yakındır. Örneklemin %31,8'i dövmeyle günah kabul ederken geri kalanı farklı ifadeleri tercih etmiştir.

m. Fatıha Suresi'ni Bilme

Tablo 80: Fatıha Suresini bilme durumu

Fatıha Suresini ezbere biliyor musunuz?		
	Frekans	Yüzde
Evet	122	% 82,4
Hayır	21	% 14,2
Unuttum	5	% 3,4
Toplam	148	% 100,0

Fatıha Suresi Kuran-ı Kerim'in ilk sırasında yer alan ve Kuran'ın özeti mahiyetinde bir suredir. Fatıha açılış anlamındadır. Ayrıca bu sure cenazelerde, kabirlerde ve farklı bir çok duanın sonunda okunur. Namazın rukunlarından olan kıraat yani Kuran'dan bir parça okunmasının asgari şartı Fatıha Suresi'nin okunmasıdır. Bu sureyi ezbere bilme durumuna bakıldığı zaman %82,4 oranında ezbere bilenler ilk sırada yer almaktadır. %14,2 oranında katılımcı ise bu sureyi ezbere bilmediklerini ifade etmektedir. Unuttum diyen 5 kişinin oranı ise %3,4 oranındadır. Yıldırım, tamamı 25 yaş altı katılımcılardan oluşan örnekleminde ise Fatıha suresini bilenlerin %81,9 olduğunu tespit etmiştir.¹⁴⁸

Tablo 81: Fatıha Suresi'ni bilme durumu ile cinsiyet durumunun ilişkisi (ki kare)

		Cinsiyet		
		Kadın	Erkek	Toplam
Fatıha Suresini ezbere biliyor musunuz?	Evet	53	69	122
		% 94,6	% 75,0	% 82,4
	Hayır	2	19	21
		% 3,6	% 20,7	% 14,2
	Unuttum	1	4	5
		% 1,8	% 4,3	% 3,4
Toplam	56	92	148	
	% 100,0	% 100,0	% 100,0	

p: 0,009 p<0,05

Fatıha Suresi'ni ezbere bilme durumu ile cinsiyet durumunun ilişkisine bakıldığı zaman anlamlı (p:0,009) derecede farklılık bulunmuştur. Kadınlar %94,6 oranında sureyi

¹⁴⁸Yıldırım, a.g.e., s. 84.

ezbere bilmektedir. İki kadın ise bu sureyi ezbere bilmedikleri görülmüştür. Bir kişi ise unuttuğunu ifade etmiştir. Erkeklerde ise oranlar kadınlara oranla düşmektedir. Ezbere bilenler %75 oranında iken, bu sureyi ezbere bilmediğini ifade edenlerin oranı ise %20,7 oranındadır. Unuttuğunu ifade eden 4 erkek katılımcının oranı ise %4,3 oranındadır. Örnekleme katılan erkek katılımcılardan her dört kişiden biri Fatiha Suresi'ni ezbere bilmemektedir. Bu durum kadınların dindarlık seviyesinin daha yüksek olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 82: Fatiha Suresi'ni bilme durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare)

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Fatiha Suresini ezbere biliyor musunuz?	Evet	71	51	122
		%77,2	%91,1	%82,4
	Hayır	17	4	21
		%18,5	%7,1	%14,2
	Unuttum	4	1	5
		%4,3	%1,8	%3,4
	Toplam	92	56	148
		%100,0	%100,0	%100,0

p: 0,098 p>0,05

Fatiha Suresi'ni ezbere bilme durumu ile yaş durumu arasında ki kare testine göre anlamlı (p:0,098) bir derecede farklılık bulunamamıştır. Ancak tablo 82'ye bakıldığında Fatiha Suresi'ni ezbere bilenlerin yaşça büyük grupta daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sureyi ezbere bilenler yaşça büyük grupta %91,1 oranında iken yaşça küçük grupta %77,2 oranında yer almaktadır. Yaşça küçük grup içerisinde %18,5 oranında bu sure ezbere bilinmemektedir. Yaşça büyük grupta ise %7,1 oranındadır. Unuttuğunu ifade eden 5 kişiden biri yaşça büyük grupta yer alırken diğer dördü yaşça küçük grupta yer almaktadır. Yaşça küçük grup içerisinde %4,3 oranında unuttuğunu ifade edenler var iken bu oran yaşça büyük grup içerisinde %1,8 oranındadır. Yaşça büyük grup yaşça küçük gruba göre Fatiha Suresi'ni bildikleri ortaya çıkmaktadır. Yaş ile dini bilgi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ayrıca tablo 81 ve tablo 82 birarada düşünüldüğünde Fatiha Suresi'ni ezbere bilmeyenler genç erkekler arasında daha çok olduğu söylenebilmektedir.

n. Gusül Abdestini Bilme

Tablo 83:Gusül abdesti bilme durumu

Gusül abdesti nasıl alınır biliyor musunuz?		
	Frekans	Yüzde
Evet	104	%70,3
Hayır	23	%15,5
Kısmen	16	%10,8
Bu konuda fikrim yok	5	%3,4
Toplam	148	%100,0

Gusül özel durumlarda yapılan bir çeşit temizlenme şeklidir. Arapça ‘ğasele’ yıkamak kelimesinden türemiştir. Gusül abdesti maddi ve manevi temizlik için şarttır. Boy abdesti ya da cenabetlik abdesti olarak da anılmaktadır. Gusül abdestinin nasıl alındığını bilip bilmedikleri katılımcılara sorulmuştur. Evet diyenlerin oranı %70,3 oranındadır. Hayır diyen ve bilmediğini ifade edenlerin oranı ise %15,5’tir. Kısmen ifadesini tercih edenler ise %10,8’dir. Fikir belirtmeyen 5 kişinin oranı ise %3,4 oranındadır. En temel ve özel temizlenme şekli olan gusül abdestini bilme durumu evet ile en çok olsa da katılımcılar arasında bilgi eksikliği olduğu gözlenmiştir. Anket süresince gözlenen bir diğer durum ise ‘gusül’ kelimesinin yerine boy abdesti, banyoda alınan abdest, cenabetlik abdesti gibi farklı ifadelerin kullanılmasıdır.

Tablo 84: Gusül abdestini bilme durumu ile 1967 yılından önce ve sonra doğanlar arasındaki ilişki (ki kare)

		Hangi yılda doğdunuz?		
		2003-1968 yılları arasında doğanlar	1967 yılı ve öncesinde doğanlar	Toplam
Gusül abdesti nasıl alınır biliyor musunuz?	Evet	56	48	104
		%60,9	%85,7	%70,3
	Hayır	21	2	23
		%22,8	%3,6	%15,5
	Kısmen	12	4	16
		%13,0	%7,1	%10,8
Bu konuda fikrim yok		3	2	5
		%3,3	%3,6	%3,4
Toplam		92	56	148
		%100,0	%100,0	%100,0

p: 0,006 p<0,05

En temel dini bilgilerden biri olan gusül abdestinin nasıl alındığını bilme durumu ile yaş kriteri karşılaştırıldığı zaman yaşça küçük olan grupta bilmeyenlerin çokluğu göze çarpmaktadır. Yapılan ki kare testi sonucunda 1967 yılından önce doğanlar ve sonra doğanlar ile gusül abdesti bilme durumu arasında anlamlı (p:0,006) bir derecede farklılık vardır. Yaşça küçük grup içerisinde gusülün nasıl alındığını bilenlerin oranı %60,9 iken, kısmen bildiğini söyleyenlerin oranı da %13'dür. Bu grup içerisinde gusül abdestinin nasıl alındığını bilmeyenlerin oranı %22,8'dir. Ayrıca bu konu hakkında fikri olmayan üç kişinin oranı da %3,3'tür. Yaşça büyük grup içerisinde ise %85,7 oranında katılımcı gusül abdestinin nasıl alındığını bilirken, %7,1 oranında ise bu soruya kısmen yanıtını vermiştir. Gusül abdestinin nasıl alındığını bilmediğini söyleyenlerin oranı %3,6 iken yine aynı oranda bu konuda fikri olmayan iki kişi vardır. Gusül abdestinin genç kuşak arasında bilinme oranı azalmaktadır. Dövme yaptırma durumu ile gusül abdestini bilme arasında bir benzerlik bulunmaktadır. Fıkhî olarak gusül abdestine mani olan dövme yaptırma, Kıbrıslı gençler arasında yaygın ve popüler bir eylemdir. Tablo 78'deki dövme konusu ile tablo 84'deki gusül abdestini bilme durumlarını göz önünde bulundurursak genç jenerasyonun dövme eğilimi olmakla beraber gusül konusunda bilgisizlik içerisindeyler.

o. Katılımcıların Uygulama Boyutundaki Dindarlık Düzeyi

Tablo 85: Uygulama boyutunda dindarlık düzeyi

Dini inançları uygulama ve ibadetleri yerine getirme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?		
	Frekans	Yüzde
Çok dindar	1	%0,7
Dindar	56	%37,8
Dinle az ilgili	73	%49,3
Dine ilgisiz	13	%8,8
Dine karşıt	4	%2,7
Diğer(belirtiniz)	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Dini inanç ve ibadetleri yerine getirme konusunda katılımcıların kendilerini nasıl yorumladıkları sorulmuş ve en çok tercih edilen cevap dinle az ilgili olmuştur. Orta bir değer taşıyan bu ifade, soru kökü itibarıyla içinde 'az' kelimesi geçtiği için zaman zaman katılımcılarda negatif bir anlam taşıdığı anlaşılmıştır. %49,3 oranında katılımcı dinle az ilgili olduğunu beyan etmiştir. Dini inanç ve ibadetleri yerine getirme de çok yüksek değerlere

sahip olmayan katılımcılar, orta bir değer gördükleri dindar ifadesini de tercih etmiştir. Dindar ifadesini tercih edenlerin oranı da %37,8'dir. Dine ilgisiz olduğunu söyleyenlerin oranı %8,8 iken dine karşıt olduğunu bildiren 4 kişinin de oranı %2,7'dir. Çok dindar olduğunu düşünen bir kişinin oranı da %0,7'dir. Bir kişi de diğer seçeneğini işaretlemiş ama açıklama yapmamıştır. Bu soruya benzer bir şekilde (tablo 15) katılımcılara kendilerini ne düzeyde dindar gördükleri sorulmuş ve o soruda da en yüksek değer %54,7 ile orta derece dindar seçeneği ilk sırada yer almıştır. Ayrıca dini bilgi düzeylerin sorgulandığı bir soruda ise (tablo 65) en yüksek oran %50,7 ile 'orta' ifadesiydi. Katılımcıların kendilerini az ya da çok iki uçta da görmek istememeleri, psikolojik olarak orta sıralarda yer alma eğilimi olarak açıklanabilir.

ö. Katılımcıların Dini Törenler Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 86: Dini törenlere katılma durumu

Toplumsal hayatınızda önemli bir yeri olan (Mevlit, Hatim, Cenaze, yıl dönümü vb.) dini törenlere katılır mısınız?		
	Frekans	Yüzde
Dini bir vazifedir. Bu yüzden katılıyorum	86	%58,1
Adettir. Herkes katıldığı için katılıyorum	47	%31,8
Bana ölümü hatırlatır. Bu yüzden katılmak istemem	3	%2,0
Hayır, katılmam. Günümüz itibariyle bu etkinlikler çağ dışı kalmaktadır	3	%2,0
Diğer (Belirtiniz)	4	%2,7
Sevdiklerimi anmak/ ölünün anısını yaşatmak için katılıyorum	5	%3,4
Toplam	148	%100,0

Bireyler üyesi oldukları toplumların belirli aktivitelerine katılarak toplumun bir parçası olmaktadır. Bu aktivitelere çeşitli anlamlar yüklenmektedir. Mevlit, hatim, cenaze vb. dini törenler toplum üyeleri belirli zamanlarda bir araya getiren aktivitelerin başlıcalarındandır.¹⁴⁹ Toplumsal hayatta önemli yeri olan dini törenlere katılıp katılmama durumu katılımcılara sorulmuştur. 'Dini bir vazifedir. Bu yüzden katılıyorum' diyen %58,1 oranındaki katılımcı en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Adet olduğunun düşünen ve bu yüzden katılan %31,8 oranındaki grup ise ikinci sırada yer almaktadır. 'Bana ölümü hatırlatır. Bu yüzden katılmak istemem' diyen üç kişi ile 'Hayır katılmam. Günümüz itibariyle bu etkinlikler çağ dışı kalmaktadır' diyen diğer üç kişi %2'ser orandadır. 'Sevdiklerimi anmak/ ölünün anısını yaşatmak için katılıyorum' tercihi anket cevaplarında yer almazken diğer

¹⁴⁹ Köse, a.g.e., s. 10.

tercihinde yer kaplaması nedeniyle ayrıca belirtilme ihtiyacı duyulmuştur. Bu tercihi söyleyenlerin genel olarak kullandıkları söylemler göz önünde bulundurulursa dini törenlerin toplumsal anlamından veya dini anlamından öte sadece kişiye saygı amaçlı tören olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Yani dinden ve adetlerden soyutlanmış bir ifade olduğu söylenebilir. Bu cevabı verenlerin oranı da %3,4 oranındadır. Diğer tercihindeki iki kişi sebep belirtmemiştir. Öteki iki kişi ise şıklarda yer alanların aksine genel olarak dini törenler katılmadıklarını belirtmiştir. Genel olarak değerlendirildiği zaman dini törenler (özellikle cenaze merasimleri) Kıbrıs Türkü için toplumsal bir işleve sahiptir.

p. Katılımcıların Allah'ı Anma Durumu

Tablo 87: Allah'ı anma durumu

İbadet esnasında (namaz kılarken, oruçlu iken, dua ederken vb.) veya günlük işlerinizi yaparken, Allah'a yakın olduğunuzu düşünerek bir ürperti veya heyecan duyduğunuz anlar oluyor mu?		
	Frekans	Yüzde
Evet oluyor. Allah ile irtibat kurduğumu hissedip huzur buluyorum	64	%43,2
Evet oluyor. Korkuya kapılıyorum	7	%4,7
Hayır olmuyor. Böyle şeylere inanmam	13	%8,8
Böyle hissettiğim bir an oldu mu emin değilim	42	%28,4
Bu konu da fikrim yok	22	%14,9
Toplam	148	%100,0

Yaratan ile kul arasındaki iletişimin farklı bir boyutu da kişisel tecrübelerdir. Dua ederken, ibadet ederken ya da gündelik hayatta kişinin kendini Allah'a yakın hissettiği anlar olduğu vakidir. Nitekim Hz. Muhammed (sav) 'Kulun Allah'a en yakın olduğu an secde anıdır' buyurmaktadır. Katılımcılara Allah'a yakın olduğunu düşünerek bir ürperti ya da heyecan duydukları anlar olup olmadığı sorulmuştur. En yüksek oran %43,2 ile 'Evet oluyor. Allah ile irtibat kurduğumu hissedip huzur buluyorum' tercihi olmuştur. İkinci olarak da %28,4 ile 'Böyle hissettiğim bir an oldu mu emin değilim' diyenlerin oluşturduğu gruptur. Bu soruda da göze çarpan fikri olmayanları %14,9 oranında oluşudur. 'Hayır olmuyor. Böyle şeylere inanmam' diyerek kendini karşıt pozisyona sevkedenlerin oranı da %8,8'dir. En az tercih edilen cevap ise %4,7 oranında 'Evet oluyor. Korkuya kapılıyorum' yanıtıdır.

Tablo 87'de alınan cevaplara bakıldığı zaman Allah ile irtibat kurduğunu hissedenlerin (ilk iki sıra olumlu ve olumsuz birarada) oranı %47,9'dur. Yani örneklerimin

yarıya yakını Allah ile irtibat kurduğunu tecrübe etmektedir. Anket yaparken yaşadığım birkaç anektodu burada paylaşmak isabet olacaktır. Yaşça büyük gruba dahil bir katılımcı soruyu okuduğum esnada ağlamaya başlamıştır. Ağlaması geçtikten sonra tekrar ikinci kere soruyu tekrarladığımda tekrar ağlamaya başlamış ve ‘Kusura bakma. Onun adı anıldığı zaman dayanamayıp ağlıyorum’ diyerek Allah sevgisini belirtmiştir. Yaşça küçük gruba dahil olan bir diğer katılımcı ise soruyu okuduğum esnada irkilerek soruyu yanıtlamadan parmağıyla ‘Evet oluyor. Korkuya kapılıyorum’ tercihini işaret etmiştir.

5. Dinî Algı, Düşünce ve Etki Boyutu

a. Tercih Edilen Zengin Olma Biçimi

Tablo 88: Tercih edilen zengin olma biçimine göre dağılım

Mümkün olsaydı hangi yoldan zengin olmak isterdiniz?	Frekans	Yüzde
Helal yoldan çalışıp kazanarak	124	%83,8
Piyango, Loto gibi şans oyunlarıyla	9	%6,1
Define bularak	1	%0,7
Miras yoluyla	6	%4,1
Faize para vererek	1	%0,7
Zengin biriyle evlenerek	1	%0,7
Diğer(Belirtiniz)	3	%2,0
Zengin olmak istemiyorum	3	%2,0
Toplam	148	%100,0

Katılımcılara ‘Mümkün olsaydı hangi yoldan zengin olmak isterdiniz?’ diye sorulmuş ve en yüksek yanıt %83,8 ile ‘Helal yoldan çalışıp kazanarak’ cevabı olmuştur. Meşru olanları sıralayacak olursak miras yoluyla diyenler %4,1; zengin biriyle evlenerek diyen bir kişi %0,7 oranındadır. Dinen meşru olmayan faize para vererek cevabını veren bir kişi %0,7; piyango, loto vb. şans oyunlarıyla diyenler %6,1 oranındadır. Ayrıca define bularak diyen bir kişi de %0,7 oranındadır. Bu soruya üç kişi diğer şıkkını tercih ederek zengin olmak istemediğini belirtmiştir. Bu yüzden onlar da %2 oranında ayrıca belirtilmiştir. Diğer tercihindeki üç kişiden biri ‘farketmez’ diyerek dinen meşru olup olmayacağını sorgulamamıştır. Bir kişi de ‘mümkün olsa çalışıp kazanarak ama mümkün olmayacağı için şans oyunları’ demiştir. Bir kişi de sadece ‘çalışarak’ yazmış ve ‘helal’ olup olmayacağını belirtmemiştir. Meşru yolları bir arada sayacak olursak %88,6 oranını elde edilmektedir. Ayrıca en yüksek orana sahip ve açık ara birinci olan yanıt da %83,6 ile helal olan yollar

olduğunu belirtmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi helal yollara müracaat etmek Kıbrıslı Türklere önem arz etmektedir.

b. Katılımcıların Sosyal Meseleler Hakkındaki Düşünceleri

Katılımcılara on adet ifade sorulmuş ve görüşlerine müracaat edilmiştir. Bu ifadeler bir önceki sorular gibi yoruma dayalı çoktan seçmeli sorular yerine likert tipi beşli bir cevap skalasında değerlendirilmiştir. Benzer ifadeler aynı başlık altında değerlendirilecek ve kimi zamanda karşılaştırmaya başvurulacaktır. Daha önceki bölümlerde olduğu gibi bu soruda da tepki amaçlı cevapsız yanıtlar bulunmaktadır. Bu cevapsız yanıtlar soruların dini hassasiyet oranına göre kimi ifadede bir, kimi ifadede ise dörde kadar çıkmaktadır. Bu cevapsız yanıtlar kayıp veri olarak işlenmiştir.

Tablo 89: Katılımcıların Flört hakkındaki düşünceleri

Evlilik öncesi kız erkek arkadaşlığını (flört) normal karşıyorum		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	60	%40,5
Katılıyorum	53	%35,8
Kararsızım/Fikrim yok	10	%6,8
Katılmıyorum	16	%10,8
Kesinlikle katılmıyorum	8	%5,4
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Aile toplumun en küçük ve en temel yapı birimidir. Meşru aile bağları evlilik yoluyla kurulur. Evlilik öncesi kültürel olarak söz ve nişan evreleri bulunur. Flört ise bu meşru evrelerin dışında kız-erkek arkadaşlığı olarak algılanmaktadır. Çiftlerin birbirlerine karşı örfi ve hukuki hakları bulunmamaktadır. Katılımcılara evlilik öncesi kız-erkek arkadaşlığını yani flört olayını normal karşılayıp karşılamadıkları sorulmuş ve bir kayıp veri elde edilmiştir.

Bu soruya verilen yanıtlar arasında en yüksek oran %40,5 ile ‘kesinlikle katılıyorum’ ifadesi olmuştur. İkinci sırada yer alan yanıt ise %35,8 ile ‘katılıyorum’ yanıtı olmuştur. Bu iki ifadeyi bir arada değerlendirirsek %76,3 oranında flört olayı normal karşılanmaktadır. Bu soruda fikri olmadığını beyan edenlerin oranı %6,8’dir. Flörtü olumsuz kabul eden arasında ‘katılmıyorum’ ifadesi %10,8 iken; ‘kesinlikle katılmıyorum’ ifadesi %5,4 oranındadır. Ayrıca kesinlikle katılmadıklarını ifade eden grup bu sorudaki nüfus yoğunluğu en az olan

gruptur. Flörtü olumsuzlayanların oranı ise %16,2 oranındadır. Bir veri de cevapsız olduğu için kayıp veri olarak işlenmiştir. Tablo 6’da da görüleceği üzere medeni hali bekar olanların yaş ortalamasının yüksek olduğu gözlemlenmişti. Buradan hareketle flört gibi meşru olmayan bir olayın kanıksanması, meşru yollardan kurulan aile kurumunu etkileyebileceği muhtemeldir. Sosyal, hukuki ve örfi hiçbir bağlayıcılığı olmayan bir ilişkinin toplumda makbul oluşu, yasal ve bağlayıcı olan aile kurumunu etkilemektedir.

Tablo 90: ‘Başıma gelen iyi veya kötü olaylarda benim rolümün olduğunu düşünüyorum’ ifadesi hakkında düşünceler

Başıma gelen iyi veya kötü olaylarda benim rolümün olduğunu düşünüyorum		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	45	%30,4
Katılıyorum	59	%39,9
Kararsızım/Fikrim yok	18	%12,2
Katılmıyorum	18	%12,2
Kesinlikle katılmıyorum	5	%3,4
Cevapsız	3	%2,0
Toplam	148	%100,0

İslam’a göre Allah, insana doğruyu ve yanlışı ayırt edecek akıl, ilim ve irade vermiştir. Kelamî bir konu olan irade meselesinde kişinin kaderindeki olaylara müdahil olması cüz’i irade olarak adlandırılırken, Allah’ın ezeli ilminde var olması ve zamanı gelince gerçekleşmesine de külli irade denmektedir. İradenin yokluğunu benimseyen ve herşeyin bir tiyatro olduğunu, insanların da figüran olduğunu kabul eden cebrî anlayış da isimlendirilmeden halk arasında rağbet gören bir diğer kader anlayışıdır. Kişinin başına gelen iyi veya kötü olaylarda payı olup olmadığı örnekleme sorulmuş ve üç kişi bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Kişinin başına gelen iyi veya kötü olaylarda payı olup olmadığı sorulan bu soruda en yüksek işaretlenen yanıt %39,9 ile ‘katılıyorum’ cevabı olmuştur. İkinci sırada ise %30,4 oranında ‘kesinlikle katılıyorum’ cevabı işaretlenmiştir. Bu iki cevap birarada değerlendirildiğinde %70,3 oranında katılımcı, başına gelen iyi veya kötü olaylara kişisel olarak müdahil olduğunu düşünmektedir. Fikir beyan etmeyenlerin oranı da %12,2 oranındadır. Başına gelen olaylarda bir rolünün olmadığını düşünen ve sorulan ifadeye ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenlerin oranı %3,4; ‘katılmıyorum’ diyenler ise %12,2 oranındadır. İyi ya da kötü kendine rol biçmeyenlerin oranları toplamda %15,7’ye

ulaşmaktadır. Tabloya göre Kıbrıslı Türklerin çoğunluğu aktif ve müdahil bir kader anlayışını benimsemektedir.

Tablo 91: Katılımcıların başörtüsü hakkındaki düşünceleri

Başörtüsü dini bir tercih ve kişisel bir özgürlüktür		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	47	%31,8
Katılıyorum	64	%43,2
Kararsızım/Fikrim yok	17	%11,5
Katılmıyorum	11	%7,4
Kesinlikle katılmıyorum	5	%3,4
Cevapsız	4	%2,7
Toplam	148	%100,0

Nur Suresi 31. ayette Allah kadınlar için tesettürü emretmektedir. İslam dininde Müslüman kadının şiarlarından en önemlisi başörtüsü veya tesettürdür. Geçmiş yıllarda Müslüman nüfusun yoğun yaşadığı ülkelerde başörtüsü modern olmaya bir engel addedilmiş ve başörtülüler sosyal alanlardan tecrit edilmiştir. Türkiye’de de yaşanan bu olaylar yavruvatan Kıbrıs’ta da kendine yer bulmaktadır. Türkiye’de özgür olduğu müddet Kıbrıs’ta da özgür olacaktır. Başörtüsünün dini bir tercih ve kişisel bir özgürlük olduğunu belirten soruya dört kişi yanıt vermemiş ve kayıp veri olarak işlenmiştir.

Tablo 91’deki ifadeye en yüksek oranda verilen yanıt %43,2 ile ‘katılıyorum’ cevabı olmuştur. İkinci sırada ise %31,8 oranında ‘kesinlikle katılıyorum’ yanıtı olmuştur. Kararsız kalan ya da fikir beyan etmeyenlerin oranı da %11,5’tir. Genel olarak başörtüsü takmayan Kıbrıslı Türkler, %75 oranında başörtüsünü kişisel bir özgürlük olarak addetmektedir. Başörtüsünü dini bir tercih ya da kişisel bir özgürlük kabul etmeyenler arasında ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenler %3,4; ‘katılmıyorum’ diyenler ise %7,4 oranındadır. Yani %10,8 oranında muhalefet söz konusudur.

Tablo 92: Katılımcıların ‘Başörtüsü laik bir Kıbrıs için engeldir’ ifadesi hakkındaki düşünceleri

Başörtü laik bir Kıbrıs için engeldir		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	17	% 11,5
Katılıyorum	19	% 12,8
Kararsızım/Fikrim yok	23	% 15,5
Katılmıyorum	52	% 35,1
Kesinlikle katılmıyorum	33	% 22,3
Cevapsız	4	% 2,7
Toplam	148	% 100,0

‘Başörtü laik bir Kıbrıs için engeldir’ ifadesini de yine dört kişi yanıtlamamış ve bu kişiler kayıp veri olarak işlenmiştir. Tablo 91’deki müsamahakar tavrın tablo 92’ye yansımadağı görülmektedir. Başörtüyü laik bir Kıbrıs için engel olarak görenler; %11,5 oranında ‘kesinlikle katılıyorum’ diyen ile %12,8 oranında ‘katılıyorum’ diyenlerdir. Toplamda ise %24,3 oranında katılımcı başörtüsünü laiklik açısından engel olarak görmektedir. Bir önceki ifadeye göre de kararsızların oranı artarak %15,5 olmuştur. Başörtüsünü engel olarak görmeyenlerde durum ise ‘katılmıyorum’ diyenlerde %35,1; ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenlerde ise %22,3’tür. Toplamda %57,4 oranında başörtüyü engel kabul etmeyenler bulunmaktadır. Her ne kadar yarıyı geçkin bir şekilde başörtüyü engel görmeyenler var ise de müsamahakar tavır belli bir oranda azalmaktadır. Kıbrıslı Türklerin başörtüsüne bakış açısına baktığımızda, başörtüyü bireysel seviyede kabul ettikleri söylenebilir. Neredeyse hiç başörtüsü kullanmayan bir toplumda bu oranlar aslında azımsanmayacak değerlerde olduğunu da kabul etmek gerekir.

Tablo 93: ‘İçki içmek zararlıdır’ ifadesi hakkındaki düşünceler

İçki içmek zararlıdır		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	48	% 32,4
Katılıyorum	54	% 36,5
Kararsızım/Fikrim yok	16	% 10,8
Katılmıyorum	21	% 14,2
Kesinlikle katılmıyorum	6	% 4,1
Cevapsız	3	% 2,0
Toplam	148	% 100,0

Kuran-ı Kerim’de gelen ayetlere bakıldığı zaman içki (sarhoşluk veren içecekler) aşamalı bir şekilde toplumsal hayattan çıkarılmıştır. Ayrıca içkinin sağlığa olan zararları

yetkili kuruluşlar tarafından kesin olarak dile getirilmektedir. Katılımcılara yöneltilen ‘İçki içmek zararlıdır’ ifadesine üç kişi yanıt vermemiş ve bunlar kayıp veri olarak işlenmiştir.

Dinî normlara ya da örfî kurallara değinilmeden tıbbî gerekçeler göz önünde bulundurularak ‘İçki içmek zararlıdır’ ifadesi hakkında katılımcılara ne düşündükleri sorulmuştur. En yüksek değer %36,5 ile ‘katılıyorum’ yanıtıdır. İkinci olarak da ‘kesinlikle katılıyorum’ ifadesi %32,4 oranındadır. Böylelikle %68,9 oranında katılımcı içkinin zararlı olduğunu düşünmektedir. Fikir beyan etmeyen ya da kararsız kalanların oranı ise %10,8’dir. İçkinin zararlı olmadığını düşünen gruplarda ise ‘katılmıyorum’ diyenler %14,2; ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenler ise %4,1 oranındadır. %18,3 oranında katılımcı içkinin zararlı olmadığını düşünmektedir. İçkinin kullanımı ve erişimi açısından Kıbrıs Türkiye’ye nazaran farklılık arz etmektedir. En küçük mahalle bakkalından en büyük marketlere kadar neredeyse bütün erzak temin edilen yerlerde çeşitli içkiler satılmaktadır. Birçok restoran da yine içkili mekanlardır. Dini hassasiyeti olan bazı esnafları istisna tutarsak içkisiz müessese bulmak Kıbrıs’ta zor bir durumdur.

Tablo 94: ‘İçki içmek günahtır’ ifadesi hakkındaki düşünceler

İçki içmek günahtır		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	42	%28,4
Katılıyorum	24	%16,2
Kararsızım/Fikrim yok	25	%16,9
Katılmıyorum	35	%23,6
Kesinlikle katılmıyorum	19	%12,8
Cevapsız	3	%2,0
Toplam	148	%100,0

Kuran-ı Kerim’in Mâide Suresi 90-91. ayetleriyle içki kesin olarak yasaklanmıştır. Fıkhî olarak zaruret bulunmadığı hallerde içki içmek haram bir faaliyettir. Dini bir değer taşıyan ‘içki içmek günahtır’ ifadesine üç kişi cevap vermemiş ve kayıp veri olarak işlenmiştir.

Dini bir değer taşıyan ‘içki içmek günahtır’ ifadesine en çok verilen yanıt %28,4 ile ‘kesinlikle katılıyorum’ yanıtıdır. İkinci sırada ise ‘katılmıyorum’ diyerek ifadeyi olumsuzlayanların oranı %23,6’dır. İçkinin günah olduğunu düşünen diğer bir grubun yanıtı ise %16,2 oranıyla ‘katılıyorum’ cevabıdır. İçkinin günah olduğunu beyan edenlerin toplam oranı %44,6’dır. Halbuki içkinin zararlı olduğunu kabul edenlerin oranı %68,9’dur. Kararsız

ya da fikir beyan etmeyenlerin oranı %16,9 ile içkinin zararlı olduğunu ifade eden sorudaki kararsız oranından fazladır. İçkinin günah olduğunu kabul etmeyenler arasında ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenler %12,8 oranında temsil edilmektedir. İçkinin günah olmadığını düşünenlerin toplam oranı ise %36,4’tür. Bu oran içkinin zararlı olduğunu kabul etmeyenlerin cevabını ikiye katlamaktadır. Katılımcılar arasında içkinin zararlı oluşu yüksek oranlarda kabul görürken günah olarak ciddi şekilde kabul görmemektedir.

Tablo 95: Müslümanın modern olması hakkındaki düşünceler

Bir kişi hem Müslüman hem de modern olabilir		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	61	%41,2
Katılıyorum	63	%42,6
Kararsızım/Fikrim yok	10	%6,8
Katılmıyorum	3	%2,0
Kesinlikle katılmıyorum	7	%4,7
Cevapsız	4	%2,7
Toplam	148	%100,0

Birinci bölümde Kıbrıslı Türklerin adanın Osmanlı’dan ayrılması neticesinde İngiliz Sömürge Yönetimi içerisinde yer aldığı detaylıca anlatılmıştı. Ayrıca batılılaşma ve modernleşme başlığı altında ise Kıbrıslı Türklerin geçirdikleri dönüşümlerden bahsedilmişti. Osmanlı’nın son dönemlerinde yaşanan travmatik hadiseler sonucunda yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde modern olma ile Müslüman olma bir arada tahayyül edilemiyordu. Bunun yansıması da anavatandan uzak Kıbrıslı Türklerde de gözükmeye başlanmıştı. Daha önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere adada cumhuriyet devrim ve inkılapları kendiliğinden gerçekleşmekteydi. Katılımcılara bir kişinin hem müslüman hem modern olup olamayacağı sorulmuş ve dört kişiden yanıt alınamamıştır.

Anket süresince gözlemlenen bir husus da Kıbrıslı Türklerin dini, bireysel olarak yaşanması gerektiğine olan inançlarıdır. Bu inançları verdikleri cevaplara da yansımaktadır. Nitekim alınan cevaplara bakıldığı zaman bir kişinin hem Müslüman hem modern olabileceği baskın kanaati oluşturmaktadır. Bir kişinin hem Müslüman hem modern olabileceğini kesinlikle kabul edenler %41,2 oranında iken ‘katılıyorum’ diyenler %42,6 oranındadır. Bu iki ifade bir arada düşünüldüğünde %83,8 oranında bir kitle hem modern hem Müslüman ifadesini benimsemektedir. Kararsız kalanların ya da fikri olmayanların oranı ise %6,8 oranındadır. Kişinin hem Müslüman hem modern olmasının mümkün olmayacağını düşünenler arasında ‘katılmıyorum’ diyenlerin oranı %2; ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenlerin

oranı ise %4,7'dir. Toplamda ise %6,7 oranında küçük bir kitle bireyi hem Müslüman hem modern kabul etmemektedir. Görüleceği üzere Kıbrıslı Türkler genel olarak bireysel seviyede yaşanan dindarlığa karşı değildir.

Tablo 96: 'Dinin, kişisel gelişmeye engel olduğunu düşünüyorum' ifadesi hakkındaki düşünceler

Dinin, kişisel gelişmeye engel olduğunu düşünüyorum		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	16	% 10,8
Katılıyorum	9	% 6,1
Kararsızım/Fikrim yok	22	% 14,9
Katılmıyorum	57	% 38,5
Kesinlikle katılmıyorum	41	% 27,7
Cevapsız	3	% 2,0
Toplam	148	% 100,0

İslam ilmihaline göre din, dünya ve ahirette saadet ve selamete götüren ilahi kurallar bütünüdür. Hayatın her safhasında dinin bir görüşü bulunmaktadır. Toplumsal işlevi açısından düşünüldüğünde ahlakî, hukukî ve örfî birçok kuralı bünyesinde barındırmaktadır. Seküler bakış açısıyla kurulmuş olan 'Dinin kişisel gelişmeye engel olduğunu düşünüyorum' ifadesinde dini olanı reddetme eğilimi bulunmaktadır. Bu ifade hakkında katılımcılara ne düşündükleri sorulmuş ve üç kişi bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Yanıt alınamayan veriler kayıp veri olarak işlenmiştir.

XIX. ve XX. yıllarda dünyayı etkisine alan seküler düşünce sistemi dinin tedrici bir şekilde insan hayatından çıkacağını öngörmekteydi. Hatta dinin ne zaman son bulacağına dair teorisyenler tarih bile verebilmekteydiler. Dinden soyutlanmış bir yaşam tarzı ortaya konulmaktaydı. Dinden soyut ahlaki erdemler oluşturulmaya çalışılmış ve dinin kişisel toplumsal gelişmeye ve ilerlemeye engel olacağı söylenmekteydi. Geçen zamanla beraber görüldü ki din beklenilenin aksine toplumun yaşantısından silinememiştir. Dinin kişisel gelişmeye engel olup olmayacağı da bu anlatılanlar üzerine bina edilmiş bir ifadedir. Bu ifadede en çok verilen yanıtlar bu ifadeyi olumsuzlamaktadır. 'Katılmıyorum' ifadesi %38,5 ile en çok verilen yanıt iken %27,7 oranında 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtı verilmiştir. Bu iki ifadenin toplamı %66,2'dir. Kararsız kalan ya da fikri olmayanların oranı ise %14,9'dur. Dinin kişisel gelişmeye engel olduğunu düşünenler arasında 'katılıyorum' cevabını verenlerin oranı %6,1'dir. Ayrıca %10,8 oranında 'kesinlikle katılıyorum' diyenler vardır. Bu ifadeyi kabul edenlerin toplam oranı %16,8'dir.

Bir önceki tabloda bireyin hem Müslüman olup hem modern olabileceğini düşünenlerin toplam oranı %83,8 iken bu ifadeyi kabul etmeyenlerin oranı %6,7 oranındaydı. Ayrıca kararsızların oranı da %6,8 idi. Dinin kişisel gelişmeye engel olup olmayacağı ifadesinde ise oranlar düşmektedir. Dinin kişisel gelişmeye engel olmayacağını düşünler toplamda %66,2 iken engel olacağını düşünenler %16,8'dir. Buna ek olarak kararsızların oranı da artarak %14,9'a ulaşmaktadır. Modern olmak ile kişisel gelişim arasında bir yakınlık söz konusudur. Kişisel olarak gelişmeyen insanlar kapalı ve toplumdan uzak olurlar. Ancak modern denilen kişi toplumsal aktivitelere katılan ve çağa ayak uyduran kişidir. Bu iki soru arasındaki oranlarda göze çarpan bir düşüş olduğu söz konusudur. Müslümanın modern olacağı ifadesinde bahse konu kişi belirsiz bir kişiyken; kişisel gelişim açısından dinin engel olup olmayacağı ifadesinde ise öznel bir anlam olabileceğinden ötürü oranların değiştiğini söylemek mümkündür. Buna ek olarak modern olmanın kıstasları kişiden kişiye farklılık da arz etmektedir. Sosyal medya kullanımı, lüks eşya kullanımı, refah seviyesi, iyi aile yaşantısı, sahip olunan meslek, yaşanılan çevre vb. göstergelerden bahsedilebilmektedir. Ayrıca kişilerin dini hayatını oluşturan etkenler, dini aktivitelere katılım, dini eğitim alma durumu, dini rol modeller vb. etkenlerde göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 97: 'Allah'ın rızası kazanmak için Müslüman olmalıyım' ifadesi hakkındaki düşünceler

Allah'ın rızasını kazanmak için Müslüman olmalıyım		
	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	41	%27,7
Katılıyorum	33	%22,3
Kararsızım/Fikrim yok	23	%15,5
Katılmıyorum	26	%17,6
Kesinlikle katılmıyorum	21	%14,2
Cevapsız	4	%2,7
Toplam	148	%100,0

Kur'an-ı Kerim'e göre Allah insanlar için son din olarak İslam'ı seçmiş ve ondan razı olduğunu ifade etmiştir.¹⁵⁰ Bu ayetten ötürü İslam'a göre yaşayan kişi Allah'ın rızasını kazanacağı umulmaktadır. Müslümanların dışında kalanlara ne olacağı ise kelamî bir konudur. Burada uzun uzadıya anlatmak maksadımızın dışında olacağı için konunun dağılmasına sebep olacaktır. 'Allah'ın rızasını kazanmak için Müslüman olmalıyım' ifade katılımcılara sorulmuş ve 4 kişi bu ifadeyi yanıtızsız bırakmıştır.

¹⁵⁰ Maide Suresi, 3. Ayet, TDV Müttevelli Heyeti, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, haz. Hayrettin Karaman vd., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 13. Baskı, 2005, s.105.

‘Allah’ın rızasını kazanmak için Müslüman olmalıyım’ ifadesinde en çok yanıt alan cevap %27,7 ile ‘kesinlikle katılıyorum’ cevabı olmuştur. ‘Katılıyorum’ diyenler de ikinci sırada olup %22,3 oranındadır. Bu iki cevabı verenler oranı toplamda %50’dir. Yani katılımcıların yarısı Allah’ın rızasına erişmek için Müslüman olmak gerektiğini kabul etmektedirler. Kararsız kalanların oranı da %15,5’tir. Allah’ın rızasını kazanmak için Müslüman olmanın şart olmadığını belirtenlerin toplam oranı %31,8’dir. Bunlardan ‘katılmıyorum’ yanıtını verenler %17,6 iken ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenler ise %14,2’dir.

‘Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir’ ifadesinde(tablo 38) kalbi temiz olan kişinin Müslüman olmasa da cennete girebileceğini düşünenlerin oranı %44,6 idi. Cennete girebilmek için Allah’ın rızasını kazanmak şart olduğu düşünüldüğünde örneklemin yarısı cennete girmek için ya da Allah’ın rızasını kazanmak için Müslüman olmanın gerekli olmadığını düşünmektedir. Kıbrıslı Türklerin yakın geçmişe kadar İngiliz Sömürge Yönetimi’nde bulunması; Rum, İngiliz, Maroni, Ermeni vb. Hristiyan komşulara sahip olmaları; dini eğitim alanında yaşanan sıkıntılar göz önünde bulundurulduğu zaman konu daha belirgin hale gelecektir.

Tablo 98: Katılımcıların çok eşlilik hakkındaki düşünceleri

Çok eşliliğe karşıyım	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	101	%68,2
Katılıyorum	20	%13,5
Kararsızım/Fikrim yok	7	%4,7
Katılmıyorum	4	%2,7
Kesinlikle katılmıyorum	12	%8,1
Cevapsız	4	%2,7
Toplam	148	%100,0

Aile toplumun en küçük yapı birimidir. Aileyi bir araya getiren meşru yolların başında ise evlilik gelmektedir. Eşlerin sayısına göre evlilik çeşitli türlere ayrılmaktadır. Tek bayan eşle evlilik (monogami), birden çok bayan eşle evlilik (poligami) ve az rastlanan bir bayanın birden çok erkekle evlendiği (poliandri) türleri vardır.¹⁵¹ İslam’da ise tek eşlilik tavsiye edilmekle beraber erkek açısından çok eşlilik de caiz kılınmıştır.¹⁵² Türk Medeni Kanunu’na göre bireyler tek bir eş ile evlenebilmektedir. Katılımcılara çok eşliliğe karşı olup olmadıkları sorulmuş ve dört kişi bu ifadeyi yanıtsız bırakmıştır.

¹⁵¹ Kirman, a.g.e., s.77.

¹⁵² Nisa suresi 3. Ayet. TDV Mütevelli Heyeti, **Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, haz. Hayrettin Karaman vd., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 13. Baskı, 2005, s.76.

Çok eşlilik durumu günümüzde Kıbrıslı Türklerde rastlanılan bir olay değildir. Tablo 13'e bakıldığı zaman çekirdek aile yapısına sahip örneklemimizde çok eşlilik olmadığı görülmüştür. Yaşça küçük gruba ait bir katılımcının ifadesine göre babası çok kez evlendiği için kendisinin de çok eşliliğe karşı olmadığını söylemiştir. Tabi bu bahsettiğimiz istisnai bir olaydır. Çok eşliliğe kesinlikle karşı çıkanların oranı %68,2'dir. Ayrıca 'katılıyorum' diyerek karşı çıkanların oranı da %13,5'tir. Bu iki ifade bir arada düşünüldüğü zaman %81,7 oranında çok eşliliğe karşı olan bir kitle gözükmektedir. Kararsız olanların oranı da %4,7'dir. Çok eşliliğe karşı olmadığını belirten ve 'katılmıyorum' yanıtını veren iki kişi %2,7 oranındadır. 'Kesinlikle katılmıyorum' diyenlerin oranı da %8,1'dir. Çok eşliliğe karşı olmayan bu iki ifadenin toplamı ise %10,8'dir. Tek evlilik yapmanın bile geciktirildiği, evlenme yaş ortalamasının ve bekar sayısının arttığı Kıbrıs'ta çok eşlilik benimsenen bir durum değildir.

c. Katılımcıların Evlilik Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 99: Evli olanlarda eş seçimi

Evliyseniz ya da daha önce evlendiyseniz eşinizin durumu hangisine uygun düşmektedir?	Frekans	Yüzde
Kıbrıs Türkü	101	%96,2
Türkiyeli	3	%2,9
Diğer(belirtiniz)	1	%1,0
Toplam	105	%100,0

Örnekleme katılan 148 kişiden 43'ü bekadır. Bu kişiler bu bölümde kayıp veri olarak işlenecektir. Ayrıca medeni durumu dul-boşanmış ve dul-eşi ölmüş olan katılımcıların verdiklerleri cevaplarda veri olarak işlenmiştir.

Evli katılımcılar arasında 101 kişi yani %96,2 oranında Kıbrıs Türkü ile evlidir. Türkiyeli bir eş ile evli olan 3 katılımcının oranı %2,9'dur. Bir katılımcı da diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu kişinin de eşi Pakistan uyrukludur. Tablo 99'da sorulan ifadeye verilebilecek cevaplar arasında Rum ve İngiliz tercihleri de bulunmaktaydı. Ancak hiçbir katılımcı bu şıkları tercih etmemiştir. Evli olanların tamamı Müslüman veya Türk kişilerle evli olduğu görülmektedir.

Tablo 100: Çocuğu için eş seçimi

Evliyseniz çocuğunuz kiminle evlenmesini isterdiniz?		
	Frekans	Yüzde
Kıbrıs Türkü	34	%32,4
Fark etmez	51	%48,6
Diğer(belirtiniz)	6	%5,7
Kıbrıs Türkü/ Türkiyeli	14	%13,3
Toplam	105	%100,0

Evli olan katılımcılara çocuklarının kimle evlenmesini istedikleri sorulmuştur. Bu soruda da İngiliz ve Rum şıkları bulunmaktaydı. Ancak özellikle bu şıkları tercih eden katılımcılar olmamıştır. Cevap verirken de sadece bir uyruk tercih edilebileceği söylenmiştir. Kıbrıs Türkü ve Türkiyeli şıklarını özellikle belirtip diğer tercihin yazdıran 14 kişi olmuştur. Diğer seçeneğinde çok belirgin bir duruşu olduğu için ankette yer almadığı halde burada 'Kıbrıs Türkü/ Türkiyeli' diye ayrıca belirtilmiştir. Bu ikisinin ayrılmaz olduğunu özellikle ifade edenlerin oranı %13,3'tür. 'Fark etmez' diyenler ise %48,6 ile bu soruda en kalabalık olan gruptur. Fark etmez seçeneğinin yüksek oranda çıkmasının sebebi şıklardan sadece birini tercih etmeleridir. Kıbrıs Türkü diyenler ikinci sırada yer alırken %32,4 oranındadır. Diğer seçeneğini işaretleyenler arasında üç kişi Müslüman-Türk derken iki kişi de sadece Müslüman olması yeterli demiştir. Bir kişi de 'Rum hariç-fark etmez' demiştir.

Verilen cevaplara bakıldığı zaman gelin ya da damat tercihi arzulanırken Müslüman, Türk, Kıbrıslı Türk, Türkiyeli vb. kavramların bir arada kullanıldığı görülmüştür. Göz ardı edilmemesi gereken bir diğer durum da fark etmez tercihin yapan katılımcıların ırksal ya da dini bir ayırım yapmadıklarıdır.

Tablo 101: Bekâr olanlarda eş seçimi

Daha önce hiç evlenmediyseniz kiminle evlenmek isterdiniz?		
	Frekans	Yüzde
İngiliz	1	%2,3
Kıbrıs Türkü	9	%20,9
Türkiyeli	2	%4,7
Fark etmez	27	%62,8
Diğer(belirtiniz)	4	%9,3
Toplam	43	%100,0

Örnekleme katılan 148 kişiden 105'i evli ya da daha önce evlenmiş kişilerden olmaktadır. Bu kişiler bu bölümde kayıp veri olarak işlenecektir. Ayrıca medeni durumu

dul-boşanmış ve dul-eşi ölmüş olan katılımcılar da daha önce evlendikleri için bekâr statüsünde değerlendirilmemiştir.

Bekâr katılımcılara kimle evlenmek istedikleri sorulmuş ve tek yanıt vermeleri talep edilmiştir. Şıklarda bulunan Rum tercihini özellikle belirten olmazken bir kişi İngiliz cevabını vermiştir. Bekârlar arasında fark etmez diyenler %62,8 ile açık ara ilktir. İkinci sırada ise %20,9 oranıyla Kıbrıs Türkü tercihi gelmektedir. Türkiyeli biriyle evlenmeyi talep eden iki kişinin oranı ise %4,7'dir. Diğer tercihinde bulunan dört kişiden biri sadece Müslüman olması yeterli demmiştir. Diğer üç kişi ise evli katılımcıların da hassasiyet gösterdiği 'Kıbrıs Türkü/ Türkiyeli' ifadesini beyan etmiştir.

Bekârların da evlilere paralel bir şekilde cevaplar verdiği görülmektedir. İngiliz uyruklu tercihini yapan bir kişi hariç geri kalanlar Kıbrıs Türkü, Türkiyeli, Müslüman vb. ifadeleri bir arada kullanmaktadır. Evlilere oranla fark etmez tercihi daha yüksek çıkmış ve Kıbrıs Türkü tercihi daha düşük çıkmıştır. Evlilik söz konusu olduğu zaman yaşın da vermiş olduğu hayattaki tecrübeler kişiyi kendi örf ve kültüründen tercih etmesine yönlendirmektedir. Yaklaşık elli yıllık KKTC-TC beraberliğinin eritemediği bazı kültürel ve örfi farklar olduğu bir gerçektir. Ancak gençler için bunun problem olmadığı ve evlenilecek kişide bu özelliğin aranmadığı tabloda verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Fark etmez ifadesi daha önce de belirtildiği gibi tek tercih yapılması istendiğinden dolayı yüksek çıkmış olabilir. Bekâr katılımcılar için de göz ardı edilmemesi gereken bir diğer durum da fark etmez tercihini yapan kişilerin ırksal ya da dini bir ayırım yapmadıklarıdır.

Tablo 102: Evlenilecek kişide aranan özellikler

Sizce evlenilecek kişinin en çok hangi yönü önemlidir?		
	Sayı*	Yüzde
Görgü, beceri ve dürüstlük	136	%91,9
Dindarlık	26	%17,6
Güzellik/Yakışıklılık	26	%17,6
Soylu olmak	9	%6,1
Zenginlik	7	%4,7
Diğer(belirtiniz)	10	%6,8
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

H. Muhammed (sav) bir hadis-i şeriflerinde *'Kadınla dört şeyden dolayı evlenilir: Malı, soyu, güzelliği ve dini için. Sen dindarı olanı seç.'*¹⁵³ buyurmaktadır. Evlenilecek kişide aranan özellikler belirlenirken, bu hadis dikkate alınmıştır. Ayrıca 'görgü, beceri ve dürüstlük' adı altında bir şık daha eklenmiştir. Katılımcılara birden çok şıkkı tercih edebilecekleri de belirtilmiştir.

%91,9 oranı ile 'görgü, beceri ve dürüstlük' yanıtı en fazla tercih edilen cevap olmuştur. Ermiş ise tek yanıt aldığı bu soruda, 'görgü, beceri dürüstlük' yanıtı verenleri %80,6 ölçmüştür.¹⁵⁴ Yaptığımız çalışmada 'görgü, beceri ve dürüstlük' yanıtını %17,6 oranı ile hem 'dindarlık' hem de 'güzellik/yakışıklılık' cevapları izlemiştir. 'Soylu olmak' %6,1 oranında rağbet görmüştür. 'Zenginlik' ise en az işaretlenen tercih olup %4,7 oranındadır. Diğer tercihini işaretleyenler arasında üç kişi 'iç güzellik'; bir kişi 'sadcık'; bir kişi 'saygı'; iki kişi 'saygı-sevgi'; bir kişi 'kendine yetebilen'; bir kişi de 'siyasi görüşlerin uyumu' gibi cevaplar vermiştir.

Tablo 103: Katılımcıların dini nikah konusundaki tutumları

Dini nikâh konusunda tutumunuz aşağıdakilerden hangisine daha uygundur?		
	Frekans	Yüzde
Resmi nikâhın yanında dini nikâh da mutlaka gereklidir	41	%27,7
Resmi nikâh gereklidir. Dini nikâh olmasa da olur	63	%42,6
Sadece dini nikâh olması yeterlidir	5	%3,4
Dini nikâh geçersizdir. Sadece resmi nikâh yapılmalıdır	32	%21,6
Diğer (belirtiniz)	6	%4,1
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Dini nikah ya da halk değimiyle imam nikahı, genelde imamlar tarafından ya da dini bilgiye sahip kişilerce dini argümanları kullanarak evlenmek isteyen çifti karı koca ilan etmesidir. Resmi olarak bağlayıcılığı yoktur. Katılımcılar dini nikah konusunda ne düşündükleri sorulmuş ve bir kişiden herhangi bir yanıt alınamamıştır.

Katılımcılara dini nikah hakkında ne düşündükleri sorulmuş ve en çok yanıt alan şık %42,6 ile 'Resmi nikah gereklidir. Dini nikah olmasa da olur' cevabı olmuştur. İkinci sırada ise %27,7 ile resmi nikahın da dini nikahın da olması gerektiğini düşünenler yer almaktadır.

¹⁵³ Hadislerle İslam Bilim Kurulu, **Hadislerle İslam**, ed. Mehmet Emin Özafşar vd., Ankara: TDV yayınları, 2. Baskı, C. 4, 2013, s. 47.

¹⁵⁴ Ermiş, a.g.e., s. 109.

Dini nikahın geçersiz olup sadece resmi nikah yapılması gerektiğini söyleyenlerin oranı ise %21,6'dır. En az tercih edilen yanıt ise sadece dini nikah olur diyenlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyenlerden biri iki nikah çeşidinin de eş değer olduğunu söylemektedir. Bir diğeri ise nikahın herhangi bir çeşidinin onun için birşey ifade etmediğini söylemektedir. Başka bir katılımcı ise nikahın kültürel bir olgu olduğuna dikkat çekmiştir. Üç kişi ise herhangi bir düşünce belirtmemiştir.

Ailenin kurulması için gerekli olan nikah hem dinen hem de hukuken gerekli olan bir anlaşmadır. İster dini ister resmi olsun tüm nikahlar kişi için bağlayıcıdır. Resmi hukukta yeri olmasa da örfi olarak dini nikah itibar görmektedir. Ama yine de tek başına yeterli kabul edilmemektedir. Nikah akdinin bozulması sonucu oluşabilecek mağduriyetler göz önünde bulundurulduğunda resmi nikahın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. 'Dini nikah olsa da olur olmasa da olur' anlayışı ilk sırada yer alırken her ikisinin de olması gerektiğini düşünenler ikinci sırada yer almaktaydı. Bu ifadelere ek olarak sadece imam nikahı olur diyenleri de eklediğimiz zaman örneklemin %73,7'si dini nikah hakkında olumsuz düşünmemektedir. %21,6 ise dini nikahın bağlacı olmadığını söylemektedir. Aydınalp, ada genelinde yaptığı çalışmada evli olan katılımcıların %55,8'inin hem resmi hem dini nikahı olduğunu belirtmektedir.¹⁵⁵

ç. Din Görevlisinin Günah İşlemesi

Fasık alanan günah işleyen kişi demektir. Dini açıdan fasık bir kimse imam olma hüviyetine sahip değildir. Cemaat imamın fasık olduğunu bilirse arkasında namaz kılmayabilir. Katılımcılara 'Cami görevlisini herhangi bir içki içilen barda ya da zina yapılan gece kulüplerinde (night club) görseniz ne düşünürdünüz?' diye sorulmuştur. Bu soruyu da bir kişi yanıtlamamıştır.

---

¹⁵⁵ Aydınalp, a.g.e., s.235.

Tablo 104: Katılımcıların Din Görevlisinin Günah İşlemesi Hakkındaki Düşünceleri

Cami görevlisini herhangi bir barda veya night clubta görseniz ne düşünürdünüz?		
	Frekans	Yüzde
Din görevlisi ise bu tür durumlardan uzak durmalıdır	54	%36,5
Din görevlisi olduğu için yakıştırmazdım	35	%23,6
Din görevlisi ama o da insan. Hata yapabilir	12	%8,1
Din görevlisi olması eğlenemeyeceği anlamına gelmez	34	%23,0
Bu konuda fikrim yok	12	%8,1
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

Verilen cevaplar arasında en yüksek oran %36,5 ile ‘Din görevlisi ise bu tür durumlardan uzak durmalıdır’ yanıtıdır. Din görevlisine bu tür durumları yakıştıramayanlar ise ikinci sırada yer alarak %23,6 oranındadır. Din görevlisinin açıkça günah işlememesi gerektiğini düşünenlerin toplam oranı %60,1’e tekabül etmektedir. Daha ılıman bir bakış açısıyla din görevlisinin de insan olduğu ve hata yapabileceği görüşüne sahip olanlar %8,1 oranındadır. Din görevlisinin açıkça günah işlemesine aldırış etmeyenlerin oranı ise %23’tür. Toplumun belirgin bir kısmı din görevlisinin fasık olmasını kabul etmemektedir. Ancak azımsanmayacak oranda bu duruma aldırış etmeyenler de mevcuttur. Alınan bu cevaplar içkinin ve gece kulüplerinin çokça ve alenen ortada olduğu bir yörede alındığı göz önünde bulundurulmalıdır.

d. Dindarlığın Göstergesi

İbadet etmenin dışında kişiyi dinle alakalı, dine meyilli olduğunu gösteren bir takım pratikler bulunmaktadır. Dinin sadece mabetlere yaşandığını düşünmek olanaksızdır. Özellikle de İslam gibi hayatın her alanında kuralları olan bir dinden bahsediliyorsa bu durum olanaksızdır. Katılımcılara dindar olan bir kişinin hangi davranışları sergileyeceği sorulmuş ve üç kişiden yanıt alınmamıştır. Bu kişiler kayıp veri olarak işlenmiştir. Ayrıca seçenekler arasında birden çok cevap verebilecekleri söylenmiştir.

Tablo 105: Dindarlığın göstergesi sayılan davranışlar

Aşağıda sayılan davranış kalıplarından hangileri size göre dindarlığın göstergeleri arasında yer alır?		
	Frekans	Yüzde
Kalbi temiz olmak	108	%74,5
Merhametli olmak	102	%70,3
Yardım faaliyetlerine katılmak	71	%49,0
Ahlaki ilkelere bağlı olmak	63	%43,4
Dini kitaplar okumak	56	%38,6
İbadethaneler için bağışta bulunmak	53	%36,6
Dini pratiklere ve inançlara değer vermek	53	%36,6
Yetimin başını okşamak	52	%35,9
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Daha önceki bölümlerde de sıkça rastladığımız kalp temizliği burada karşımıza ilk sırada çıkmaktadır. %74,5 ile en çok tercih edilen yanıt kalp temizliğidir. Merhametli olmak da %70,3 gibi yüksek bir oranda tercih edilmiştir. Örneklemin yarıya yakını %49 oranında yardım faaliyetlerine katılmayı da dindarlığın göstergesi olarak saymaktadır. Ahlaki ilkelere bağlı olmak ise %43,4 oranındadır. Sıralama da ilk dört gösterge soyut ve manevi duygularla alakalıydı. Geri kalan dört gösterge bireyin aktif olarak müdahalesinin bulunduğu göstergelerdir. Beşinci sırada yer alan dini kitaplar okumak tercihi %38,6 oranındadır. İbadethaneler için bağışta bulunmak ile dini pratiklere ve inançlara değer vermek %36,6 oranındadır. Yetimin başını okşamak ifadesi ise %35,9 oranındadır.

Verilen cevaplara baktığımız zaman ilk dört sırada bireyin vicdanı ile olan seçeneklerin yer aldığı görülmektedir. Kalp temizliği yaygın kullanılan bir ifade olsa da hangi kalbin ne kadar temiz olduğu ya da niçin temiz olduğu kişilere göre değişebilmektedir. Yine merhametli olmak ifadesi de kalp temizliği ifadesindeki gibi kişinin mizacıyla alakalı bir durumdur. Merhametli olma ve kalbi temiz olma fiziki olarak ölçülebilecek bir durum değildir. Yardım faaliyetlerine katılmak mali bir yardım olabileceği gibi manevi bir destek de olabilir. Ayrıca kimin ne oranda yardım yapacağı kişinin kendi vicdanını bağlayan bir durumdur. Ahlaki ilkelere bağlı olmak ise biraz daha sınırları belli bir ifadedir. İnsan doğduğu toplumun özellikleriyle anlam bulur.¹⁵⁶ Anlam, toplumda var olan etik kuralları, ahlaki ilkeler, gelenek ve görenek vb. manevi aktarımlardır. Bunun yanında dinin de ortaya koymuş olduğu ahlak kuralları vardır.

¹⁵⁶Mardin, a.g.e., s. 24.

Dini kitaplar okumak bireyin aktif katılımı gerektiren bir eylemdir. Kuran-ı Kerim, hadis eserleri gibi Arapça metinlerin okunabilmesi için Arapça okumayı öğrenmek gerekir. Arapça olmayan metinlerde ise yine bir gayret söz konudur. Tablo 60'da katılımcıların evlerinde hangi dini kitaplar var olduğu sorulmuştu. En temel dini kitaplar bile birçok katılımcıda mevcut değildir. Ayrıca %10,8 oranında evimizde hiç dini kitap yok diyen bir zümre de vardır. Bireyin dini pratiklere ve inançlara önem vermesi ibadet ile ilişkili durumdur. İbadet ve inançlarla alakalı daha önceki bölümlerde aktif katılımın düşük olduğu gözlenmişti. Fikri olarak da ibadete önem verme diğer manevi olan göstergelerden sonra gelmektedir. En az tercih edilen ise yetimin başını okşamak ifadesi olmuştur. Bu ifade günlük kullanım dilinde olmasa da Hz Muhammed'in (sav) hadislerinde yer aldığı için kullanılan dini bir tabirdir. Bu ifadeden kasıt fiziki olarak yetimi sevmek, ona ilgi göstermek olabileceği gibi yetime sahip çıkmak, ihtiyaçlarını gidermek vb. anlamlara da gelebilmektedir.

e. Oy Verirken Dini Hassasiyete Önem Verme

Tablo 106: Katılımcıların oy verirken dini hassasiyete önem vermesi

Oy verdiğiniz partinin dine önem vermesine dikkat eder misiniz?	Frekans	Yüzde
Evet	32	%21,6
Hayır	95	%64,2
Bu konuda fikrim yok	16	%10,8
Diğer(belirtiniz)	4	%2,7
Cevapsız	1	%0,7
Toplam	148	%100,0

KKTC'de siyaset hayatın zorunlu bir parçasıdır. Bu çalışmaya başlandığı zaman diliminde bile bir kez erken seçim yapılmış iki kez hükümet dağılmıştır. Partiler arası oy oranlarının yakın olması nedeniyle sürekli koalisyon hükümetleri kurulmaktadır. Ayrıca ülkenin uluslararası ambargoya maruz kalması, Türkiye ile olan ilişkilerde yaşanan hükümet krizleri, yaşanan usulsüzlükler ve yolsuzluklar, mali problemler, halkın beklentileri, dövizin artması vb. birçok etken koalisyon hükümetlerinin ömrünü kısaltmaktadır. Katılımcılara 'Oy verdiğiniz partinin dine önem vermesine dikkat eder misiniz' diye sorulmuştur. Bir katılımcı bu soruyu yanıtlamamıştır.

Oy verilen partinin dine önem vermesine dikkat etmeyenler %64,2 ile açık ara en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Bu soru katılımcılarla işlenirken birçoğu dini meselelere değil halkın maddi ihtiyaçlarını önemsemesi gerektiğini ifade etmiştir. Denilebilir ki %64,2 oranında katılımcı o verdikleri partinin dine önem vermemesini talep etmektedir. Dini meselelere önem vermeli diyenlerin oranı ise %21,6'dır. Bu konuda fikri olmayanların oranı ise %10,8'dir. Diğer şıkkını tercih edenlerden iki kişi oy kullanmadığını belirtmiştir. Bir kişi 'Düşünce özgürlüğüne inanırım' derken diğer kişi herhangi bir ifade beyan etmemiştir.

Tablo 107: Kimliksel özellik durumuna göre dağılım ile Katılımcıların oy verirken dini hassasiyete önem vermesi arasındaki ilişki (anova)

		Oy verdiğiniz partinin dine önem vermesine dikkat eder misiniz?				
		Evet	Hayır	Bu konuda fikrim yok	Diğer (belirtiniz)	Toplam
En genel anlamda kendinizi nasıl ifade edersiniz ?	Türk	3	5	1	0	9
	Kıbrıslı Türk	9	56	5	1	71
	Müslüman	7	0	0	1	8
	Kıbrıslı	0	6	1	1	8
	Kıbrıslı Müslüman Türk	12	23	9	1	45
	Dünya Vatandaşı	1	5	0	0	6
	Toplam	32	95	16	4	147

p: 0,063 p>0,05

Kimliksel özellik durumu ve katılımcıların oy verirken dini hassasiyete önem vermesi arasındaki ilişki anova testi ile bakıldığı zaman grup ortalamaları arasında anlamlı bir derecede (0,063) fark bulunamamıştır. Grup ortalamaları(0,063) normal değer (0,05)'in az üzerinde olduğu gözükmemektedir.

Tablo 106'da alınan sonuçlara bakıldığında dini meselelerin siyasi bir argüman olarak kullanılmaması gerektiğini düşünenlerin oranı %64,2 oranındaydı. Toplumun birçok kesiminden bireylerin bu görüşe meylettikleri farz edilebilir. Kimliksel olarak kendini 'Kıbrıslı' gören sekiz kişiden altısı oy verirken dini meseleleri dikkate almamaktadır. 'Dünya vatandaşı' olduğunu söyleyen altı kişiden beşi de aynı şekilde dini meselelere önem verilmesini oy verirken göz önünde bulundurmamaktadır. Kendini 'Müslüman' olarak tanımlayan yedi kişinin tamamı ise oy verirken dini meselelere önem verilmesine dikkat etmektedir.

Kıbrıslı (Pan-kıbrıs) tanımlaması adada yaşayan ırkları veya dinleri herhangi bir ayırım gözetmeden bir kabul eden ifade biçimidir. Dünya vatandaşı da Kıbrıslı tanımlaması gibi ırk ve din gözetmeden yapılan bir ifade olmasının yanı sıra varolan ülke sınırlarının suni olduğunu kabul etmektedir. Dünya vatandaşı ifadesi enternasyonal bir kabullenıştır. Kendini herhangi bir devletin tebası olarak görmeme eğilimidir. İki grubun da dini bir ayırım yapmama üzere kurulu olduğu için siyasilerin dini meselelere önem vermesine dikkat etmemektir.

f. Katılımcıların Ülke Meseleleri Hakkındaki Düşünceleri

Tablo 108: KKTC'nin sıkıntı çektiği problemler hakkındaki görüşler

Sizce KKTC'nin sıkıntısını çektiği durumlardan en önemli ilk üç problem aşağıdakilerden hangisidir?		
	Sayı*	Yüzde
Adam kayırma	80	%54,1
İşsizlik	59	%39,9
Yolsuzluk	57	%38,5
İnsan hakları	42	%28,4
Rüşvet	37	%25,0
Demokrasi	33	%22,3
Eğitim	31	%20,9
Din	16	%10,8
Ahlaki çöküntü	15	%10,1
GKRY hükümeti	14	%9,5
Türkiye hükümeti	10	%6,8
AB üyeliği	11	%7,4
Özgürlükler	9	%6,1
Laiklik	8	%5,4
Dini özgürlükler	4	%2,7
Bu konuda fikrim yok	6	%4,1

*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.

1983 yılında bağımsızlığına kavuşan KKTC'yi Türkiye dışında hiçbir devlet tanımamaktadır. Ülke Türkiye'nin işbirliği ve dostluğu sayesinde refah seviyesine ulaşabilmektedir. Her ne kadar ülke olarak tüm birimleri tam ve mevcut olsa da her toplumda olduğu gibi KKTC'ye has problemler de bulunmaktadır. Bunların başında ekonomik olarak kendine yetememe, dışa bağımlı olma, uluslararası organizasyonlardan mahrum olma, tüm dünyada geçerli bir kimliğe sahip olamama, GKRY'nin tüm ada adına Avrupa Birliği'ne üye olması vb. birçok problemden bahsedilebilir.

Katılımcılara KKTC'nin en çok problem yaşadığı ilk üç konu nedir diye sorulmuş ve on beş yanıtlı bir ölçek sunulmuştur. Katılımcılardan kendileri için önemli gördükleri üç problem belirtilmesi istenmiştir. En fazla verilen yanıt % 54,1 ile adam kayırma problemidir. İşsizlik %39,9 ile ikinci sıradadır. Yolsuzluk problemi de %38,5 ile üçüncü sırada yer almaktadır. En az yanıt alan problemler ise %6,1 ile özgürlükler; %5,4 ile laiklik; %2,7 ile dini özgürlükler problemleridir.

Tablo 108'e bakıldığı zaman maddi kaygılar ön plana çıkmaktadır. Adam kayırma, yolsuzluk ve rüşvet gibi birçok problem üst sıralarda yer almaktadır. Bu problemlerin nereden kaynaklandığını araştırmak başlı başına bir araştırma konusu olabilmektedir. Kişisel ve kamusal hakların adaletli bir şekilde dağıtılmadığı ortadadır. Dini meselelerin oranına baktığımız zaman din %10,8; ahlaki çöküntü %10,1; dini özgürlükler ise %2,7 oranındadır. Dini meseleler kişisel ve sosyal haklar, maddi kaygılar vb. problemlerden sonra geldiği görülmektedir. Dikkat çeken bir diğer problem ise %9,5 oranındaki GKRY hükümetidir. Rum hükümeti katılımcılar tarafından tehdit olarak algılanmadığı ortadadır. Yaklaşık yarım asırdır devam eden etnik temelli bir meselenin katılımcılar tarafından problem görülmediği ortadadır.

Tablo 109: Türkiye'nin sıkıntı çektiği problemler hakkındaki görüşler

Sizce Türkiye'nin sıkıntısını çektiği durumlardan en önemli ilk üç problem aşağıdakilerden hangisidir?		
	Sayı*	Yüzde
PKK	66	%44,6
Demokrasi	41	%27,7
İşsizlik	38	%25,7
İnsan hakları	36	%24,3
Eğitim	29	%19,6
Yolsuzluk	28	%18,9
Adam kayırma	23	%15,5
Özgürlükler	20	%13,5
Laiklik	18	%12,2
Din	16	%10,8
Rüşvet	15	%10,1
AB üyeliği	14	%9,5
Kıbrıs sorunu	12	%8,1
Dini özgürlükler	9	%6,1
Ahlaki çöküntü	7	%4,7
Bu konuda fikrim yok	24	%16,2
*Çoklu yanıt verildiğinden dolayı tablo sayısı örneklemin hacminden büyüktür.		

Bir önceki başlıkta olduğu gibi on beş yanıtlı bir ölçek katılımcılara sorulmuş ve Türkiye'nin sıkıntı çektiği ilk üç problemin ne olduğu sorulmuştur. Alınan yanıtlarda göze çarpan ilk durum fikir beyan etmeyenlerin sayısının artmasıdır. KKTC ile alakalı soruda 6 kişi fikir beyan etmezken soru Türkiye olunca 24 kişi cevap vermek istememiştir. Fikir beyan etmeyenlerin oranı %16,2'dir.

Türkiye'nin sıkıntı çektiği ilk üç problemin ne olduğu sorulduğunda PKK %44,6 ile ilk sıradadır. GKRY hükümeti katılımcılar açısından tehdit değilken PKK hakkında bu denli yüksek bir oran çıkması şaşırtıcıdır. Yakın geçmişe kadar anarşinin ve terörün kol gezdiği Kıbrıs adasında Rum tehditi her daim var olan bir problemdir. PKK'nın silahlı bir terör örgütü olması ve medyada duyulan şehit haberleri bu problemi üst sıralara taşıdığı düşünülmektedir. 1976 yılından beri birkaç sınır sürtüşmesi dışında Rum-Türk çatışmasının yaşanmaması, adada Türk askerinin varlığı vb. nedenlerle Kıbrıslı Türklerin iç güvenlik sorunu yaşamadığı görülmektedir. İkinci sırada ise demokrasi %27,7 oranındadır. Demokrasinin Türkiye açısından problemlili oluşu son yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu buhran ile açıklanabilir. Üçüncü sırada %25,7 ile işsizlik sorunu Türkiye açısından problem görülen bir diğer konudur. KKTC için üst sıralarda yer alan yolsuzluk ve adam kayırmanın Türkiye'nin problemleri listesinde orta sıralarda yer aldığı ve oranların düştüğü görülmektedir. KKTC'de yaşanan siyasi amaçlı adaletsiz atamalar, gereksiz memur atamaları, hükümetin sürekli el değişmesi vb. durumlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'de bu durumlar daha şeffaf bir süreç yaşamaktadır. Son sıralara baktığımız zaman ise ahlaki çöküntü %4,7; dini özgürlükler %6,1; Kıbrıs sorunu %8,1 oranındadır.

Dini meseleler bakıldığında din %10,8; ahlaki çöküntü %4,7; din özgürlükler %6,1 oranındadır. Aynı zamanda bu üç meselenin ikisi ölçekte son üçte yer almaktadır. Katılımcılar açısından dini meseleler Türkiye özelinde önem sıralamasında sonlara doğru kendine yer bulmaktadır. Güvenlik, terör, demokrasi, soysal ve kişisel hakları içeren konular dini meselelerin önüne geçmektedir.

g. Dini Eğitim Veren Kurumlar Hakkındaki Görüşler

Tablo 110: Katılımcıların Dini eğitim veren kurumlar hakkındaki görüşleri

Günümüzde KKTC’de eğitim faaliyeti yürüten iki ilahiyat fakültesi ve bir de imam hatip koleji bulunmaktadır. Bu yerler hakkında ne düşünüyorsunuz?		
	Frekans	Yüzde
Olmalıdır. Geç bile kalındı! Herkes istediği yerde eğitim alabilir	45	%30,4
Olmalı ama KKTC yetkilileri tarafından iyi denetlenmelidir	50	%33,8
Olmasa da olur. KKTC henüz buna hazır değil	20	%13,5
Laik ve modern bir ülkede bunlar olmamalı	12	%8,1
Bu konuda fikrim yok	21	%14,2
Toplam	148	%100,0

2011 yılında Yakınoğu Üniversitesi’nde ilahiyat fakültesi açılana kadar dini eğitim veren bir okul bulunmamaktaydı. Akabinde Türkiye’deki muadili imam hatip lisesi olan Hala Sultan İlahiyat Koleji 2013’te eğitime başlamıştır. 2015 yılında ise Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi’nde bir ilahiyat fakültesi daha açılmıştır. Türkiye göçmeni KKTC vatandaşların rağbet ettiği bu kurumlar son yılların siyasi malzemeleri arasında bolca kullanılmaktadır. Katılımcılara bu yerler hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. En fazla tercih edilen yanıt %33,8 ile ‘Olmalı ama KKTC yetkilileri tarafından iyi değerlendirilmelidir’ cevabı olmuştur. %30,4 ile bireylerin istedikleri yerde eğitim almasının hak olduğunu düşünenler de ikinci sırada gelmektedir. Üçüncü sırada ise bu konu hakkında fikir belirtmeyenlerdir. Bu konuda fikri olmayanların oranı %14,2’dir. Olmasa da olur diyenlerin oranı %13,5’dir. Karşı görüş belirtip bu kurumların laik ve modern bir ülkede olmaması gerektiğini düşünenler %8,1 ile en az orandadır.

Kıbrıslı Türkler uzun zamandır dini eğitimden mahrum kalmıştır. Din hayatın birçok alanından uzaklaştırılmıştır. KKTC’nin kurulması ve akabinde Türkiye’den gelen göç ile dindarlık algısı yeniden şekillenmeye başlanmıştır. Dini eğitim veren yerler hakkında uç bir yorum olmamakla beraber temkinli cevaplar elde edilmiştir.

h. Dini Özgürlükler İle Alakalı Düşünceler

2000’li yıllardan beri Türkiye muhafazakar demokrat bir yönetim anlayışıyla tek elden yönetilmektedir. Tek başına iktidar olan AKP, Kıbrıs’ta birtakım insiyatifler kullanmasından ötürü adada Türkiye hükümeti adına olumsuz görüşler serdedilmektedir. Dini eğitim veren kurumlar sadece Kıbrıs’ta yaşayan muhafazakarların istemesiyle elde edilmiş bir hak değildir. Türkiye Hükümeti’nin iradesi ve TC Lefkoşa Büyükelçiliği’nin maddi manevi destekleri sayesinde bu eğitim kurumları hayata geçmiştir. Dini meselelerle uğraşmayan, Türkiye’den imam ve din kültürü öğretmeni ithal eden Kıbrıslı bir grup bu yatırımlar karşısında homurdanmaktadır. Katılımcılara ‘Türkiye’ye paralel bi şekilde dini özgürlükler artmıştır’ ifadesi hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. İki kişi soruyu yanıtsız bırakmış ve bunlar kayıp veri olarak işlenmiştir.

Tablo 111: ‘Son yıllarda Türkiye’ye paralel bir şekilde KKTC’de dini özgürlükler artmıştır.’ ifadesi hakkındaki düşünceler

‘Son yıllarda Türkiye’ye paralel bir şekilde KKTC’de dini özgürlükler artmıştır.’ Bu ifade hakkında ne düşünüyorsunuz?		
	Frekans	Yüzde
Evet. Dini özgürlükler adına güzel gelişmeler oluyor	50	%33,8
Evet. Bir şeyler değişiyor ama bu iyi birşey mi bilemem	50	%33,8
Hayır. Bu özgürlük değildir. Laikliğe karşı bir durumdur	19	%12,8
Bu konuda fikrim yok	24	%16,2
Diğer(belirtiniz)	3	%2,0
Cevapsız	2	%1,4
Toplam	148	%100,0

KKTC’de dini özgürlüklerin arttığını düşünen ve güzel gelişmeler olduğunu kabul edenlerin oranı %33,8’dir. Bir şeylerin değiştiğini kabul eden ancak ne olduğunu bilmeyenler aynı oranda birinciliği paylaşmaktadır. Yine bu ifadede de fikir beyan etmeyenler üçüncü sıradadır. %16,2 oranında fikir beyan etmeyenler bulunmaktadır. Karşıt görüşlü olup bu durumun laikliğe aykırı olduğunu düşünenlerin oranı %12,8’dir. Diğer tercihini işaretleyen üç kişi bulunmaktadır. Bunlardan biri dini faaliyetlerin arttırılmaya çalışıldığını öne sürmektedir. Bir diğeri ise KKTC’de her zaman dini özgürlüklerin olduğunu söylemektedir. Diğer üçüncü kişi ise dini hizmetler yerine sağlık, eğitim vb. yerlere harcama yapılması gerektiğini düşünmektedir.

Dini özgürlükler konusu Kıbrıslı Türkler için son dönemlerin moda tartışmalarından biridir. Bu konu hakkında uç fikirlerin de öne sürüldüğü bir konudur. Türkiye’nin adının

geçtiği sorularda olduğu gibi bu soruda da fikir beyan etmeyenlerin çokluğu göze çarpmaktadır.

1. Dini Yaşayışın Niteliği

Tablo 112: Dini yaşayışın niteliği hakkındaki düşünceler

Kıbrıs Türk toplumunun dini yaşayışının giderek zayıflamakta olduğu görüşüne katılıyor musunuz?		
	Frekans	Yüzde
Tamamen katılıyorum	23	%15,5
Katılıyorum	36	%24,3
Kararsızım	27	%18,2
Katılmıyorum	46	%31,1
Hiç Katılmıyorum	16	%10,8
Toplam	148	%100,0

Katılımcılara Kıbrıslı Türk toplumunun dinin yaşayışının giderek zayıflamakta olduğu görüşüne ne denli katıldıkları sorulmuştur. En yüksek değer %31,1 ile katılmıyorum' ifadesi olmuştur. İkinci sırada ise 'katılıyorum' diyenler %24,3 ile gelmektedir. 'Tamamen katılıyorum' de %15,5 oranındadır. Bu iki ifade bir arada düşünüldüğünde %39,8 oranında katılımcı dini yaşayışın zayıfladığını düşünmektedir. 'Tamamen katılmıyorum' ifadesi ise %10,8 oranındadır. Bu ifadeye 'katılmıyorum' ifadesinin oranları eklendiğinde %41,9 oranında katılımcı dini yaşayışın zayıflamadığını beyan etmektedir. Kararsız kalanların oranı da %18,2 oranındadır.

Kıbrıslı Türkler geçmişten gelen birçok etkenin neticesinde dini hayattan kopuk bir görünüm sergilemektedirler. II. Barış Harekatı'ndan sonra adada Türk nüfusunun artması ve de son yıllarda Türkiye temelli dönüşümün etkisiyle beraber muhafazakar dönüşümlere şahitlik etmektedir. Bu dönüşümler ise halk tarafından tam idrak edilmediği görülmektedir. Dini yaşayışın zayıfladığı alanlar var olsa da adada dini faaliyetlerin artmasıyla da dini hayata bir renk geldiği de kabul edilmelidir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışma Güzelyurt ilçesinde yaşayan, ‘yerli Kıbrıslı’ denilen ve 1974 yılından önce de adada bulunan (veya onların çocukları olan) Türk topluluğu ile yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada ibadet, inanç, dini algı, dini düşünce ve uygulama boyutunda Kıbrıslı Türklere ait bir takım bilgiler ortaya konmuştur.

İnanç noktasında Allah’a iman en yüksek elde edilen değerdir. Gayb alemine, ahirete, cennet ve cehenneme dair bulgularda ise inanma seviyeleri düşmektedir. Ahiret inancı toplumda ciddi şekilde dejenere olmuştur.

İbadetleri uygulama durumu açısından bakıldığında, namaz kılma oranları çok düşüktür. Bayram, Cuma ve teravih ise beş vakit namaza göre daha yüksek oranlıdır. Örnekleme seçilen kişiler arasında hacca giden hiç kimse yoktur. Hac ile alakalı Kıbrıslı Türklerin büyük bir bölümünde negatif yorumlamalar mevcuttur. Fitre en çok yapılan ve bilinen ibadet olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak zekat için durum aynı şekilde değildir. Zekatın fitre ya da sadaka ile karıştırıldığı tespit edilmiştir. Oruç tutma oranları da hakeza düşüktür. Sağlığını mazeret gösterenler yaşlı ve gençler arasında ciddi oranlardadır. Eskiden oruç tuttuğunu beyan edenlere de rastlanmaktadır. Kurban kesme de yine düşük seviyelerdedir.

Kur’an-ı Kerim’i okuma durumu açısından bakıldığında ise, merak edip meal karıştıranların varlığı ortaya çıkmaktadır. Arapça harflerle Kuran okumayı bilenler çok azdır. Yaşça küçük grubun Arapça harflerle Kuran okumaya ve öğrenmeye yatkın olduğu görülmüştür. Ancak bu tamamı için söz konusu değildir. Evinde hiç dini kitaplar olmayan ciddi bir genç kitlesi vardır.

Şeyh Nazım’ın dergahına gitme durumu bizlere farklı bir analiz vermektedir. Yaşça küçük grup arasında dergaha gitme oranları daha yüksektir. Bu durum değişen Kıbrıs Türk liderliği ile de açıklanabilir. Dr. Küçük’ün Şeyh’e olan husumeti nedeniyle geçmişte bir çok kişi dergahtan uzak kalmıştır. Ayrıca müstakil bir Türk devleti içerisinde dergahın faaliyet alanı çoğalmış, hitap kitlesi gelen Türkiye göçmenleriyle beraber artmıştır.

Türbe ziyaretleri Kıbrıslı Türkler için önem arz etmektedir. Çalışma esnasında türbe ziyaretlerinin kabir ziyaretleriyle karıştırıldığı görülmüştür. Caminin toplumda kutsal bir

anlam taşıdığı da görülmüştür. Kıbrıslı Türklerde en çok inanılan inançların başında nazar gelmektedir. Halk uygulamaları arasında okunmuş su, mevlit okutma, buhur yakma uygulamaların çok yaygın olduğu tespit edilmiştir. Mum dikme uygulamasına da rastlanılmaktadır.

Bayanların erkeklere nazaran dini kaygılarının ve dini bilgilerinin yüksek olduğu ölçülmüştür. Fatıha suresini bilmeyenler arasında genç ve erkek katılımcıların çoğunluğu göze çarpmaktadır. Bunun dışında helalden kazanma duygusu, çoğu katılımcı için meşru ve arzulanan bir yoldur.

Evlilik bahsinde görgü, beceri ve dürüstlüğü çok önemli olduğu görülmüştür. Ayrıca evli katılımcıların büyük bir kısmı Kıbrıslı Türk ile evlidir. Evli katılımcılardan alınan cevaplara göre, çocuklarının eş seçiminde müdahil olmayıp, kiminle evlenmek isterlerse rıza gösterecekleri anlaşılmaktadır. Bazı katılımcıların eş seçiminde ‘Kıbrıs Türkü- Türkiyeli’ ifadesine vurgu yapması, bu iki toplumun bir bütün olarak kabul edildiğini göstermektedir. Bekar katılımcılar arasında ise, eş seçiminde ‘fark etmez’ tercihi en çok tercih edilendir. Evli katılımcılar içinde eşi Türkiye kökenli olanlar, bilgi kaynağı olarak eşini göstermektedir. İnanç ve tutumların şekillenmesinde yine Türkiye kökenli eşlerinden söz etmektedirler.

Oy verilen siyasi partinin ‘dine önem vermemesi gerektiği’ toplumun büyük bir kısmında var olan bir düşüncedir. Ayrıca KKTC’de olan problem arasında kul hakkı sayılan ‘adam kayırma ve yolsuzluk’ ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye’de olan problemler arasında ise ‘PKK ve demokrasi’ öne çıkmaktadır. Her iki ülke için işsizliğin ciddi bir problem olduğu göze çarpmaktadır. GKRY hükümetini problem görenlerin çok olmaması da şaşırtan bir başka sonuçtur.

Dini eğitim açısından bakıldığında toplumda bir hoşgörü mevcuttur. Ancak kontrollü bir hoşgörüden bahsedilebilir. Ayrıca Türkiye’ye paralel dini özgürlüğün artıp artmadığı noktasında ise belirgin bir yanıt yoktur. Kıbrıs Türk toplumunun dini yaşayışının zayıfladığı noktasında ise iki grup da birbirine yakındır. Zayıflamadığını düşünenler kadar zayıfladığını düşünenler de mevcuttur.

Soru kökünde Türkiye ile alakalı ifadeler geçtiği zaman kararsız kalan ya fikir beyan etmeyenler artmaktadır. Aynı şekilde dini sorular için de bu durum söz konusudur. Dini sorular sorulunca rahatsız olan ve dini bilgisinin sorgulanmasını kabul etmeyenler de mevcuttur.

Dinin bireysel olarak yaşanması gerektiği görüşü hakimdir. Kamusal alanda görünür bir dini algıdan Kıbrıslı Türkler pek hoşlanmamaktadır. Ayrıca kalp temizliği de çokça karşımıza çıkan bir olgudur. Bir katılımcının değimiyle ‘Kalbin temizse gerisi tamamdır.’ anlayışı toplumun geneline sirayet etmiştir.

Yaşça küçük grubun öğrenmeye daha istekli olduğu gözlemlenmiştir. Yaşça büyük grubun daha kapalı olduğu görülmüştür. Bilgiye erişim açısından gençlerin daha maharetli oluşu da bunda etkilidir. Değişen mevcut şartlar ile birlikte Kıbrıslı Türkler de değişime uğramaktadır. Türkiye’ye paralel bir şekilde bir dönüşüm gerçekleşmektedir. Gençler açısından bir takım değişimler söz konusu ise de belli bir grup gencin dine karşıt olduğu görülmektedir. Araştırma yapılan toplumda en belirgin özelliklerden biri de kendini dini katagoride orta sınıfa yerleştirmeleridir.

Son olarak bir katılımcının durumunu bildirmek istiyorum. Kendinin ateist olduğunu söyleyen bu kişi, anket sonunda yapmış olduğumuz sohbet esnasında anlattıkları çok önemlidir. Güney Kıbrıs’ta Gilan köyünde Rum müştereklerle beraber Osmanlı’dan kalma Gilan Köyü Cami’yi tamir ettirdiklerini söylemiştir. Çektiği fotoğrafları da göstermiştir. ‘Neden yaptınız ateist değil misiniz?’ diye sorduğumda ise, atalarının yadigari olduğunu ve ayakta kalması gerektiğini söylemiştir. ‘Peki kim namaz kılacak? Müslüman köylü var mı orada?’ diye sorduğumda ise Pakistanlı üç beş işçinin olduğunu söylemiştir. Görüldüğü gibi bu toplumun mayasında, hafızasında -istemeseler bile- İslam halen bütün benliğiyle orada durmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, Mehmet. ‘Modernlik-Modernleşme, Postmodernlik, Sekülerleşme ve Din’, **Din Sosyolojisi El Kitabı**, ed. Niyazi Akyüz-İhsan Çapçioğlu, Ankara: 3. Baskı, Grafiker Yayınları, 2015, ss. 181-210.
- ALASYA, Halil Fikret. ‘**Kıbrıs; İngiliz İşgali ve İdaresi**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.25, Ankara: TDV Yayınları, 2002, ss. 380-383.
- ATAY, Ahmet Gürkan. ‘**1974 Sonrası Türkiye’den Kıbrıs’a Göç Edenlerin Ekonomik ve Sosyal Durumlarının Kuzey Kıbrıs Açısından Değerlendirilmesi**’, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- ATALAY, Talip. ‘**Geçmişten Günümüze Kıbrıs**’, Konya: Mehir Vakfı Yayınları, 2003.
- ATAY, Tayfun . **Batı’da Bir Nakşi Cemaati; Şeyh Nazım Kıbrısî Örneği**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.
- ATAY, Tayfun. **Türkler, Kürtler, Kıbrıslılar; İngiltere’de Türkçe Yaşamak**, Ankara:Dipnot Yayınları, 2006.
- ATEŞİN, Hüseyin Mehmet. **Dr. Fazıl Küçük Şeyh Nazım Kıbrısî**, İstanbul: Marifet Yayınları, 1997.
- ATEŞİN, Hüseyin Mehmet. **Kıbrıs’ta İslami Kimlik Davası**, İstanbul: Marifet Yayınları,1996.
- ATEŞİN, Hüseyin Mehmet. **Kıbrıslı ‘Müslüman’ların ‘Türk’leşme ve ‘Laikleşme’ Serüveni (1925-1975)**, İstanbul: Marifet Yayınları, 1999.
- AYDINALP, Halil. ‘**Din ve Dünyevileşme; Kuzey Kıbrıs Örneği**’, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2018.
- BAL, Rıdvan. ‘Kıbrıs’ta Azınlıklar ve KKTC’nin Bölünmüş Azınlığı: Maronitler’, **Akademik Bakış Dergisi**, S. 61., Mayıs-Haziran 2017, ss. 8-25.
- BEHÇET, Hasan. **Kıbrıs Türk Maarif Tarihi (1571-1968)**, Lefkoşa: (yayınevi adı yok), 1969.
- BERGER, Peter L., ‘Günümüz Din Sosyolojisi Üzerine Düşünceler’, çev. İhsan Çapçioğlu, **Din Sosyolojisi Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar**, ed. Bünyamin Solmaz- İhsan Çapçioğlu, Konya: 2. Baskı, Çizgi Kitapevi, 2009, ss. 245-262.

- COŞTU, Yakup. **İngiltere’de Türkler; Dinsel Yapılar ve Organizasyonlar**, Ankara: Araştırma Yayınları, 2018.
- ÇİÇEK, Kemal. **‘Kıbrıs; Osmanlı Dönemi’**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.25, Ankara: TDV Yayınları, 2002, ss. 374-380.
- DAYIOĞLU, Ali. **Kuzey Kıbrıs’ta Azınlık Hakları**, Lefkoşa: Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Yayınları, 2012.
- DEMİRKENT, Işın. **‘Kıbrıs; Tarih’**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.25, Ankara: TDV Yayınları, 2002, s. 371-374.
- DENKTAŞ, Rauf Raif. **Kıbrıs davamız**, Ankara: Köksav Vakfı Yayınları, 1991.
- DENKTAŞ, Rauf Raif. **Kur’an’dan Aldığımız İlhamlar**, İstanbul: Yeni Asya Yayınları, 1986.
- DÖNMEZER, Sulhi. **Toplumbilim**, İstanbul: Beta Yayınları, 11. Baskı, 1994.
- ERMİŞ, Hacı. **Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyal ve Dini Hayat (Mesarya Örneği)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- GÖKEL, Ömer, DAĞLI, Gökmen. ‘Osmanlı’dan Günümüze Kıbrıs Türk Eğitim Sisteminin Geçirmiş Olduğu Evreler’, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 8, S. 37, Nisan 2015, ss. 747-758.
- GÜNAY, Ünver. **Din Sosyolojisi**, İstanbul:14. Baskı, İnsan Yayınları, 2017.
- GÜNAY, Ünver. **Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat**, İstanbul: Erzurum Kitaplığı Yayınları, 1999.
- GÜRGEN, İlknur. **‘M.Ö. 2bin Yılda Kıbrıs’**, Tarih’te Kıbrıs, ed. Osman Köse, Bursa:Dokuzbeş Matbaacılık, 2017, ss. 13-28.
- GÜRSOY, Cevat Rüştü. **‘Kıbrıs; Akdeniz’in Sicilya ve Sardinya’dan Sonra Üçüncü Büyük Adası’**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.25, Ankara: TDV Yayınları, 2002, ss. 370-371.
- HADİSLERLE İSLAM BİLİM KURULU, **Hadislerle İslam**, ed. Mehmet Emin Özafşar vd., Ankara: TDV yayınları, 2. Baskı, C. 4, 2013.
- HERVIEU-LEGER, Daniele. ‘Sekülerleşme, Gelenek ve Dindarlığın Yeni Şekilleri: Bazı Teorik Öneriler’,çev. Halil Aydınalp, **Din Sosyolojisi Klasik ve Çağdaş**

Yaklaşımlar, ed. Bünyamin Solmaz- İhsan Çapçioğlu, Konya: 2. Baskı, Çizgi Kitapevi, 2009, ss. 109-124.

İSMAİL, Sabahattin. **150 Soruda Kıbrıs Sorunu**, İstanbul: Kastaş Yayınevi, 1998.

KANDEMİR, 'Ümmü Haram', Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.42, İstanbul: TDV Yayınları, 2012, ss. 321-322.

KARAKAYA, Ebru. '**Kıbrıs; Mimari**', Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.25, Ankara: TDV Yayınları, 2002, ss. 383-391.

KARAMAN, Hayrettin, BARDAKOĞLU, Ali, APAYDIN, H. Yunus, **İlmihal I İman ve İbadetler**, Ankara:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, 2010.

KESER, Ulvi. 'Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar', **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**,C. 5, S. 12, Bahar 2006.

KİRMAN, Mehmet Ali. **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.

KÖSE, Ali. 'XXI. Yüzyıl Türkiye'sinde Gelenekle Modernite Arasında Din Algıları ve Dindarlık Formları: Sosyolojik Bir Bakış', **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 49, Aralık 2015, ss. 5-27.

KURT, Abdurrahman. **Din Sosyolojisi**, Bursa: Dora Basım Yayın, 2011.

MANİSALI, Erol. '**Dünden Bugüne Kıbrıs**', İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2002.

MARDİN, Şerif. **Din ve İdeoloji**, İstanbul: 6. Baskı, İletişim Yayınları, 1993.

OBERLİNG, Pierre. **Bellabapis'e Giden Yol**, çev. Mehmet Erdoğan, Ankara: Genel Kurmay Başkanlığı Basınevi, 1988.

OKUMUŞ, Ejder. **Toplumsal Değişme ve Din**, İstanbul: 4. Baskı, İnsan Yayınları, 2012.

ORAL, Mustafa. '**Antalya'nın Kıbrıs ile ilişkileri**', Tarih'te Kıbrıs, ed. Osman Köse, Bursa: Dokuzbeş Matbaacılık, 2017, 239-246.

ÖZ, Kübra. 'Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılapları', **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi**, C. 5, S. 5, 2016, ss. 1262-1291.

SOLMAZ, Bünyamin. 'Sosyoloji ve Din Sosyolojisi Tarihinde Din Odaklı Yaklaşım ve Yöntem Tartışmaları', **Din Sosyolojisi Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar**, ed. Bünyamin Solmaz- İhsan Çapçioğlu, Konya: 2. Baskı, Çizgi Kitapevi, 2009, ss.1-22.

- SÖYLEMEZ, Mehmet Mahfuz. **İslam Ülkelerinden Söyleşiler**, İstanbul: Mana Yayınları, 2016.
- ŞAHİN, İsmail. '**Kıbrıs'ın Sosyal Tarihi (Tarihi Arka Planı ve 1945-1974 Arası Olayları)**', yayınlanmamış doktora tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- ŞENGİL, Mustafa. '**Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Marunîler**', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- ŞENTÜRK, Recep. **Yeni Din Sosyolojileri**, İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2004.
- TAPLAMACIOĞLU, Mehmet. **Din Sosyolojisi**, Ankara: 2. Baskı, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1975.
- TAŞ, Kemaleddin. 'Sosyolojik Din Tanımları', **Din Sosyolojisi El Kitabı**, ed. Niyazi Akyüz İhsan Çapçioğlu, Ankara: 3. Baskı, Grafiker Yayınları, 2015, ss. 37-42.
- TÖRE, Elmaziye. 'Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapının Taşınmasında Öğretmenlerin Rolü', **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 6, Kış 2009, ss. 634-641.
- TUNCER TUTAMAN, Ferda. '**1489 - 1570 - Kıbrıs'ta Venedik Hâkimiyeti**' Tarih'te Kıbrıs, ed. Osman Köse, Bursa: Dokuzbeş Matbaacılık, 2017, ss. 97-114.
- TDV Mütevelli Heyeti. **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, haz. Hayrettin Karaman vd., Ankara: 13. Baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005.
- YILDIRIM, Emine. '**Mağusa'da Dini Hayat**', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

İnternet Kaynakları

<http://basbakanlik.gov.ct.tr/BA%C5%9EBAKANLIK/ESK%C4%B0-H%C3%9CK%C3%9CMETLER> et: 09.01.2019

<https://en.wikipedia.org/wiki/Morphou> et: 10.01.2019

<http://www.cm.gov.nc.tr/Milletvekillerimiz1> et: 10.01.2019

<http://www.devplan.org/2017%20EKO-SOS-GOR.pdf> et: 22.12.2018

<http://www.devplan.org/Frame-tr.html> et: 22.12.2018

<http://www.dsi.gov.tr/projeler/kktc-su-temin-projesi> et: 09.01.2019

<http://www.guzelyurtbelediyesi.com/kurumsal/belediye-ba%C5%9Fkanlar%C4%B1.html> et: 10.01.2019

<http://www.guzelyurtbelediyesi.com/g%C3%BCzelyurt-hakk%C4%B1nda.html>
et:10.01.2019

http://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n273393-KKTCdeki-vatandas-nufusu-350-bin et: 10.01.2019

http://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n280494-icisleri-Bakani-Baybars-ulkenin-toplam-nufusu-374-bin-299 et: 30.04.2019

<http://www.mebnet.net/> et: 10.01.2019

<http://mfa.gov.ct.tr/tr/dis-politika/turkiye-cumhuriyeti-ile-iliskiler/> et:22.12.2018.

<http://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/kibris-muzakereleri/> et: 17.12.2018.

<http://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/tarihi-perspektif/> et: 17.12.2018

<https://www.milligazete.com.tr/haber/1758608/kibrista-yeni-tehlike-maronit-acilimi>
et:05.12.2018.

http://www.milliyet.com.tr/-cocuklar-da-elbet_buyumek/dunya/detay/2050749/default.htm et: 09.01.2019

<http://www.peace-cyprus.org/VillagersMeeting/mixedvillagepop.pdf> et: 10.01.2019

EKLER

Ek-1: Veri toplama aracı

KIBRISLI TÜRKLERİN DİNİ YAŞAYIŞLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA (GÜZELYURT ÖRNEĞİ)

Sayın Katılımcı:

Bu anket, Güzelyurt'ta yaşayanların sosyal ve dini hayatlarını, araştırmayı ve incelemeyi amaçlamaktadır. Ankete vereceğiniz cevaplar bilimsel bir araştırmada kullanılacak olup başka bir kurum veya kişiye verilmeyecektir. Kimlik bilgilerinizi vermeyiniz. Sorulara vereceğiniz bilgilerin samimi ve doğru olması, anketin geçerliliği ve doğruluğu açısından son derece önemlidir.

İlginize şimdiden teşekkür ederim.

İsmail SEZGİN

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi

Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

1)Cinsiyetiniz:

- Kadın
 Erkek

2)Doğum Yılıınız:

3)Medeni Durumunuz :

- Evli   Bekâr Dul-eşi ölmüş   Dul-boşanmış   Eşiyle ayrı yaşıyor.

4)Mesleğiniz:

- Memur (Avukat, devlet dairesi, bürokrat vs.)
 Ev Hanımı
 Öğrenci
 Hayvancılık-çiftçilik
 Esnaf, Zanaatkâr, İşçi
 Özel sektör-yardımcı hizmetler(şoför, teknisyen, işçi, dağıtımçı v.b.)
 Diğer(belirtiniz).....

5)Öğrenim Durumunuz:

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Yüksekokul/ Üniversite
 Diğer(belirtiniz).....

6) Üniversiteyi nerede okudunuz veya nerede okumak istersiniz?

- KKTC
 Türkiye
 İngiltere
 Rum tarafı
 diğer yabancı ülkeler(belirtiniz).....

7) Aylık gelir durumunuz nedir?

- 2740'den az
 2740 TL veya (asgari ücret)
 2740-3999 TL arası
 4000-7000 TL arası
 İşsizim veya gelirim yok.
 diğer.....

8)Evinizde kimlerle birlikte kalıyorsunuz?

- Yalnız başıma
 Anne babam ve kardeşlerimle
 Eşimle birlikte
 Eşim ve çocuklarımla
 Anne, babam, eşim ve çocuklarımla
 Diğer.....

9) Nerede ikamet ediyorsunuz?

- ilçe ..... köy ..... kasaba .....

10) Ailenizin durumu aşağıdakilerden hangisine uygun düşmektedir?

- Annem ve babam aslen Kıbrıslı'dır.
 Annem veya babamdan biri Türkiye kökenlidir.
 Diğer (belirtiniz).....

11)Size göre dindarlık düzeyiniz nasıldır?

- Dinle hiç alakası yok.
 Pek dindar değil.
 Orta derecede dindar.
 Oldukça dindar.
 Çok dindar.

12)Gazete okuma durumunuz nedir?

- KKTC gazeteleri (belirtiniz.....)
 Türkiye gazeteleri(belirtiniz.....)
 Rum gazeteleri (belirtiniz.....)
 İngiliz gazeteleri(belirtiniz.....)
 Gazete okumam.

13) Televizyon izleme durumunuz nedir?

- KKTC TV.'leri (belirtiniz.....)
- Türkiye TV.'leri (belirtiniz.....)
- Rum TV.'leri (belirtiniz.....)
- İngiliz TV.'leri (belirtiniz.....)
- TV. izlemem.

14) En genel anlamda kendinizi kimlik olarak aşağıdakilerin hangisiyle ifade edersiniz?

- Türk
- Kıbrıslı Türk
- Müslüman
- Kıbrıslı
- Kıbrıslı Müslüman Türk
- Dünya Vatandaşı
- Başka(belirtiniz).....

15) Kıbrıs Cumhuriyeti (GKRY) kimliğine sahip misiniz?

- Evet
- Henüz değil ama kimlik için başvuru yapmayı düşünüyorum.
- Hayır. Kimlik almayı düşünmüyorum.
- Hayır. Kesinlikle kimlik almam.
- Diğer.....

16) Boş zamanlarınızda neler yaparsınız? (Birden çok şık işaretleyebilirsiniz)

- Kitap, gazete okurum.
- Tv. izler, internete girerim.
- Spor yapar, Gezerim.
- Kafeye gider, komşularıyla kahve içerim.
- Arkadaşlarımla eğlence mekanlarına giderim. (disko, bar vs.)
- Başka(belirtiniz).....

17) Arkadaşlarınız ile en çok konuştuğunuz üç konu aşağıdakilerden hangileridir ?

- Futbol/spor
- Av
- Evlilik/Ask/cinsellik
- Para /İş/ Çalışma Hayatı
- Elbise /Kıyafet
- Bilimsel ve teknik konular
- Din/İnanç
- Edebiyat/Sanat
- Siyaset
- Gündelik Hayat
- Diğer (Belirtiniz).....

18) Aşağıda verilen ifadeler ile ilgili kendinize en yakın olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle inaniyorum.	İnanıyorum ama bazı şüphelerim var.	Kararsızım /Fikrim yok.	İnanmıyorum.	Beni ilgilendirmiyor.
Allah'a iman					
Meleklerle iman					
Peygamberlere iman					
Kutsal kitaplara iman					
Kadere iman					
Ahirete ve öldükten sonra dirilmeye iman					
Cennet ve Cehennem					

19) Kur'an-ı Kerim'in hükümlerinin tüm zamanları için geçerli olduğuna inanıyor musunuz?

- İnanıyorum.
 İnanmıyorum.
 Bazı Hükümlerinin geçerli, bazılarının da Kur'an-ı Kerim'in geldiği dönemle ilgili olduğunu düşünüyorum.
 Tüm hükümleri geçerli olabilir, ancak çağımıza göre yeniden yorumlanması gerekir.
 Yeterli bilgi sahibi değilim.
 Kararsızım.

20) Hz. Muhammed'in peygamberliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

- Peygamber olduğuna kesin olarak inanıyorum.
 Peygamber olduğu hakkında net bir şey diyemem. Ancak iyi bir insan ve yönetici olarak kabul ediyorum.
 Peygamber olduğuna inanmıyorum.
 Peygamber olarak böyle bir kişinin yaşadığından emin değilim.
 Yeterli bilgi sahibi değilim.
 Kararsızım.

21) Cennete girebilmek için Müslüman olmak gerekli midir?

- Kesinlikle gereklidir.
 Gerekli değildir.
 Kalbi temiz olan Müslüman olmasa da Cennete girebilir.
 Yeterli bilgi sahibi değilim.
 Kararsızım.
 Cennetin veya cehennemin olduğuna inanmadığım için bu soru beni ilgilendirmiyor.

22) Size göre aşağıdaki ifadeleden hangisi uygundur?

	Her zaman	Genellikle	Ara Sıra	Nadiren	Hiç
Beş vakit namaz kılarım					
Cuma Namazı kılarım					
Bayram Namazı kılarım					
Teravih Namazı kılarım					
Kutsal gün ve gecelerde lokma dağıtırım					

23) Siz ya da aileniz Ramazan ayında fitre verir mi?

- Her yıl veririm.
- Bazen veririm.
- Maddi durumum iyi olsa verirdim
- Hiç vermem
- Fitrenin ne demek olduğunu bilmiyorum.
- Diğer (belirtiniz).....

24) İslam'ın beş şartından biri olan hac ibadeti ile ilgili durumunuz nedir?

- Hacca gittim.
- Haccın üzerimde bir görev olduğunu düşünüyorum imkânım olursa hacca gitmek isterim.
- Hacca gitmek Araplara para yedirmektir.
- Hac turistik bir seyahattir.
- Hacca gitmek istemiyorum.
- Diğer (belirtiniz).....

25) Oruç tutma durumunuz hangi şıkka uygundur?

- Ramazan ayının tamamı ve dini günlerde oruç tutarım.
- Sadece Ramazan ayında oruç tutarım.
- Ramazanda ara-sıra oruç tutarım.
- Eskiden tutardım şimdi tutmuyorum.
- Sağlığım elvermediği için oruç tutmuyorum.
- Hiç oruç tutmuyorum.
- Diğer (belirtiniz).....

26) Zekat verebilecek durumda bir zekat mükellefi iseniz, durumunuz aşağıdakilerden hangisine uygundur?

- Her yıl düzenli olarak zekâtımı veririm.
- Zaman zaman farklı miktarlarda yardım kuruluşlarına bağışta bulunurum.
- Bazı yıllarda veririm.
- Devlete verdiğimiz vergiler zekât sayılabilir.
- Hiç zekât vermiyorum.
- Zekâtın ne demek olduğunu bilmiyorum.
- Mükellef değilim.
- Diğer (belirtiniz).....

27) Kurban Bayramında kurban keser misiniz?

- Her yıl kurbanımı keserim.
- İmkânım olsa kesmek isterim.
- Hiç kurban kesmiyorum.
- Kurban kesmeyi insancıl bulmuyorum, bu yüzden kesmek istemiyorum.
- Kurban kesmek yerine parasının yardım kuruluşlarına verilmesi gerektiğine inanıyorum.
- Diğer (belirtiniz).....

28) Adak adama ile ilgili tutumunuz aşağıdakilerden hangidir?

- Evet. Adadım ve yerine getirdim.
- Adadım. İmkânım olursa hemen yerine getirmek istiyorum.
- Hayır adamadım.

- Adamadım adak inancına katılmıyorum.
 Diğer(belirtiniz).....

29) Dua etme durumunuz aşağıdakilerden hangisine uygundur?

- Özel durumlarda (Cenaze, mevlit vs.) dua ederim.
 Sıkıntılı hissettiğim anlarda dua ederim.
 Namazlarda ve diğer zamanlarda dua ederim.
 Günde birçok kere dua ederim.
 Hiç dua etmem.

30) Kur'an-ı Kerimi okuma durumunuz nedir? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

- Kur'an-ı Kerim'in hem Arapçasını hem de Türkçe anlamını okurum.
 Kur'an-ı Kerim'i Arapçasından okuyorum.
 Kur'an-ı Kerim'i Türkçe yazılışıyla okurum.
 Türkçe anlamını okuyorum.
 Yasin kitaplarından Türkçe yazılışıyla Yasin vb. sure ve duaları okuyorum.
 Hiç okumuyorum.
 Geçmişlerim için hocaya veya bilenlere okutuyorum.

31) Evinizde hangi dini kitaplar bulunmaktadır?

- Kur'an- Kerimin Arapçası
 Kuran- Kerimin Türkçesi
 Türkçe mealli Kur'an- Kerim
 Yasin ve mevlit kitapları
 Namaz Hocası ve ilmihal kitabı
 Evimizde dini kitap yok.

32) Dini bilgilerinizi nereden ve kimlerden öğrendiniz?

- Dedem ninem ve aile büyüklerimden.
 Okulda öğretmenlerimden
 Kendi kendime araştırarak.
 Yaygın Eğitim/ dini sohbet seminerlerinden
 Arkadaşlar ve çevremden
 Cami veya Kuran kursundan
 Herhangi bir din eğitimi almadım
 Diğer(belirtiniz).....

33) Dini bir sorunla karşılaştığınızda kime danışırsınız?

- Cami imamına
 Din hocalarına
 Hacca gitmiş olanlara
 Aile büyüklerime

- Din İşleri Başkanlığı'na
 Din Hizmetleri Müşavirliği'ne
 Diğer(belirtiniz).....

34) Sizce dini bilgi düzeyiniz nasıldır?

- Çok iyi
 İyi
 Orta
 Zayıf
 Hiç dini bilgim yok

35) Size göre şu anki dini inanç ve tutumlarınızın oluşmasında aşağıdakilerden en çok hangisi etkili olmuştur? (Birden çok işaretlenebilir)

- Ailem
 Arkadaş ve dostlarım
 Türkiye'den gelen arkadaşlarım
 Dinlediğim vaazlar ve hutbeler
 Okuldaki öğretmenlerim
 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerim
 Okuduğum kitaplar
 İzlediğim TV programları
 İnternet, kendi araştırmalarım
 Diğer(belirtiniz).....

36) Cami İmamaları ile ilgili düşüncelerinizi en iyi hangi seçenek yansıtmaktadır?

- Toplumla çok karışmıyorlar, dolayısıyla fazla faydalı olamıyorlar.
 Toplumla iyi bir şekilde bütünleşip görevlerini yapıyorlar.
 Maddiyatı öne çıkarıp toplumun inançlarını sömürüyorlar.
 Toplumla güzel örnek olup rehberlik ediyorlar.
 Görevlerini layıkıyla yerine getirmiyorlar.
 Bu kadar din görevlisi olması gereksiz.
 Diğer(belirtiniz).....

37) Aşağıdakilerden hangilerine inanıyorsunuz? (Birden fazla işaretlenebilir)

- Sihir ve Büyü
 Cin çarpması
 Burç yorumları
 Hiçbiri
 Nazar
 Fal
 Ölümlerin musallat olması(zombi, hortlak vb.)

38) Aşağıdakilerden hangilerini yaparsınız? (Birden fazla işaretlenebilir)

- Hatim indirmek
- Hatim indirmek için birini görevlendirmek
- Mevlüt okumak (veya okutmak)
- Muska yazdırmak / Muska takmak.
- Türbe ziyaret etmek.
- Buhur, tütsü yakmak.
- Türbelere mum dikmek.
- Ağaçlara çaput bağlamak.
- Kurşun döktürmek.
- Nazar boncuğu takmak.
- Dini motifli yüzük, kolye vb. takmak.
- Mezarlığa giderken okunmuş su götürmek.
- Hiçbiri

39) Hala Sultan, Kırklar ve Hz. Ömer türbeleri ile ilgili düşünce ve davranışlarınız nedir?

- Buraların kutsal mekânlar olduğunu düşünüyorum ve bir kısmını ziyaret ettim.
- Buralara giderek kurban kestim, dilekte bulundum.
- Bu yerlere gitmeyi doğru bulmuyorum ama yakınlarımın isteğiyle gittim.
- Hiç gitmedim, gitmeyi de düşünmüyorum.
- Bu konuda fikrim yok.
- Diğer(belirtiniz).....

40) Şeyh Nazım Kıbrısî Dergâhına hiç gittiniz mi? Neler hissettiniz?

- Evet gittim. Oradaki manevi huzuru hissettim.
- Evet merak ettiğimden dolayı gittim. Pek bir şey hissetmedim.
- Hayır gitmedim. Ama gitmeyi düşünüyorum.
- Hayır gitmedim. Gitmeyi düşünmüyorum.
- Bu konuda fikrim yok.

41) Camiye girdiğinizde ne hissediyorsunuz?

- Huzur buluyorum.
- Gittim ama birşey hissetmedim.
- Bana ölümü hatırlatıyor.
- Ürperti duyuyor, korkuyorum.
- Camiye hiç gitmedim.
- Diğer(Belirtiniz).....

42) Size göre bir Müslüman nasıl olmalı?

- Camiye gitmeli. Namazında, orucunda olmalı.
- İbadetlerini aksatsa bile, imanlı olmalı.
- İbadet etmese bile kalbi temiz, doğru dürüst olmalı.
- Bu konuda fikrim yok.
- Diğer (belirtiniz).....

43) Dövmeniz var mı?

- Evet var.
- Şimdilik yok. Belki ilerde yaptırabilirim.
- Hayır yok. Dövme yaptırmak günahtır.
- Hayır yok. Cildime zarar verdiği için yaptırmayı düşünmüyorum.
- Hayır yok. İlgimi çekmediği için yaptırmadım.
- Bu konuda fikrim yok.

44) Fatıha Suresini ezbere biliyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- unuttum

45) Gusül abdesti nasıl alınır biliyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Kısmen
- Bu konuda fikrim yok.

46) Dini inançları ve ibadetleri yerine getirme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- Çok dindar
- dindar
- dinle az ilgili
- Dine ilgisiz
- Dine karşıt

47) Toplumsal hayatınızda önemli bir yeri olan (Mevlit, Hatim, Cenaze, yıl dönümü vb.) dini törenlere katılır mısınız?

- Dini bir vazifedir. Bu yüzden katılırım.
- Adettir. Herkes katıldığı için katılırım.
- Bana ölümü hatırlatır. Bu yüzden katılmak istemem.
- Hayır, katılmam. Günümüz itibariyle bu etkinlikler çağ dışı kalmaktadır.
- Diğer (Belirtiniz).....

48) Aşağıda verilen ifadelerden size uygun olanları işaretleyiniz.

	Tamamen katılıyorum.	Katılıyorum.	Kararsızım /Fikrim yok.	Katılmıyorum.	Tamamen Katılmıyorum.
Evlilik öncesi kız erkek arkadaşlığını (flört) normal karşılıyorum.					
Başıma gelen iyi veya kötü olaylarda benim rolümün olduğunu düşünüyorum.					
İçki içmek zararlıdır.					
Başörtüsü dini bir tercih ve kişisel bir özgürlüktür.					
İçki içmek günahtır.					
Dinin, kişisel gelişmeye engel olduğunu düşünüyorum.					
Çok eşliliğe karşıyım.					
Başörtü laik bir Kıbrıs için engeldir.					
Bir kişi hem Müslüman hem de modern olabilir.					
Allah'ın rızasını kazanmak için Müslüman olmalıyım.					

49) İbadet esnasında (namaz kılarken, oruçlu iken, dua ederken vb.) veya günlük işlerinizi yaparken, Allah'a yakın olduğunuzu düşünerek bir ürperti veya heyecan duyduğunuz anlar oluyor mu?

- Evet oluyor. Allah ile irtibat kurduğumu hissedip huzur buluyorum.
- Evet oluyor. Korkuya kapılıyorum.
- Hayır olmuyor. Böyle şeylere inanmam.
- Böyle hissettiğim bir an oldu mu emin değilim.
- Bu konu da fikrim yok.

50) Mümkün olsaydı hangi yoldan zengin olmak isterdiniz?

- Helal yoldan çalışıp kazanarak
- Piyango, Loto gibi şans oyunlarıyla
- Define bularak
- Miras yoluyla
- Faize para vererek
- Zengin biriyle evlenerek
- Diğer(Belirtiniz).....

51) Evliyseniz ya da daha önce evlendiyseniz eşinizin durumu hangisine uygun düşmektedir?

- Rum
- İngiliz
- Kıbrıs Türkü
- Türkiyeli
- Diğer(Belirtiniz).....

52) Evliyseniz ya da daha önce evlendiyseniz çocuğunuz kiminle evlenmesini isterdiniz?

- Rum
- İngiliz
- Kıbrıs Türkü
- Türkiyeli
- Fark etmez
- Diğer(Belirtiniz).....

53) Daha önce hiç evlenmediyseniz kiminle evlenmek isterdiniz?

- Rum
- İngiliz
- Kıbrıs Türkü
- Türkiyeli
- Fark etmez
- Diğer(Belirtiniz).....

54) Sizce evlenilecek kişinin en çok hangi yönü önemlidir? (birden fazla şık işaretlenebilir)

- Güzellik/Yakışıklılık
- Zenginlik
- Soylu olmak
- Dindarlık
- Görgü, beceri ve dürüstlük
- Diğer(belirtiniz).....

55) Dini nikâh konusunda tutumunuz aşağıdakilerden hangisine daha uygundur?

- Resmi nikâhın yanında dini nikâh da mutlaka gereklidir.
- Resmi nikâh gereklidir. Dini nikâh olmasa da olur.
- Sadece dini nikâh olması yeterlidir.
- Dini nikâh geçersizdir. Sadece resmi nikâh yapılmalıdır.
- Diğer (belirtiniz).....

56) Cami görevlisini herhangi bir barda veya night clubta görerseniz ne düşünürdünüz?

- Din görevlisi ise bu tür durumlardan uzak durmalıdır.
- Din görevlisi olduğu için yakıştırmazdım.
- Din görevlisi ama o da insan. Hata yapabilir.
- Din görevlisi olması eğlenemeyeceği anlamına gelmez.
- Bu konuda fikrim yok.

57) Aşağıda sayılan davranış kalıplarından hangileri size göre dindarlığın göstergeleri arasında yer alır? (Birden çok işaretlenebilir)

- Yardım faaliyetlerine katılmak
 İbadethaneler için bağışta bulunmak
 Dini kitaplar okumak
 Dini pratiklere ve inançlara değer vermek
 Ahlaki ilkelere bağlı olmak
 Yetimin başını okşamak
 Kalbi temiz olmak
 Merhametli olmak

58) Oy verdiğiniz partinin dine önem vermesine dikkat eder misiniz?

- Evet
Hayır
Bu konuda fikrim yok.
Diğer(belirtiniz).....

59a)Sizce KKTC'nin sıkıntısını çektiği durumlardan en önemli ilk üç problem aşağıdakilerden hangisidir?			59b)Sizce Türkiye'nin sıkıntısını çektiği durumlardan en önemli ilk üç problem aşağıdakilerden hangisidir?		
☐ Demokrasi	☐ Din	☐ AB üyeliği	☐ Demokrasi	☐ Din	☐ AB üyeliği
☐ İnsan hakları	☐ Yolsuzluk	☐ Rüşvet	☐ İnsan hakları	☐ Yolsuzluk	☐ Rüşvet
☐ Adam kayırma	☐ Özgürlükler	☐ Laiklik	☐ Adam kayırma	☐ Özgürlükler	☐ Laiklik
☐ Ahlaki çöküntü	☐ Dini özgürlükler	☐ Eğitim	☐ Ahlaki çöküntü	☐ Dini özgürlükler	☐ Eğitim
☐ İşsizlik	☐ Türkiye Hükümeti	☐ GKRY Hükümeti	☐ İşsizlik	☐ Kıbrıs Sorunu	☐ PKK
☐ Bu konuda fikrim yok.			☐ Bu konuda fikrim yok.		

60) 'Son yıllarda Türkiye'ye paralel bir şekilde KKTC'de dini özgürlükler artmıştır.' Bu ifade hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Evet. Dini özgürlükler adına güzel gelişmeler oluyor.
 Evet. Bir şeyler değişiyor ama bu iyi birşey mi bilemem.
 Hayır. Bu özgürlük değildir. Laikliğe karşı bir durumdur.
 Bu konuda fikrim yok.
 Diğer (belirtiniz).....

61) Günümüzde KKTC’de eğitim faaliyeti yürüten iki ilahiyat fakültesi ve bir de imam hatip koleji bulunmaktadır. Bu yerler hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Olmalıdır. Geç bile kalındı! Herkes istediği yerde eğitim alabilir.
- Olmalıdır. Ama KKTC yetkilileri tarafından iyi denetlenmelidir.
- Olmasa da olur. KKTC henüz buna hazır değil.
- Laik ve modern bir ülkede bunlar olmamalı.
- Bu konuda fikrim yok.
- Diğer (belirtiniz).....

62) Kıbrıs Türk toplumunun dini yaşayışının giderek zayıflamakta olduğu görüşüne katılıyor musunuz?

- Tamamen katılıyorum.
- Katılıyorum.
- Kararsızım.
- Katılmıyorum.
- Hiç Katılmıyorum.

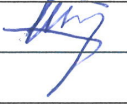
63)Eklemek istediğiniz bir fikriniz var mı ? Varsa lütfen yazınız.

.....
.....

Ankete katıldığınız için teşekkürlerimi sunarım.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	İsmail SEZGİN		İmza:	
Doğum Yeri:	Seyhan-ADANA			
Doğum Tarihi:	21.05.1991			
Medeni Durumu:	Evlü			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Özgürlük İlkokulu	İlkokul	Güzelyurt/KKTC	2002
Ortaöğretim	Türk Maarif Koleji	Ortaokul	Güzelyurt/KKTC	2005
Lise	Mustafa Germirli Anadolu İHL	Lise	Kayseri	2009
Lisans	Erciyes Üniversitesi	İlahiyat	Kayseri	2014
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Din Sosyolojisi	Konya	2019
İş Deneyimi:	2012-2015 imam hatip/Kayseri-Aksaray 2015-2018 öğretmen/ Mardin-Konya 2018-2019(günümüz) öğretmen/Şht. Ömer Halisdemir İHO- Tarsus/MERSİN			
İlgi Alanları:	Siyaset, spor, süs bitkisi yetiştiriciliği			
Aldığı Ödüller:				
Tel:	05548920875			
Adres	Tarsus-MERSİN			
Ekleme istediğiniz hususlar	1976 yılında Türkiye'den Kıbrıs'a göç eden bir ailenin evladım. İlköğretimimi Kıbrıs'ta tamamladıktan sonra dini eğitim almak için Kayseri'ye geldim. İmam hatip lisesinden sonra üniversite eğitimimi Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladım. Tarsus'ta öğretmenim. Evli ve bir kız babasıyım.			